

SLOVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDENTSKI ČASOPIS

KATEDRA

Cena 2 EUR (479,28 SIT)

Številka 3 • Letnik 2 • April 2007

BIG BROTHER

IS WATCHING YOU

Veliki brat • Intervju: Franc Kangler • Študij v tujini • Potopis: Borneo

POMLAD SE NEZADRŽNO BLIŽA, PRAV TAKO PA SE PRIBLIŽUJE ČAS AKCIJ,
POPUSTOV IN NOVOSTI NA SPLETNI TRGOVINI

WWW.TRI-PET.SI

UDOBNO NAKUPUJ IN PRIVARČUJ!

Tri pet d.o.o.
Zagrebska 22
2000 Maribor
tel.: 02/461-44-28
e-mail: info@tri-pet.si
WWW.TRI-PET.SI

SUPER SPOMLADANSKA AKCIJA
**LCD IN PLAZMA
TELEVIZORJI LG**

-5%

VELJA V MESECU MARCHU!

UGODNI KREDITNI POGOJI!

GRAFIČNE KARTICE

XFX
SEE IT-HEAR IT-FEEL IT

Knows Your needs

media-tech

**RAČUNALNIŠKA
PERIFERIJA**

TRI-PET d.o.o.

RAČUNALNIŠKE STORITVE

kolo fon

SLOVENSKI AKADEMSKI IN ŠTUDENTSKI ČASOPIS

KATEDRA

Založnik in izdajatelj

Društvo študentov in podiplomcev Slovenije, Slomškov trg 15
2000 Maribor

Predsednik

Peter Vrtič
peter.vrtic@katedra-on.net

Uredništvo

T: 02 234 9100
F: 02 234 9102
info@katedra-on.net
www.katedra-on.net

Odgovorni urednik

Damir Mlakar
damir.mlakar@katedra-on.net

Namestnica urednika

Daša Purgaj
dasa.purgaj@katedra-on.net

Uredniki

Matjaž Germ in Marko Krulc

Urednik fotografije

Aleš Gjerkeš

Oblikovanje in prelom

Denis Kebler

Sodelavci

Dr. Anton Ivančič, Dr. Vesna Vuk Godina, Dr. Boris Vežjak, Dr. Peter Glavič, Andrej Adam, Dr. Marko Jesenšek, Dr. Samir Osmančević, Dr. Slavko Cvetek, Dario Svetelj, Matjaž Turinek, Matjaž Germ, Jasmina Holc, Franja Pižmoht, Igor Bašin, Januš Rasiewicz, Boris Strmšek, Danica Gregorčič, Josip Rotar, Robert Mlakar, Aleš Kustec, Helena Rous, Lučka Zorko, Gregor Lozar, Edwin Munoz, Milan Lazarevič, Severine Ploj, Senad Osmanaj in Nika Klampfer.

Karikatura in strip

Ajda Gregorčič

Lektoriranje

Barbara Ojsteršek

Marketing

Miša Biro
+386 41 849 929
info@katedra-on.net

Naklada

10.000 izvodov

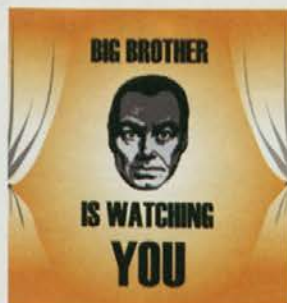
Prispevki avtorjev vedno ne odražajo stališč uredništva.

Slovenski akademski in študentski časopis KATEDRA je vpisan v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo pod zaporedno številko 1027.

Damir Mlakar

Damir Mlakar

Naslovnica: Ajda Gregorčič

(Ne)moč sedme sile

Trinajstega aprila so člani ameriške administracije na čelu z Bushem zaslužno prejeli nagrado Jeffersonov nagobčnik zaradi omejevanja, prikrojevanja in cenzure v medijih. Po mnenju centra Thomasa Jeffersona, ki podeljuje omenjeno nagrado, gre za hujšo kršitev prvega amandmaja ameriške ustave, ta namreč govori o svobodi govora. V Rusiji svobodo govora rešujejo na vsem znan način, novinarje enostavno pošljejo v onostranstvo.

Ob spremljanju domačih in tujih medijev dobimo občutek, da novinarji (ne samo pri nas) večinoma dobivajo navodila od zgoraj, naj bodo to politični ali gospodarski lobiji. Nazorno se to vidi pri poročanju o vojni v Iraku. Dnevno umre več kot sto civilistov, ki so kategorizirani kot kolateralna škoda. Nameni se jim nekaj vrstic ali sekund (včasih še to ne). Ko neki norec pobije trideset študentov v ZDA, mediji ponorijo, prav odratno se borijo, kdo bo bolj senzacionalističen, podobno je bilo ob terorističnih napadih na London. Vmes pa v Darfurju pobijejo dvesto tisoč ljudi, kar

je seveda deležno le majhnega kosa medijske pozornosti. Je življenje »civiliziranega zahodnjaka« res več vredno? Za zahodne medije očitno.

Dokumentarec Pot v Guantanamo je očiten primer, ko se človeku zagnuši izraz demokracija. Je to sploh mogoče v 21. stoletju? Edina razlika med Stalinovo NKVD in Bushevimi kavboji je ta, da oni zdaj to počnejo v imenu demokracije in svobode. Metoda je ostala ista. Pri tem so jim mediji v veliko oporo.

Zaskrbljujoče je sporočilo evropske zveze novinarjev o ne preveč rožnatem stanju novinarstva pri nas. Tega sporočila ni bilo moč nikjer zaslediti oziroma je bilo blokirano, ker je pač nekdo tako hotel. Pri vodilnih slovenskih medijih tako rekoč ni opaziti nobene kritike vlade. Mar vladajoča garnitura ne dela napak? Govoričenje o uravnoteženem poročanju je metanje peska v oči. Če bo za vladajočo garnitura nek medij uravnotežen, ne bo za opozicijo. In obratno. Morda je že čas, da tudi v Sloveniji vsaka publika dobi svoj medij, tako kot je to v Italiji, Španiji in drugod po Evropi.

Državljanška vzgoja

13

Če bomo počasi ukinjali splošno izobrazbo, če bomo z mrežo privatnih šol spustili na področje izobraževanja duh podjetništva, če si bomo prizadevali za zgodnjo specializacijo, ljudje sčasoma nekaterih želja sploh ne bodo več imeli. Te želje bodo preprosto izgubile vrednost.

Med svetovi

21

Veliko multinacionalnih družb se danes v Afriki namreč obnaša povsem enako kot nekdanji kolonialni gospodarji. Prisvajajo si naravne vire posamezne države, izkoriščajo delovno silo, degradirajo okolje ter kršijo suverenost posamezne države. Te družbe bi naredile vse, da bi si zagotovile dostop do omenjenih virov.

Šport

32

Povezovanje s sosedi ali državami bivše Jugoslavije v lige lahko prinese več zanimanja za tekme. A regionalno povezovanje ima svoje dobre in slabe lastnosti. Zagovorniki in nasprotniki so še naprej na dveh bregovih. Veliko je odvisno od stanja v panogi, moči evropskih krovnih organizacij in predvsem denarja.

Kultura

35

Bil je zelo predan politiki, saj je že leta 1920 njegova protestna pesnitev našla pot na letake, ki so jih delili med nemiri v Santiagu. In mogoče je prav zaradi tega tako dolgo čakal na Nobelovo nagrado. A sam je dejal, da pomeni v Latinski Ameriki pisati in protestirati isto. »Poezija mora kot kruh pripadati vsem.«

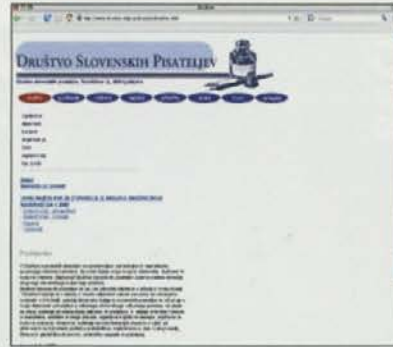
Video sanje električnih podgan

DZU Filter in Mestni kino Metropol julija 2007 v Celju organizirata video festival »Električne podgane sanjajo video sanje«. Namen festivala je diskurz o prepoznavanju videa kot samostojne umetniške prakse, ki gre dlje od njegove definicije po tehnologiji. Tekmovalne sekcije bodo slednje: debitantski video, enominutni video, video, posnet z mobilnim telefonom, tematski video na temo »družinske počitnice« ter prostotematski video po želji avtorja. Vse tekmovalne sekcije bodo zmagovalcem prinesle denarno nagrado in (kot se spodobi) »kipce« - umetniško delo skupine 567 (umetnost za umetnost). Vsi, ki se ukvarjate z video umetnostjo, ste vabljeni k sodelovanju na festivalu, rok za oddajo del pa je 30. april 2007. Info: DZU Filter, info@videorats.org, www.videorats.org. Vir: Artservis.

Europa Cantat 2007

V Ljubljani bo med 12. in 19. avgustom 2007 potekal Europa Cantat 2007, mednarodni poletni pevski teden za mešane zборе, posamezne zborovske pevce in male pevske skupine. Tabor bo potekal v Zavodu sv. Stanislava (Šentvid), kjer bo poskrbljeno za delo, bivanje in prehrano, zaradi mednarodne udeležbe pa bo delovni jezik angleščina. Program bodo sestavljale delavnice z mednarodno uveljavljenimi vodji ter številne spremne glasbene dejavnosti (improvizirani koncerti, skupno petje vseh udeležencev z vodji ateljejev, razstava muzikalij, srečanja s skladatelji in prijateljska druženja). Prijave sprejemajo do 30. aprila 2007. Info: Europa Cantat, Mihela Jagodic, 01/241 05 25, ec.slovenia@jskd.si, www.jskd.si. Vir: JSKD.

Javni razpis za štipendije

Društvo slovenskih pisateljev je objavilo javni razpis za štipendije iz naslova knjižničnega nadomestila za leto 2007. Razpis je namenjen avtorjem monografskih publikacij vseh literarnih zvrsti, literarne kritike in literarne vede, ki so del knjižničnega gradiva v slovenskih splošnih knjižnicah. Štipendije so razpisane v kategorijah vrhunski ustvarjalci (raziskovalne, izob-

raževalne in delovne štipendije) in perspektivni ustvarjalci (raziskovalne, izobraževalne in delovne štipendije), rok za oddajo vlog pa je 10. maj 2007. Info: Društvo slovenskih pisateljev, 01/251 41 44, 01/425 23 40, Saša Jovanović, dsp@drustvo-dsp.si, www.drustvo-dsp.si.

Mednarodna konferenca

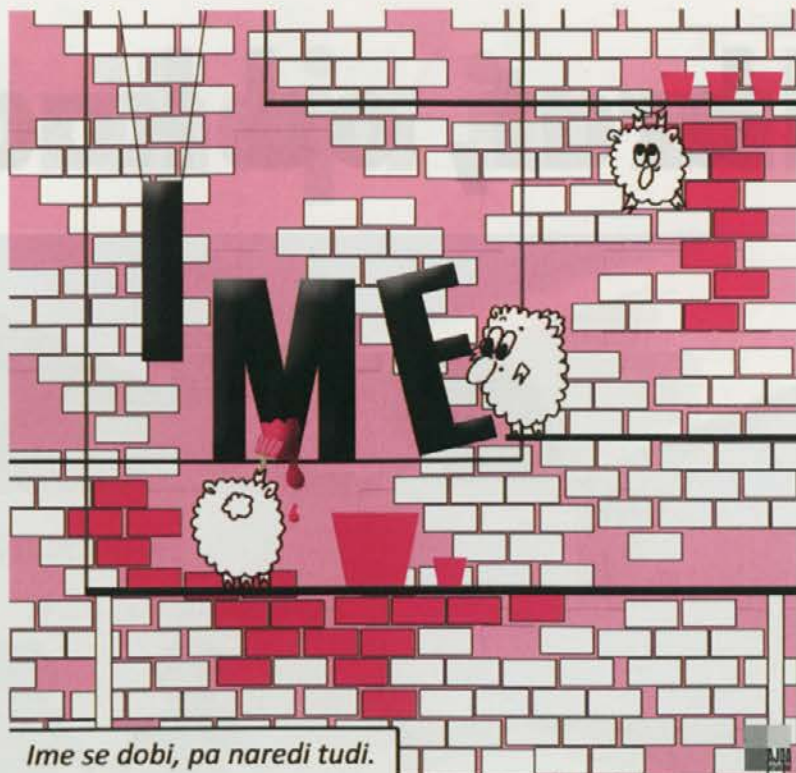
V Romuniji bo od 4. do 7. oktobra 2007 potekala mednarodna konferenca, ki je del celostnega umetniškega projekta Areas of conflu(x)ence – Art, Space & Technology in the Digital Age, vključen v program Evropske kulturne prestolnice kulture 2007. Konferenco organizira Društvo 2580 v sodelovanju s številnimi evropskimi kulturnimi društvi oz. ustanovami. Ker želijo na konferenci podro-

FOTOGRAFIJA MESECA

Če bi radi sodelovali s svojimi fotografijami v rubriki »fotografija meseca«, lahko svoje predloge pošljete na info@katedra-on.net.

Foto: Aleš Gjerkeš

Ime se dobi, pa naredi tudi.

bneje osvetliti razmerje med umetnostjo in tehnologijo v današnji digitalni dobi in vpliv novih medijev na naša življenja, vabijo avtorje vseh strok, metodologij in disciplin, da sodelujejo s svojimi prispevki, ki morajo nagovarjati eno od treh področij: 1. Tipi podob in zvokov ter njihove interakcije; 2. Prostorske oblike (fizični in virtualni prostor, zasebni in javni prostor ...) ali 3. Vrste spominov (oblike arhiviranja, informacijski sistemi in modeli ...). Sinopsise prispevkov, ki morajo biti v angleščini ali francoščini, je treba oddati do 4. maja 2007. Info: Društvo 2580, Tincuta Parv, Barbu Bejan, info@2580association.info, http://2580association.info. Vir: MMC Kibla.

Financiranje štipendij in šolnin

Ministrstvo za kulturo je objavilo Javni razpis za financiranje štipendij in šolnin v šolskem letu 2007/2008. Predmet razpisa so štipendije s sofinanciranjem šolnine za izpopolnjevanje in študij v tujini na področjih umetnosti, avdio-vizualne kulture in kulturne dediščine, štipendije s sofinanciranjem šolnine za podiplomski študij v RS

(z javno veljavnostjo) na področjih umetnosti in avdio-vizualne kulture ter štipendije s sofinanciranjem šolnine za deficitarne poklice v kulturi. Namenjene so nadarjenim posameznikom (prednostno podiplomskim študentom), ki delujejo na razpisnih področjih (glasbena, intermedijska, uprizoritvena in vizualna umetnost, avdio-vizualna kultura in kulturna dediščina), in posameznikom, ki se želijo usposobiti za nekatere deficitarne poklice v kulturi. Rok za prijave je 7. maj 2007. Info: Ministrstvo za kulturo, 01 369 58 94, Mojca Jurič, mojca.juric@gov.si, www.mk.gov.si. Vir: Ministrstvo za kulturo.

Z diplomo brez službe

Piše: Dario Svetelj

Kakšna je država, ki starejšim podaljšuje delovno dobo in jih nekaj let pred upokojitvijo pošilja na tečaj tuje jezika in dodatna usposabljanja, medtem ko mladim ne zagotavlja novih delovnih mest? Kakšna je država, ki za problem zaposlovanja mladih ne stori nič ali bore malo, čeprav je stanje že alarmantno? Ki mlademu človeku z diplomo v žepu velikokrat ponudi le zavod za zaposlovanje, kakšen tečajček (za pisanje prošelj ...) in sanje o prihodnosti, nikakor pa ne prihodnosti? Država, v kateri očitno manjka zdrave pameti. V kateri vsi radi modrujejo o pomenu znanja in njegovi formalizaciji, nihče pa mladih ne pripravlja na realnost študijskega življenja, kaj šele za čas, ko ima končno v žepu tisti čudežni kos papirja, za katerega so nekoč dejali, da odpira vsa vrata. Da ti slednji predvsem odpre vrata zavoda za zaposlovanje, ti seveda pozabijo povedati, prav tako, koliko zaman napisanih prošelj in razgovorov za zaposlitev te čaka, če ne sodiš v krog tistih, katerih zveze in poznanstva zaobidejo sleherni oviro. Kdor je bil vzgojen v duhu, da je delo vrednota in da bo spričo mizernih in nič kaj evropskih štipendij moral poskrbeti za svoj želodec in kakšen priboljšek s pomočjo dela prek študentskega servisa, ta se še gotovo spomni, kako je čaral oziroma sestavljal konec s koncem, da se je naposled pretolkel skozi leta odrekanja, stiskanja zob. Ja, delal je in študiral, študiral in delal, za svoj trud pa je državi plačeval še davek. Vse za službo, si rečeš, vse za »šiht«, ki bo enkrat omogočil uresničitev sanj. Ja, vse za delo, ki bo zagotavljalo varnost in tako zeleno svetlo prihodnost! O. K., omogočalo tudi plačevanje položnic, davkov

itd., končno pa tudi samostojno življenje, stanovanje, družino ... Pa seveda kredite in nove zmote. Saj človek kar strmi nad to slovensko mizerijo: uboge duše ponujajo sebe, svojo pridnost, željo in veselje do dela, dobijo pa pisanje prošelj, socialko in predolgo trajajoče vključevanje v t. i. trg dela, znane negativne trende, na katere marsikdo odgovori z dodatnim izobraževanjem, podiplomskim študijem. Beri: s podaljševanjem agonije, ki utegne pripeljati do »statusa« pre-starega iskalca prve zaposlitve brez uradno priznanih delovnih izkušenj in do tistega usodnega delodajalčevega vprašanja: »Kje pa ste bili do sedaj?« Pomislite, nekdo daje vse od sebe, okravateni gospodje pri koritu pa raje pametujejo, namesto da bi dali priložnost. In bili veseli, da bo ta nekdo plačeval davke in prispeval v pokojninski sklad. In kakšne so možnosti, da bo današnji iskalec prve zaposlitve sploh dočkal pokojnino? Spričo dejstva, da naši politiki raje operirajo s svojimi floskulami o slovenski svetli prihodnosti v vrhu sveta, kot pa skrbijo za kilavi tukaj in zdaj, izgleda zelo slabo. No, še vedno pri nas lahko delaš za majhen cvenk, na črno ... Lahko se tudi samozaposliš in si plačuješ prispevke za pokojnino, za zdravstveno in socialno zavarovanje ... Skratka, zmeraj lahko čaraš oziroma sestavljaš konec s koncem. Ampak, za to ni nihče študiral. Nihče ne študira zato, da bo na koncu čakal na ustrezne ukrepe Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve v zvezi z zaposlovanjem mladih. Ne, študira zato, da bi laže dobil primerno službo. Ne pa da bo po študiju moral razmišljati o izselitvi iz Slovenije. Ker ga tu očitno nihče noče ...

Kdo je Veliki brat, od kod

No, pa ga imamo. Tudi mi, Slovenci. Po sedmih letih svojega rojstva je Veliki brat prišel tudi na naše male ekrane. 84 dni, 24 ur dnevno lahko opazujemo 12 izbrancev v boju za obstanek. Nekateri bodo ob njem nasitili svoje voajerske želje. Drugim bo Bratec dal novega zagona v kritiziranju vsega mogočega. Spet tretje bo mogoče celo kaj pametnega naučil. Vsekakor pa nas ne bo pustil nedotaknjene ...

ROBERT MLAKAR

Izraz Big Brother izhaja iz znamenitega Orwelovega romana z naslovom 1984. V tem romanu je avtor predvidel partijo, ki s kamerami in prisluškovalnimi napravami nadzira posameznika znotraj svoje ureditve. Ta posameznik je dolžen izpolnjevati zahteve partije oziroma Big Brotherja, v nasprotnem primeru je kaznovan. Partija se je dobro zavedala tudi pomena jezika. Z njegovo pomočjo ljudje oblikujemo svoje zaznavanje sveta. A jezik je seveda tudi del ideološkega aparata. S pomočjo besed je mogoče manipulirati tudi s stvarmi. Stvari lahko namreč dobijo drugačen pomen, kot so ga prvotno imele. Če nimaš besed za sovraštvo, upor in podobno, o teh stvareh tudi ne moreš razmišljati. Zato so v del dolgotrajnega zgodovinskega procesa vključili tudi postopno izginevanje besed, s katerimi bi lahko posameznik razmišljal o tem, kako ne mara Velikega Brata. Znotraj partije pa je delovala tudi policija, ki je nadzirala misli posameznikov, in tiste, ki se niso pravilno obnašali, ovadila partiji, ki pa jih je kasneje strogo kaznovala. Ponavadi z mučenjem.

Z leti se je Veliki brat nekoliko omeščal. Danes ne zajema več celotne družbe, temveč le nekaj posameznikov, ki se prostovoljno prijavijo. Velikega brata pa predstavlja glas, ki ga tekmovalci slišijo, in pa seveda mi, gledalci. Nekdo, ki nadzira in se odziva na njihova dejanja. V svojem strogem pomenu tudi ni več omejevanja glede jezika. Tekmovalci se še vedno morajo držati pravil, ki pa so ohlapnejša kot tista iz prej omenjenega romana. Miselne policije ni. Hišo stražijo le varnostniki, pa še ti so tu zato, da bi preprečili mo-

rebitne nemire ali pa zaščitili tekmovalce pred morebitnim vdorom zunanjih obiskovalcev. Jezikovna strogost ostaja le pri nazivanju Velikega brata kot Big Brother. Tudi kazni fizičnega mučenja ne vsebujejo. Najhujša kazen, ki lahko posameznika doleti, je, da ga izločijo iz igre. Spremenil se je tudi cilj. Partija je v 1984 za cilj imela s popolnim nadzorom nad posameznikom zagotoviti pokorščino partiji. Cilj današnjega brata pa je zadovoljiti voajeristične želje in potrebe njegovega občinstva.

Tako spremenjen v format se je Big Brother pojavil na naših malih zaslonih. Začetki tega resničnostnega šova segajo v leto 1999. Šestnajstega septembra se je skupina devetih tekmovalcev podala v lov za denarno nagrado. Šov je dobesečno obnorel Nizozemce, saj je dosegel kar neverjetni 27,5-odstotni delež občinstva. Finalni izbor je bil tik pred novim letom in kljub temu pred male ekrane privabil kar 4-milijonsko nizozemsko občinstvo. Z Nizozemske se je širil v več kot 70 držav. Z vsako državo je tudi nekoliko spremenil svoje karakteristike, saj se je prilagajal socialno-kulturnim razlikam znotraj posamezne države. Zdaj je prišel na obisk tudi k nam. Prav gotovo bo tudi tukaj dobil svoje privrženice in sovražnike, zagovornike in kritike. In spet se bodo odprla vprašanja, kako je možno, da sploh kdo nastopa v tovrstnih šovih, zakaj nekateri to gledajo, kaj nam dejstvo, da ga ljudje množično gledajo, pove o družbi in podobno.

Kdo je dovolj neumen/pameten, da se prijavi?

Tisti, seveda, ki se odločajo za prijavo, morajo biti vsaj malo ekshibicio-

nista in jih dejstvo, da jih nekdo opazuje, ne sme motiti preveč. Izbrani so najustreznejši kandidati, seveda po mnenju tako imenovane »strokovne žirije«. Pri nas se temu reče nekako takole: »Izbira 12 kandidatov bo skupinsko delo, pri katerem bo sodelovala že utečena, usklajena in izkušena skupina televizijskih strokovnjakov in psihologov. Tokrat bo delo komisije še bolj zahtevno in odgovorno, saj bodo kandidati izpostavljeni še zahtevnejšemu okolju – izbranih bo 12 psihično stabilnih in fizično zdravih kandidatov in hkrati osebno pestrih ljudi, kar bo vplivalo na zanimivo skupinsko dinamiko v šovu. Kandidati se bodo komisiji predstavili kar trikrat.« Za dobro tistih, ki so bili izbrani, lahko seve-

da samo upamo v resnično strokovnost te komisije. Sicer pa je razlogov za prijavo kar nekaj. Poleg dejstva, da se lahko z malih ekrančkov v stilu Američanov bahajo z »mama, glej me, na televiziji sem«; za čas bivanja v hiši dobijo denarno nadomestilo, prepoznavnost, popularnost ... Nekateri bodo odkrili načine, kako se priljubiti množičnemu občinstvu, drugi se »dajo dol« pred kamero, eden izmed njih pobere glavno nagrado in še marsikaj. Tudi v dosedanjih Big Brotherjih se je marsikomu še kako splačalo nastopati v oddaji. V Nemčiji je brezposeln oče dobil prvo nagrado, Zlatko Trpovski, ki ga je občinstvo imelo najraje, pa je dobil celo svoj televizijski program. Še najbolj zanimiv je italijanski primer.

prihajaja in zakaj je prišel?

jih je gladiatorstvo v starem Rimu ali kot jih pornografija. Oboje, gladiatorje in porno dive, ljudje občudujejo, ko so zvezdniško privlačni, zunaj arene ali televizijskega ekrana pa so zgolj hodeča trupla in zaničevanja vredne prostitutke.« Pri tem se moramo seveda zavedati dejstva, da kar koli že ljudje delamo, delamo zato, ker imamo od tega neko korist. To korist lahko morda pojasnimo s tem, da pri gledanju ni tveganj, s katerimi se srečujemo v našem vsakdanjem življenju. Strah odpade in relacija gledalec – gledani te ne more prizadeti. Druga izmed možnosti je ta, da se gledalec ob gledanju uri v svojih družbenih vlogah in odnosih. Na podlagi tega, kdo mu je všeč in kdo ne, lahko potrjuje ali išče svojo lastno identiteto. Po teoriji ogledala bo gledalec ponavadi favoriziral tistega tekmovalca, ki mu je najbolj podoben. Teorija »magičnega ogledala« pa pravi, da je velika verjetnost tudi ta, da mu bo najljubši tisti tekmovalec, kateremu bi bil gledalec sam rad podoben. Nenazadnje pa je lahko razlog za ogled tudi ta, da se lahko naslednji dan, ob kavi s prijatelji, sploh o čem pogovarja.

Očitki Velikemu bratu

Ob pozitivnih odzivih gledalcev in podiranju rekordov v ratingih pa je v svoji precej pestri zgodovini ta resničnostni šov prav povsod naletel tudi na kritike. Tako ga je francoski avdio-vizualni svet obtožil, da ne spoštuje človekovega dostojanstva in so bili ustvarjalci zato primorani vsak dan za dve uri ugasniti kamere. Spremeniti pa so morali tudi način glasovanja. Namesto da so gledalci glasovali, kdo naj izstopi, so glasovali, kdo naj ostane. Konkurenčna televizija je zavaljo dejstva, da so tekmovalci med sabo imeli tudi spolne odnose, šov označila za pornografijo. Tudi publika se je strinjala, da v tem primeru gre za tako imenovani »trash TV«, vendar v svoji najboljši obliki. Nekateri izmed francoskih gledalcev so se pritoževali, da šov ni ponudil dovolj, saj so ga cenzurirali takoj, ko je postalo malo bolj vroče. Nemški notranji minister Otto Schily je bil

mnenja, da je konstantno nadzorovanje in snemanje nehumano. Tudi on je apeliral na to, da gre nemara za kršenje nemških pravnih aktov, ki govorijo o človekovem dostojanstvu. V Grčiji pa se jim je protustavno, nelegalno in neetično zdelo to, da producenti ustvarjajo bazo podatkov tisočih potencialno nastopajočih. Prijavni obrazec je bil namreč sestavljen iz kar 80 vprašanj, kandidati pa so morali posredovati tudi nekatere davčne podatke in podrobnosti o svojih prijateljih in sorodnikih. Po grških zakonih je namreč nedovoljeno zbirati tovrstne podatke brez dovoljenja vlade ali oblasti. Seveda pri tem ne moremo mimo očitkov, da je celotna produkcija takšnega šova zasnovana zgolj in samo z enim ciljem – zaslužkom. Vse te kritike merijo na to, da je padla neka normalna človeška kultura. Vendar mislim, da tu ni potrebno posebej poudarjati, da pa morda Big Brother ni povzročil družbe, takšne kot je, ampak da so bržkone družbene razmere bile tiste, ki so bile dovolj ugodne, da se je tovrstna oddaja rodila.

Zakaj je prišel Big Brother?

Kot smo že ugotovili, je Big Brother prišel, da nahrani vojejarizma željnega gledalca. Tistim, ki se čutijo sposobne udeležbe, lahko odpre nekaj novih poti, pa tudi kritikom dela ne bo zmanjkalo. V kolikor od njega ne bo nobene druge koristi, se bomo pa še vsaj nekaj časa imeli o čem pogovarjati. Morda pa je prišel še zaradi nečesa drugega. Nečesa, o čemer do sedaj nisem govoril. Morda je tu zato, da se zavemo, da smo prišli v dobo, ko je Orwelov roman izpred 58 let še kako aktualen. Nič novega ne bom povedal, če rečem, da smo danes v bistvu na vsakem koraku lahko tarča nadzora. Z novimi tehnologijami smo postali popolnoma sledljivi in obvladljivi. Morda je Big Brother tu zato, da nam pokaže, kako je gledati in kaj pomeni biti gledan. Tekmovalci so se sčasoma navadili na prisotnost kamer. Tako imamo tudi mi upanje, da bomo kljub možnosti, da smo videni, lahko ohranjali svojo lastno identiteto.

Eden izmed tekmovalcev – Francesco Maria Girardelli je vsakič, ko je zapuščal prostor, kjer se tekmovalci izpovejo pred kamero, zakričal »Bog reši Škotsko«. Oblačil se je v dres škotske nogometne reprezentance. Ko je bil v polfinalu izločen, je odšel, oblečen v kilt, med odhodom pa je igral na dude. Verjel je, da ima škotske korenine in da se je njegov prednik boril v bitki za Pavo leta 1525. Škotski turistični urad je za to seveda izvedel in ga imenoval za ambasadorja.

Vojejaristični gledalci

To, da človeško vrsto privlači opazovanje drugih ljudi v proizvedenih bivanjskih situacijah, ni ravno nekaj novega. Skrite kamere so na-

mrež začeli snemati, ko je bila televizija še v povojih. Medtem ko so skrite kamere prikazovale posamezne prizore, nam Veliki brat prinaša kontinuiteto. Skoraj tri mesece nam daje možnost vpogleda v obnašanje in psiho nekoga drugega. Pa ne samo to. Ponuja tudi možnost interaktivnega odnosa. Lahko se odločamo, kdo nam je všeč in kdo ne in na podlagi glasovanja izbiramo, kdo bo tisti, ki bo zapustil hišo. Zanimivo pa bi bilo vedeti, kaj je tisto v človeku, zaradi česar nas življenja drugih toliko privlačijo, da raje gledamo življenja drugih, kot pa da bi živeli svojega. Zanimiva je ugotovitev Maruše Pušnik, ki pravi: »Resničnostna televizija v ljudeh sproža podobna ambivalentna občutja, kot

S srcem za študente pr

S srcem za Maribor ali s srcem za študente? Slednje bi lahko bil popravljen »slogan« kampanje gospoda Kanglerja, ki se je v predvolilnem obdobju v slehernem govoru obračal na »svoje« študente, jim obljubljal boljše čase, več denarja za študentske domove in se seveda zavedal, da je to populacija najbolj neopredeljenih volivcev, ki jih z nekaj hamburgerji ni težko pridobiti na svojo stran. A se zdi, da je po sto dnevih županovanja kar hitro spremenil pogled na študente. Ko smo sami namreč želeli dobiti termin za intervju, so nas na občini prijazno napotili na službo za odnose z javnostmi, ki pa nas je prosila, naj svoja vprašanja pošljemo po elektronski pošti, češ da se bomo šele potem pogovarjali dalje (intervju naj bi bil objavljen v prejšnji številki). Sicer v uredništvu ni praksa, da delamo intervju prek elektronske pošte, a smo zaradi časovne stiske to storili in čakali na odgovor. Pa nič. Kličemo ponovno in opozorijo nas, da je praksa, da župan zvečer, ko ima čas, svoje odgovore prijazno natipka. Izgovori so bili tudi, da je župan na dopustu, čeprav se je v tistih dneh pridno nastavljal kameram. Tako našega ljubega župana sploh nismo videli, niti ga slišali po telefonu, odgovore, ki jih tokrat objavljamo točno takšne, kot smo jih dobili, pa so nam poslali po dveh tednih telefonskih klicev in opozoril. Ta elektronski intervju naj bo torej dokaz velikega srca, ki vodi naše mesto Maribor. Kratko in jedrnat, kot so tudi odgovori, ki smo jih dobili. Morda nam bo župan z veseljem poklonil svojih trideset minut časa ob naslednjih volitvah.

DAŠA PURGAJ IN MARKO KRULC

Kateri predvolilni obljubi boste v svojem mandatu namenili največ pozornosti?

Med najpomembnejšimi so sanacija odlagališča odpadkov v Dogošah in rešitev odlagališča z drugo primerno lokacijo, čimprej moramo rešiti vprašanje azila za živali in izpeljati projekt kopenskega logističnega centra. Vso pozornost bom namenil nekaterim evropskim projektom in znanstvenemu tehnološkemu parku, podpreti pa želim tudi prenekatero kulturno prireditev in oživiti staro mestno jedro.

Zakaj vas je v predvolilni kampanji podprla Študentska organizacija univerze v Mariboru?

Študentska organizacija Univerze v Mariboru me ni podprla, saj so apolitični. So pa me podprli posamezni člani te organizacije.

So z vašim vodenjem mestne občine zadovoljni v vrhu stranke SLS?

So.

Pred kratkim ste podpisali pisano koalicijsko pogodbo oz. sporazum o sodelovanju s petimi strankami (LDS, DeSUS, SLS, SNS in SMS) v mestnem svetu. Kakšno stališče je prevzela največja SDS?

Z razumevanjem sem sprejel njihovo željo o podpisu posebnega sporazuma, saj v tem ne vidim nič slabega. Sicer pa že tako, zaenkrat tudi brez podpisanega sporazuma,

ek elektronske pošte

zelo dobro sodelujemo.

Po lokalnih volitvah in prevzemu občinskih krmil se župani pogosto pritožujejo nad zadolženostjo občin. Kako ocenjujete Sovičevo zapuščino?

Najbolj vesel bi bil, če bi vodnje občine prevzel brez vsakih obveznosti in predhodnih zadolžitvev. Vendar, žal, temu ni tako. Menim, da smo napram drugim občinam še vedno v dovolj dobrem položaju, ne razumem pa, zakaj se prejšnja oblast ni pravočasno lotila reševanja dolgov, ki nam zdaj že zaradi samih obresti predstavljajo veliko breme.

Z Zakonom o financiranju občin je ljubljanski proračun lažji za 50 milijonov evrov. Kolikšna je proračunska luknja v Mestni občini Maribor? Katere dejavnosti bodo zaradi zakona nazadovale?

Seveda tudi Maribor z novim zakonom ni pridobil del sredstev, ki bi nam prišel še kako prav. Vendar se zdaj trudimo, da primanjkljaj uskladimo s proračunom in mislim, da zaradi tega ne bo trpela nobena dejavnost Mestne občine Maribor.

Maribor se skupaj s soslednjimi občinami poteguje za naziv evropska kulturna prestolnica. Zakaj ne kandidiramo sami, se vam ne zdi, da smo dovolj močni?

Ko sem prevzel vodenje občine, je multimedijski center Kibla, ki je bil za pripravljavca kandidature izbran z razpisom, že imel razdelan določen koncept. V povezovanju celotne vzhodne kohezijske regije sem videl veliko priložnost za naše mesto in tudi za regijo. Ne gre za to, da ne bi bil Maribor dovolj močan za samostojno kandidaturo, gre za to, da lahko na takšen način ponudimo več in prvi pokažemo svojevrsten skupni nastop.

Že v vaši predvolilni kampanji ste dejali, da boste zagotovili varnost starejših občanov in obiskovalcev v mestnem parku in na drugih javnih mestih. Menite, da so kamere rešitev za varnost in vandalizem; namreč vandalizem ne prizanaša niti kameram, ki bi se jih objestneži najverjetneje lotili.

Videonadzor je samo ena od rešitev, ki jih mestu ponujam za zagotovitev večje varnosti. Odkar ima Maribor novega direktorja policijske uprave, mag. Karolja Turka, sva se že večkrat pogovarjala, kako rešiti tovrstne probleme v mestu. Skupaj bomo storili vse, da se bodo občani v mestu počutili varne.

Pred kratkim ste naznanili, da boste na območju bivšega Certusa postavili največji nebotičnik v Sloveniji. A ne bi raje denar vlagali v lepšo podobo osrednjega centra mesta, v stare fasade; predvsem pa v območje Lenta, ki nam niti slučajno ne more biti v ponos?

Do mene so prišli investitorji, ki bi želeli zgraditi stolpnico na območju bivšega Certusa. To ne bi bil občinski projekt, temveč projekt privatnih investitorjev. Povedal sem že, v kolikor bo izgradnja stolpnice podprta tudi s strani pristojnih služb in mestnega sveta, ima tudi mojo podporo. Občinski denar pa bomo vsekakor vložili v ureditev osrednjega dela mesta, tudi to sem že večkrat javno povedal, da bi zelo rad uredil naše trge v središču mesta in oživil staro mestno jedro.

V kampanji ste vedno poudarjali, da boste poskrbeli za študente. Kaj poleg služb jim lahko zagotovite. Morda gradnjo novih študentskih domov, obnovo starih, kako tesno pravzaprav sodelujete z univerzo, ŠOUM-om?

V tem kratkem času, odkar sem nastopil svoj mandat, sem sodeloval z rektorjem Univerze v Mariboru, dr. Ivanom Rozmanom, v stalnih stikih sem tudi s predstavniki ŠOUM-a, pred nedavnim smo bili na obisku pri ministru za visoko šolstvo, dr. Juretu Zupanu, tudi glede problematike študentskih domov v Mariboru. Potrudili se bomo, da bo prijetno biti študent v našem mestu.

Se urad za mladino že ustanavlja?

Upam, da ga bomo v zelo kratkem času dobili. Planiramo ga v reorganizaciji uprave.

Se vam zdi, da smo na katero vprašanje dobili konkreten odgovor in da je bilo za to treba čakati dva tedna?

Fotografije: Mediaspeed

Kdor se premika, pr

Izkušnja mobilnosti posameznika osebno in strokovno bogati, izboljšuje njegova jezikovnih znanja, povečuje zaposlitvene možnosti, prispeva k razumevanju evropske kulturne raznolikosti ter tako izgrajuje aktivne državljane. Skratka, v celoti pozitivno prispeva k temeljnim ciljem Evropske unije.

ANITA KOBDA

VEU je mobilnost postala del vsakdana. Ni več oddaljena možnost, namenjena redkim posameznikom, dosegljiva je skoraj vsakemu. Ne glede na številne možnosti, ki jih ponujajo različni programi, je še vedno veliko potencialnih udeležencev, ki o teh možnostih niso informirani in pričujoč članek je pri-

pravjen prav z namenom informiranja o študentskih izmenjavah in praksi v tujini.

Izmenjava in praksa med študijem

Program Erasmus je Evropski program za mobilnost, ki letos praznuje svoj 20. rojstni dan. V lanskem le-

tu se je izmenjal že milijonti Erasmus študent. Slovenija v programu sodeluje od leta 1999. Od takrat se je za to obliko študija v tujini odločilo 870 študentov Univerze v Mariboru. Interes študentov za vključitev v program iz leta v leto narašča. Letos se je na razpis prijavilo 250 študentov. Za izvajanje programa je na Univerzi v Mariboru zadolžena Služba za mednarodno in meduniverzitetno sodelovanje ter Erasmus koordinatorji na članicah.

V program se lahko vključi študent, ki je zaključil najmanj prvi letnik dodiplomskega študija, ima v času mobilnosti na matični instituciji status študenta, ima državljanstvo oz. stalno prebivališče, status begunca ali status osebe brez državljanstva v kateri od v programu sodelujočih držav (EU, EEA, Turčija) ter se v program vključuje prvič. Študent lahko del študijskih obveznosti opravi na partnerskih institucijah v tujini, pri čemer je oproščen plačila šolnin. Ker je priznavanje v tujini uspešno opravljenih študijskih obveznosti bistveni element programa, se študentu po vrnitvi iz tujine priznajo v tujini opravljeni izpiti oz. druge študijske obveznosti. Študij v tujini lahko traja najmanj 3 mesece in največ 12 mesecev znotraj tekega akademskega leta.

Erasmus študenti so za čas študija v tujini upravičeni do Erasmus štipendije, ki sofinancira stroške, nastale z bivanjem v tujini. Štipendija je določena na nacionalni ravni in se iz leta v leto spreminja. V akademskem letu 2007/08 bi naj, po podatkih Nacionalne agencije za program Erasmus, dosegla približno 300 EUR za mesec študija v tujini. Štipendija ni obdavčljiva in se ne izključuje z drugimi štipendijami.

Razpis za vključitev v program, za prihajajoče akademsko leto, je objavljen vsako leto v februarju na univerzitetnih spletnih straneh, splet-

nih straneh članic ter/ali na oglasnih deskah. Pred objavo razpisa se na fakultetah izvajajo promocije programa.

Novost, ki se bo začela izvajati v akademskem letu 2007/08, je možnost opravljanja strokovne prakse v tujini, znotraj programa Erasmus. Praksa je lahko del študijskih obveznosti, lahko pa se izvaja tudi med počitnicami, kot obštudijska dejavnost. Vsak udeleženec programa bo upravičen do štipendije za prakso v tujini, ki bo znašala približno 450 EUR na mesec.

Na prakso v tujino bodo lahko znotraj programa odšli tudi tisti študenti, ki so v okviru programa že študirali v tujini.

Razpis za sodelovanje v programu Erasmus za namen opravljanja prakse bo objavljen predvidoma konec maja na spletnih straneh univerze.

Evropska komisija se v boju proti socialni izključenosti trudi k mobilnosti vzpodbuditi tudi osebe s

PODLUPO

Preden se lotite iskanja informacij o možnostih praktičnega usposabljanja ali študija v tujini, si definirajte iskalne kriterije, tako boste lažje in hitreje našli ustrezne rešitve za vaše strokovne želje in/ali potrebe.

Kam? Pri iskanju odgovora razmislite, ali imate specifično geografsko željo; iščete specifično strokovno znanje; kakšno je vaše znanje uradnega jezika ciljne države; kakšna je ponudba in kakovost izobraževalnih institucij in programov; primerljivost izobraževalnih sistemov, kakšne so nadaljnje možnosti strokovnega izpopolnjevanja; možnosti priznavanja v tujini pridobljenih kvalifikacij (info: ENIC/NARIC centri), ali so za vstop in bivanje v državi potrebna dovoljenja ter kako drag in dolgotrajen je postopek njihove pridobitve (info: MZZ in ambasade); kakšen je standard države in kakšni so pričakovani življenjski stroški.

Kdaj? Na redni dodiplomski ali podiplomski študij v tujino; na študijsko izmenjavo v času študija; na strokovno izpopolnjevanje med študijem, med počitnicami ali po študiju; poletne šole; jezikovni tečaji.

Kako? Samostojna organizacija študija ali praktičnega usposabljanja ter bivanja v tujini; ali organizirano v okviru različnih mednarodnih programov. Za vključitev v programe, ki običajno nudijo svetovanje, organizacijsko ter administrativno-finančno podporo, je potrebno izpolnjevati določene programske pogoje.

Finance? Privatna sredstva; finančna pomoč s strani slovenskih ustanov in organizacij; finančna pomoč, ki jo nudijo tuje univerze, vladne ustanove ali fundacije; sponzorji iz gospodarskega sektorja; finančna sredstva mednarodnih programov (Leonardo da Vinci, Erasmus, Ceepus, Mladina, Fulbright ...).

Informacije: Služba za mednarodno in meduniverzitetno sodelovanje Univerze v Mariboru, mednarodne pisarne na fakultetah, koordinatorji programov na fakultetah (Erasmus, Ceepus), mednarodno aktivni profesorji, CMEPIUS, MVZT, Ad Futura, ambasade, portal Ploteus, kulturno-jezikovni centri (The British Council, Francoski inštitut Charles Nodier ...), centri za mednarodno sodelovanje v drugih državah (npr.: DAAD, OEAD, CIMO, NUFFIC), SRCe, Movit, Zveza IAESTE, UNESCO, Svet Evrope ...

emika Evropo

PODLUPO

www.pixelio.de

posebnimi potrebami, t.j. osebe z motnjami v duševnem razvoju, slepe in slabovidne, gluhe in naglušne, gibalno ovirane osebe, osebe z govorno jezikovnimi motnjami, dolgotrajno bolne osebe, osebe s čustvenimi in vedenjskimi monjami ter socialno ogrožene osebe. Osebe so upravičene do podvojenih finančnih sredstev.

Erasmus študenti se lahko vključujejo tudi v Erasmus intenzivne jezikovne tečaje, ki se običajno izvajajo na univerzah gostiteljicah pred začetkom študija v tujini. Tečaji EILC so namenjeni razširjanju manj govorečih evropskih jezikov. V kolikor se študent udeleži EILC tečaja, je upravičen do dodatne štipendije.

Za podrobnejše informacije smo vam na voljo tudi na elektronskem naslovu erasmus@uni-mb.si.

Program CEEPUS (Central European Exchange Program for University Studies) omogoča mobilnost študentov in pedagoškega osebja v centralnem evropskem prostoru. V progra-

mu sodelujejo Albanija, Avstrija, Madžarska, Bolgarija, Hrvaška, Češka, Makedonija, Črna gora, Poljska, Romunija, Srbija, Slovaška in Slovenija. Izmenjave so možne znotraj institucij, ki tvorijo CEEPUS mrežo. Na Univerzi v Mariboru je aktivnih 10 mrež (štiri mreže na Fakulteti za strojništvo, dve mreži na Filozofski fakulteti, ena mreža na Fakulteti za elektrotehniko, računalništvo in informatiko in ena mreža na Ekonomsko-poslovni fakulteti). Koordinacija mrež je v pristojnosti CEEPUS koordinatorjev na fakultetah, ki odločajo o mobilnosti študentov znotraj mreže. Študenti so upravičeni do štipendije, katere višina je odvisna od ciljne države. Štipendije podeljujejo agencije, zadolžene za CEEPUS program znotraj sodelujočih držav. Več informacij o prijavnem postopku, ki je popolnoma elektronski, in aktivnih mrežah vam je na voljo na <http://ceepus.scholarships.at/>. Prijavni rok za mobilnost v zimskem semestru prihodnjega akademskega leta je 15. junij. 15. november je rok za najavo mobilnosti v poletnem semestru prihodnjega akademskega leta ter za posameznike, ki bi želeli biti mobilni izven obstoječih mrež (freemover).

Univerza v Mariboru ima podpisanih 68 sporazumov o **bilateralnem sodelovanju** s partnerskimi univerzami, ki poteka v obliki recipročnih obiskov visokošolskih učiteljev, sodelovanja pri skupnih raziskovalnih projektih in nenazadnje tudi v obliki izmenjav študentov. Seznam sklenjenih bilateralnih sporazumov si lahko ogledate na univerzitetni spletni strani pod povezavo mednarodno sodelovanje. Članice univerze tudi aktivno sodelujejo s partnerskimi univerzami na podlagi sklenjenih medfakultetnih sporazumov. Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo objavlja razpise bilateralnih štipendij tujih vlad, ki jih te ponujajo našim študentom na podlagi meddržavnih dogovorov o recipročni izmenjavi študentov. Za dodatne informacije smo vam na voljo na naslovu inter.center@uni-mb.si.

Praksa v tujini po študiju

Vsi, ki so že zaključili formalno izobraževanje (diplomanti), se lahko odlo-

čijo za strokovno praktično izpopolnjevanje v tujini v okviru projektov mobilnosti, ki jih Služba za mednarodno in meduniverzitetno sodelovanje Univerze v Mariboru že od leta 2003 uspešno koordinira v okviru programa **Leonardo da Vinci**. Interes za vključitev v program je med mladimi diplomanti iz leta v leto večji, saj je praktično usposabljanje v tujini izredna priložnost za nove delovne izkušnje, za izboljšanje konkurenčnosti in zaposljivosti posameznika na trgu dela doma in v tujini.

Nov razpis za vključitev v projekt bo objavljen v juniju na univerzitetni spletni strani.

Praktično usposabljanje v tujini (v pravnih osebah: gospodarske družbe, društva, zavodi, izključene so le institucije Evropske unije in konzularna predstavništva EU), lahko traja od 2 do 26 tednov. Udeleženec je upravičen do Leonardo da Vinci štipendije, ki je odvisna od dolžine trajanja prakse ter destinacije. Za podrobnejše informacije smo vam na voljo na leonardo@uni-mb.si.

Redni študij v tujini

V kolikor se odločite za celotni diplomski ali podiplomski študij v tujini, se za podrobnejše informacije o vpisnih rokih, vpisnih pogojih in postopkih, šolninah ter morebitnih štipendijah obrnite neposredno na univerzo, na kateri želite študirati. Vir informacij so njihove spletne strani, njihove vpisne službe, zloženke, brošure. Pod določenimi pogoji lahko posameznik zaprosi za štipendijo ali kredit za študij v tujini pri Znanstveno-izobraževalni fundaciji Republike Slovenije – Ad Futura. Možna je tudi pridobitev bilateralnih štipendij tujih vlad, ki so razpisane na spletnih straneh Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo, v kolikor posameznik izpolnjuje razpisne pogoje in je na razpisu izbran.

Kratkotrajne mobilnosti

Možnost za mobilnost vam nudi tudi poletne šole, jezikovni tečaji, strokovne konference in delavnice. Razpise najdete na univerzitetni spletni strani (pod aktualno).

Še vedno rezervirano za premožne in bolj izobražene?

Družba ECOTEC je leta 2006 za Evropsko komisijo – Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo izvedla raziskavo o socialno-ekonomskem ozadju Erasmus študentov generacije 2004/05. Rezultati kažejo, da študenti visoko vrednotijo svojo izkušnjo študija v tujini. Izboljšali so svoja jezikovna znanja, izkušnja je vplivala na njihov pristop k študiju in delu. V 82 % so bili prvi v družini, ki so imeli tovrstno izkušnjo. Ta vzorec je še posebej izražen v novih državah članicah (tudi Sloveniji). 86 % študentov je ocenilo, da je ekonomski status njihovih staršev povprečen ali nadpovprečen in le v 14 % podpovprečen. 58 % udeležencev je izhajalo iz družine, v kateri je vsaj eden izmed staršev visokošolsko izobražen. Več kot 95 % udeležencev je prejelo Erasmus štipendijo. Štipendija je namenjena kritju dodatno nastalih stroškov, povezanih s študijem in bivanjem v tujini. 55 % jo je ocenilo kot nezadostno. Več kot 50 % anketiranih pozna študente, ki so kljub izkazane mu interesu od študija v tujini odstopili zaradi finančnih razlogov. (Povzeto po: Survey of the Socio-Economic Background of ERASMUS Students, Manuel Souto Otero and Andrew McCoshan.) Za novo programsko obdobje 2007–2013 je Evropska komisija za programe mobilnosti namenila 6,79 milijarde evrov, kar bo bistveno vplivalo na dvig Erasmus štipendij. S tem postaja mobilnost dostopnejša tudi za posameznike iz finančno šibkejših okolij. Operativni cilj komisije je do leta 2011 doseči celo 3 milijone Erasmus študentov. Ker pa ovire za mobilnost niso samo ekonomske, ampak tudi socialne, bi bilo potrebno vzpodbuditi diseminacijo rezultatov mobilnosti med samimi študenti in s tem dvigniti zavedanje o prednostih, ki jih posamezniku prinaša študij v tujini.

Libertarija na sončni stra

ANDREJ ADAM

Pričnimo z odlomkom iz knjige Stevena Lukesa *Nenavadno popotovanje* profesorja Caritata. Dogaja se na vlaku. Carinik zahteva dokumente od potujočega profesorja Nicholasa Caritata, ki išče najboljšega izmed možnih svetov in je ravno prispel v Libertarijo, deželo brezmejnne svobode. Cariniku omeni, da je nemara končno našel najboljši svet, toda carinik se ne strinja:

»Ali ne veste, kam ste namenjeni?« je presenečeno vprašal uradnik. »To je Libertarija, vi pa imate vozovnico za Svobodo, njeno prestolnico.«

»Kaj pa je tako slabega na tukajšnjem življenju?« je vprašal Nicholas.

»To ni kraj za nesrečne, nezaposlene ali,« je čemerno dodal uradnik, »za državne uslužbenke. Ampak nekaterim je lepo.« (Lukes 2004, 202)

Moja teza je, da utegne kakšen carinik zaradi neoliberalnega spreminjanja naših družbenih institucij (v šolstvu, zdravstvu, javni upravi in povsod) potujočemu gostu, ki išče dobro urejeno in prijazno družbo in se nadeja, da jo bo našel v Sloveniji, prav kmalu odvrniti takole:

»Ali ne veste, kam ste namenjeni? To je Slovenija, vi pa imate vozovnico za Ljubljano, njeno prestolnico.«

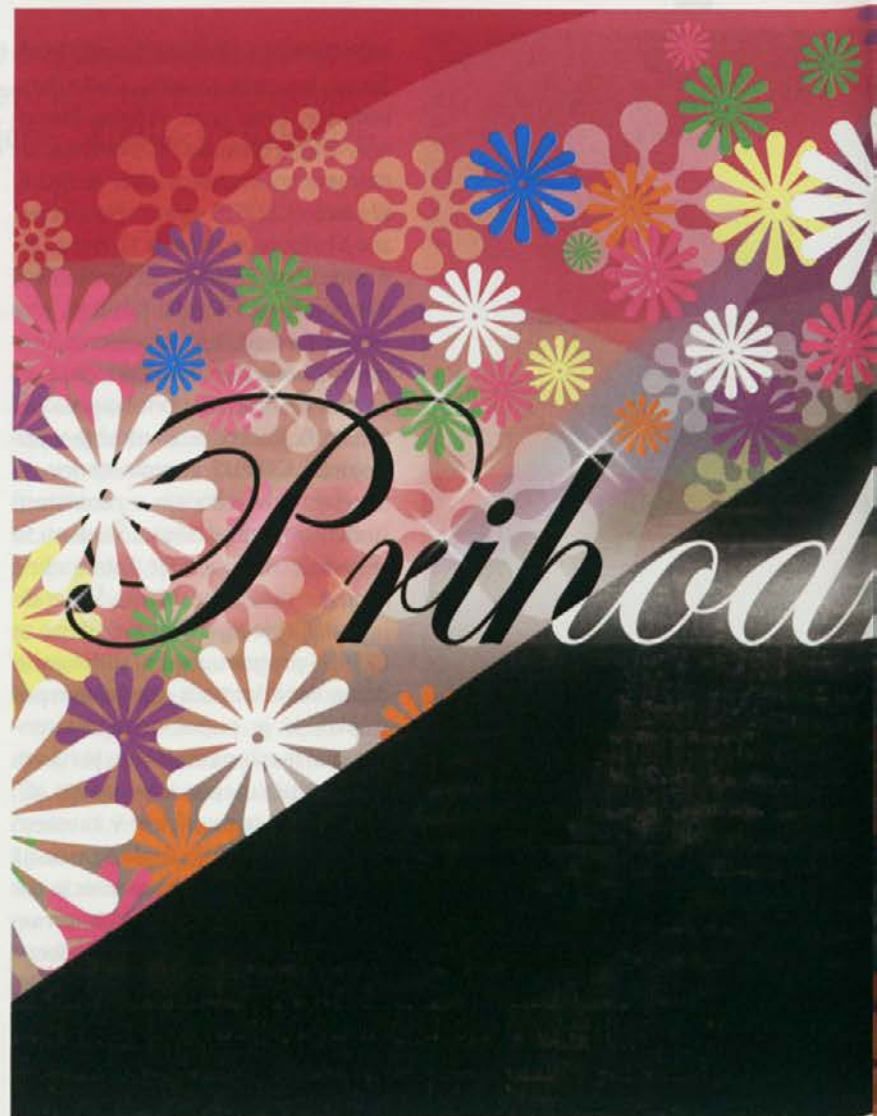
Kaj je vzrok uradnikovega nezadovoljstva, Nicholas odkrije že na poti od meje do prestolnice. V Libertariji je potrebno vse plačati. Dodatek za sedež na vlaku ali za stojšče, dodatek za uporabo proge, za peronsko pristojbino itd.

Zakaj je potrebno vse plačati? Ker je vse privatizirano. Vse? Prav vse. Tudi zdravstvo, šolstvo ipd. Toda, ali je to slabo? Zagovorniki privatiziranja bi odvrnili, da ne; po njihovem omogoča privatizacija rožnato prihodnost na vseh področjih.

Kako argumentirajo svojo prepričanje, nam nazorno prikaže BBC-jev dokumentarni film Adama Curtisa: *Past*: kaj se je zgodilo z našimi sanjami o svobodi (1. del). Curtis v

svojem filmu predstavi genezo neoliberalnega organiziranja družbe, ki se je naselilo v temelje britanskih institucij. Ker tukaj nimamo prostora za podrobnejšo predstavitev, se bomo osredotočili le na družbene reforme pod oblastjo Margaret Thatcher in njihovo teoretično utemeljitev. Med teoretičnimi utemeljitelji je predstavljen neoliberalni ekonomist Buchanan, ki je prepričan, da je vsakršno prizadevanje za javnim dobrim le metanje peska v oči. Še več, tisti birokrati, ki se hvalijo, da delajo v imenu javnega dobrega, so v resnici nevarni, ker si uzurpirajo nacionalni interes. Kdor vsaj malo pozna Platonovo politično filozofijo, njegovo paternalistično logiko, da lahko v državi vladajo le tisti, ki v resnici vedo, kaj je dobro za skupnost – se pravi, da vedo bolje od državljanov, kaj je za njih dobro –, tega argumenta ne more kar tako obiti. Ampak ali ta argument že tudi zadošča, da zmanjšamo naloge države na minimum, da – tako kot Buchanan – prepustimo večino družbenih institucij privatni iniciativi in zanikamo legitimnost vsakega delovanja, ki se sklicuje na služenje skupnosti. Curtissova poanta je ta, da je za Margaret Thatcher ta argument očitno zadoščal, kajti kmalu je začela govoriti z Buchananovimi besedami in v njegovem duhu preoblikovati družbene institucije. Britanska vlada je tako v zgodnjih osemdesetih letih 20. stoletja najprej razprodala številna podjetja v državni lasti in se nato lotila reforme javnih sektorjev. Curtis podrobneje prikaže reformo zdravstva, ki jo v zadnjem času doživljamo tudi pri nas. Zaposleni v zdravstvu so občutek pripadnosti in idejo, da s svojim delom služijo javnosti, zamenjali z idejo, da delajo zaradi materialnih spodbud. Reforme so v zdravstvo, kolikor ni bilo privatizirano, uvedle tekmovalnost: postavljeni so bili delovni cilji, ki jih je bilo potrebno izpolniti, in nagrade za izpolnjevanje ciljev (sistem materialnih spodbud). Delovanje javnih služb je tako postalo podobno dogajanju na trgu.

Kaj je implicitna predpostavka

neoliberalnih reform in njihove teoretske utemeljitve? To je sebični posameznik, ki bo, kot menijo neoliberalci, bolje delal (ali se šolal), če bo primerno nagrajen, to pa bo na koncu prispevalo tudi k večji družbeni rasti. V bistvu gre za povsem enak argument, ki ga nenehno ponavljajo tudi naši neoliberalni delodajalci, reformatorji in ministri, ko govorijo o fleksibilnosti trga in delovne sile, povečevanju zaposlovanja, povečevanju bruto družbenega prihodka, privatizaciji šolstva itd. A pogoj, da lahko takšen posameznik deluje, je svoboda, in sicer svoboda v smislu, da se država čim manj vpleta v njegovo življenje. Nihče seveda ne zagovarja kakršnega koli totalitarnega vmešavanja države v posameznikovo zasebnost, ampak vodi prepuščanje države tržnim zakonitostim in ukinjanje ideje služenja v dobro javno-

sti navsezadnje do zelo čudne oblike svobode.

Tako se Lukesov profesor Caritat na koncu obiska v Libertariji vprašuje:

»Kaj pa konec koncev [...] pomeni biti svoboden? Ali je dovolj, da te samo pustijo pri miru: da ti drugi ne ukazujejo, te ne silijo, zastrašujejo, nadlegujejo, gnjavijo oziroma se vmešavajo vate? Ali pa je vse to posledica nečesa bolj temeljnega? Ali ni temeljno to, da ti dovolijo živeti življenje, kakršno izbereš in se ti ga zdi vredno živeti? Toda če je to temelj svobode, potem dejstvo, da te pustijo pri miru, ne more biti vse. Obstajati morajo vsaj možnosti – možnosti, ki jih je vredno izbrati.« (Lukes 2004, 262)

Težava je v tem, ker uvajanje tržnih zakonitosti na vsa področja

ni Alp

DR. BORIS VEZJAK

Evropska zveza novinarjev (EFJ) je na svoji generalni skupščini 24. marca letos sprejela posebno izjavo o perečem stanju medijev v Sloveniji. V njej izraža globoko zaskrbljenost zaradi posegov oblasti in nižanja socialnih standardov v novinarstvu in ugotavlja, da so se v preteklem letu razmere za profesionalno novinarstvo še poslabšale.

Medijski totalitarizem

Ovinkarjenja ni: izjava jasno navaja dramatično stanje in poimensko našteje detektirane »krivce«: RTV Slovenija, Delo, Večer in Primorske novice. Govori o poslušnih kadrih, ki podpirajo vladne politike, poroča o pritiskih, ki so jim izpostavljeni novinarji, neposrednih posegih uprav v njihovo delo z grožnjami. EFJ je še posebej zaskrbljena zaradi kršitev medijskega prava, ki zagotavlja, da novinarji in novinarke ne bodo trpeli negativnih posledic zaradi izražanja svojih mnenj in stališč, ki so v skladu s programsko zasnovo in profesionalnimi standardi. Kršitve medijskega prava se povezujejo s kršitvami delovne in avtorskopravne zakonodaje ter drugih zakonov.

EFJ omenja jasne primere cenzure in arhiv naročenih in napisanih, a nikoli objavljenih člankov v Večeru (»bunker«, kot mu pravijo), katerih skupna značilnost je kritičen pogled na posamične vladne odločitve in politike. Cenzura poteka na več nivojih: od neobjavljanja člankov, brisanja delov besedil do njihovega dodajanja. Novinarji in novinarke, ki so javnost seznanili s takšno prakso, so bili v zameno kaznovani z zmanjšanjem plače, premestitvami v druga uredništva, disciplinskimi postopki, grožnjami z izgubo službe in podobno. Pogosta značilnost sankcioniranja zaradi izražanja pogledov in mnenj je uporaba institutov delovnega prava ali kazenskega zakonika zoper novinarje, ki so prišli v konflikt z novimi uredniškimi ali upraviteljskimi politikami izdajateljev.

Toliko le na kratko, bolj zato, ker obstaja velika verjetnost, da o izjavi ne veste kaj dosti. Je mogoče, da ste jo spregledali? Seveda je mogoče. Nobeden od naštetih medijev ni o njej niti pisnil: ne RTV Slovenija, ne Delo, ne Večer in ne Primorske novice. In prav ta gesta se mi zdi zanimiva: od tistih, ki poskušajo na vsak način prikriti svoje »neuravnoteženo« medijsko politiko, bi pričakovali kakšen odgovor ali zanikanje, tudi v smislu objave EFJ. Toda ne, z molkom in cenzuro so ji podelili popolno legitimiteto; natanko reakcija nepov-

zemanja medijev priča o tem, da je situacija pereča, skupno, vzajemno ravnanje omenjenih pa priča o homogenem političnem obvladovanju. Še manj je poskušal z navedbami, kot bi pričakovali, kdo v vodstvih medijev polemizira. Blokada izjave EFJ torej daje slutiti, da so navedbe o politični pokoritvi in pritiskih, socialni ogroženosti novinarjev, cenzuri na Večeru, odsotnosti kritične analize oblasti resnične.

Presenetljivo o izjavi molčijo tudi vsi provladni komentatorji in analitiki, med njimi tudi taki, ki so pred letom dni pisali medijske analize, v katerih so dokazovali, da slovenski mediji niti slučajno niso provladni. Zdaj bi morali dr. Frane Adam, dr. Matej Makarovič in dr. Matevž Tomšič kar poskočiti s svojim mnenjem, če si ne želijo povsem zapraviti svoje kredibilnosti.

Kot vse kaže, sta se v Sloveniji oblikovali dve kontrastni stališči. Prvo pravi, da je z mediji vse v najlepšem redu. Drugi trdi, da smo zašli v medijski totalitarizem. Obe sta ilustrirala poslanec in poslanka v dnevniku POP TV, 4. aprila letos. Miro Petek, recimo, pomirljivo razlaga naslednje: »Mislim, da se stanje zadnja leta izboljšuje. Po moji oceni so tudi novinarji lahko bolj zadovoljni, saj vidimo, da ni več takšnih poskusov likvidacije, kot se je zgodilo meni leta 2001.« Na drugi strani Majda Širca sporoča tole: »Sedanja oblast je v odnosu do medijev totalitarna. Bom citirala gospoda Damijana: moral je priti gospod Janša na oblast, da se je groza te moči lahko prepoznala.«

Kateri pogled je pravi? Za EFJ očitno poslančin. Vsi indici govorijo v prid podani diagnozi. Ampak od kod se je vzela ta neverjetna mispercepcija pri tistih, ki so s stanjem nadvse zadovoljni? Je mera res lahko število novinarskih trupel? Predstavljajte si, da bi se vlada pobahala z naslednjim: pri nas so lahko geji in lezbijke kar zadovoljni. Še nobenega niso likvidirali. Ne bo šlo: nekdo bo moral poiskati bolj prepričljive argumente.

družbenega življenja in vse družbene institucije v resnici ukinja marsikatero izbiro, kajti »vrednost vsega je določena s tem, koliko so ljudje za določeno stvar pripravljeni plačati« (Lukes 2004, 253) – in če niso pripravljeni plačati za kulturo, umetnost, filozofijo ipd., potem to sebičnim in seveda razumnim posameznikom narekuje, da se že v času šolanja odločijo za tiste poklice, ki so tržno uspešni. Sicer pa se tudi za to težavo kaže rešitev. Če bomo počasi ukinjali splošno izobrazbo, če bomo z mrežo privatnih šol spustili na področje izobraževanja duh podjetništva, če si bomo prizadevali za zgodnjo specializacijo, ljudje sčasoma nekaterih želja sploh ne bodo več imeli. Te želje bodo preprosto izgubile vrednost. In potem bomo srečna družba na sončni strani Alp. In potem bomo plesali po taktu narodno-zabavnih viž.

Big Brother political cu

Če ste si slučajno ogledali Trenja, v katerih so razpravljali o tem, ali je primerno, da se v oddaji Big Brother v živo prenaša seks udeležencev, imate o celi zadevi že svoje mnenje. Ste za. Ali ste proti. In čeprav se ob tej zadevi na prvi pogled zdi, da gre za vprašanje moralnih standardov in okusa, gre v resnici za prvovrstno politično vprašanje. S prvovrstnimi političnimi posledicami.

DR. VESNA VUK GODINA

Te sicer vsaj na prvi pogled nimajo nič skupnega z delom političnih strank in parlamenta (čeprav bi bilo mogoče v zvezi z diskusijami, kako morajo ubogi izmučeni poslanci pač uživati mamila v straniščih parlamenta zato, da sploh lahko sledijo parlamentarnemu delu po celonočnih orgijah, sklepati drugače). Ne gre torej za nič političnega. Vsaj, če politiko razumemo v ožjem smislu. In če seveda iz nje izločimo fenomen politične kulture. Ki pa je, čim skušamo politiko razumeti kakorkoli zares in vsaj za silo celostno, seveda ne moremo. Politiko elit namreč določena politična kultura ne le sooblikuje, ampak jo dobesedno konstituira. Politika političnih elit je le ena plat medalje, katere druga plat je politična kultura volilcev, ki politične elite postavljajo na oblast. In jih tako omogočajo. Takšne, kakršne so. Z vsemi plusi in minusi vred.

No, in v tej luči je razprava o prenašanju seksa v živo izjemno zgovorna. Ne samo zato, da se tovrstno vprašanje sploh postavlja. Ampak so bili v zvezi s tem vprašanjem zanimivi tudi odgovori. In to vsi po vrsti.

A ostanimo pri vprašanju. Pri dilemi, ali je primerno seks udeležencev Big Brotherja prenašati v živo. Čeprav je večina udeležencev v zvezi s tem vprašanjem tako ali drugače zdrsnila v moralizatorstvo, se tovrstni tip razpravljanja ne zdi kaj prida produktiven. Še posebej ne, če želimo razumeti politične dimenzije omenjene dileme. Kajti tisto, za kar ob omejenem vprašanju v resnici politično gre, je rušenje ustaljenih moralnih kodeksov. Rušenje Zakona. Rušenje Zakona pa nikoli ni politično nevtrarno početje. Že Durkheim je povedal, da je povezano

s situacijo moralnega vakuuma, s stanjem družbene anomije. Torej, z nekakšnim praznim prostorom, v katerem je mogoče vse. Ker ni nič nemogoče. In je prav vse. Ker ni nič narobe. Gre za stanje, v katerem je mogoče zaradi zrušenja prejšnjih moralnih standardov uvesti rešitve in principe, ki bi bili v situaciji pred nastopom anomije neuedljivji. Pač zato, ker bi bili v nasprotju z moralnimi standardi, ki so veljavni v družbi.

V tem smislu ima rušenje moralnih standardov vedno izjemno pomembne politične posledice. Zgodovina je pokazala, da so tudi ti-

sta gibanja, ki so obstoječe moralne standarde zahodnih družb rušila v imenu osvoboditve in človekovih pravic – na primer seksualna revolucija, feminizem itd. –, v zelo kratkem času izkusila past, v katero se ujamejo takorekoč vsa tovrstna početja. Namreč, pokazalo se je, da čeprav so okostenele in zastarele moralne standarde rušila v imenu pozitivnih vrednot in idealov, to ni zadoščalo za to, da bi jih obvarovalo pred zdrsom v najkonzervativnejše socialne in politične posledice. Zgodovina dvajsetega stoletja jasno kaže, da so prav tovrstna gibanja odigrala kljub last-

nim intencam in ciljem najpomembnejšo vlogo v vpeljavi novega socialnega in političnega totalitarizma, katerega najočitnejša zunanja manifestacija je potrošništvo. Ter popolna redukcija posameznika zgolj na njegovo potrošniško kapaciteto. V smislu gesla: dokler lahko trošiš, si koristen in lahko živiš, ko ne moreš več trošiti, nisi več koristen in torej umri. Prav zato se bolnikov z rakom ne ozdravi, ampak se jih samo zdravi. Čim dlje, tem bolje. Ker če zdravljenje traja dolgo, se za te bolnike dolgo trošijo ogromne količine denarja. In iz popolnoma istih razlogov – ne pa iz človekoljubnosti – so ljudje, ki so praktično že mrtvi, še leta in leta priključeni na najrazličnejše aparate. Ker se iz njih, če so priključeni, še lahko kuje dobiček.

Ker rušenje v družbi uveljavljenih moralnih standardov torej ni nikoli politično nevtrarno početje, tudi rušenje moralnega standarda zahodnih družb, ki pravi,

lture

Razvoj s pomočjo WC-krtič

»Zavzemamo se za napredek, želimo si, da gre Slovenija naprej. Je pa treba biti do tega napredka nekoliko skeptičen – nekdo ga je namreč definiral kot proces, pri katerem smo, namesto da pred neumnimi računalniki sedijo pametni ljudje, zdaj prišli do tega, da pred pametnimi računalniki sedijo neumni ljudje.« (dr. Žiga Turk ob imenovanju na položaj ministra za razvoj)

MARKO KRULC

Nedavno ustoličeni minister brez listnice, dr. Žiga Turk, je pristojen za usklajevanje in spremljanje izvajanja strategije razvoja Slovenije ter gospodarskih in socialnih reform. Izobrazbeno pot je začrtal leta 1981 s študijem na Fakulteti za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo, kjer je pet let kasneje diplomiral. V študijskem letu 1987/88 je začel s podiplomskim študijem informatike na Fakulteti za elektrotehniko in računalništvo v Ljubljani in leta 1989 magistriral. Tri leta zatem je na FAGG doktoriral z nalogo »Okolje za računalniško projektiranje gradbenih konstrukcij«. Širši javnosti je znan kot pobudnik mikroročunalniške revije Moj mikro in mednarodne znanstvene revije ITcon. Pred tremi leti je na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani pridobil naziv rednega profesorja, svoje ekspertize pa redno objavlja v mednarodnih znanstvenih revijah in na kongresih. Preden je zasedel položaj

ministra za razvoj, je bil predsednik nadzornega sveta družbe Telekom Slovenije.

Vladna služba za razvoj je bila venomer prežeta z reformno retoriko, ki je obljubljala gospodarski razcvet in transformacijo Slovenije v Švico pod Triglavom. Spočetka je ministrstvo za razvoj koordiniral kontroverzni mladi ekonomist Jože P. Damijan, ki je s svojim reformnim radikalizmom začrtal temelje pompozni enotni davčni stopnji. Provladni ekonomisti so takrat razglašali nujnost sprejetja davčne metamorfoze in se naslanjali na neizpodbitna dejstva o blagodejnih učinkih omenjene reforme. Toda kaj kmalu je postalo jasno, da reformni učinki le ne bodo tako blagodejni, kot je bilo sprva mišljeno. Še več, reformna platforma bi kvečjemu pripomogla k še večji socialni razslojenosti in gospodarskemu kolapsu. Tega se je dobro zavedal takratni prvi reformist, ki je že po treh mesecih vodenja reformnega »think tanka« poniglavo odstopil in s tem

Janšo potisnil v nelagoden položaj. Neprijjubljene reformne demagogije in odhod vplivne figure z ministrske šahovnice so takrat izjalovile spiralo hipotetičnih pričakovanj.

Leto dni zatem je Janez Janša na mesto pozabljenega ministra za renesančni razcvet postavil Žigo Turka, da ne bi bilo videti, kot da razvoj v Sloveniji stagnira ali celo nazaduje. Pri izbiri novega reformnega vodje je imel Janša več kot le srečo na vrvi, saj je izbral kandidata, ki ga odlikujejo bogate projektne izkušnje in strokovne preference. Javnost si je Turka zapomnila po nenavadni in humorni ponazoritvi razvoja Slovenije z WC-krtičami. »Ljudem mora priti v zavest ideja, kako delati napredne izdelke z veliko dodane vrednosti in kako jih tudi prodajati.«

Bo novi minister brez listnice prebil pregrado, ki onemogoča razvojni preboj? Mu bo to uspelo s strateškimi in razvojnimi dokumenti ter inovativnimi domisljicami? Zdi se, da so pristojnosti vladne službe v zakonodajnem polju trenutno v zadregi. Ministrstvo za razvoj je izvzeto iz jasnega mehanizma uresničevanja strateških ciljev in realnim načrtom njihovega financiranja. Pristojnosti vladne službe za razvoj bi morale biti ekvivalentne pristojnostim vladne službe za evropske zadeve, ki ima pri svojem delu izredna pooblastila in je pri tem odgovorna ministrskemu predsedniku. Za realizacijo razvojnih projektov, kot si jih je zamislil dr. Žiga Turk, je potrebna možnost nadziranja in usklajevanja zastavljenih načrtov v vseh drugih vladnih resorjih, ne da bi ga pri tem oviralo finančno ministrstvo. Do tedaj bo skupina domiselnih strokovnjakov delovala le na simbolni ravni.

da seks ni javna zadeva, ni nevtralnno. Je znak oziroma manifestacija anomalije. Torej stanja, kjer postane vse mogoče. V socialnem in političnem smislu. Ko moralni standardi padejo, je vse lahko dobro. In prav. Domobranci. Brezposelnost. Ogromne in nepredstavljive socialne razlike. Totalitarno vodenje politike. Uporaba državnega denarja davkoplačevalcev v osebne namene političnih elitnikov. In še. In še.

V tem smislu je vprašanje o primernosti prenašanja seksa udeležencev Big Brotherja v živo barometer sanja družbene anomalije. Za moralizatorskim zgražanjem, da se takšna vprašanja sploh postavljajo, stoji odmik od mesta moralnosti, ki je bil v družbi normalen. Veljaven. In to ni več.

Seveda se je treba vsaj na kratko dotakniti še tega, kdo ima korist od ustvarjanja družbene anomalije. Odgovor je na dlani: najprej in predvsem tisti, ki so si svojo moč in oblast utemeljili na praksah, ki bi bile ob prej veljavnem moralnem kodu moralno sporne. Ali celo preganjane. Tisti, ki so na nezakoniti način obogateli. V tranziciji. In/ali s tihotapljenem orožja. In še z vrsto drugih nečednih poslov. In ki so zdaj močni. Ki vladajo. Tem anomalija koristi. Ti jo zato ustvarjajo. Podpirajo. Propagirajo. Kot osvoboditev. Od komunizma. Na primer.

A ne gre pozabiti še na nek izjemno pomemben politični učinek anomalije. Gre za strah in negotovost množic. Če se več ne ve, kaj je dobro in prav ter kaj je dovoljeno in kaj ne, med ljudmi zavladava negotovost. Negotovost, ki kar kliče po političnem totalitarizmu. Po močni roki. Ki bo, pa četudi s samovoljo, garantirala red. Orientacijo.

Vsi totalitarizmi so bili utemeljeni na anomaliji. In ustvarjanje anomalije je bilo vedno hkrati tudi ustvarjanje tal za totalitarizem. Povsod. Tudi zdaj pri nas. Zato naši oblastniki kriminalizirajo moralne standarde socializma. In zato je danes postalo vztrajanje na njih jedro demokratične politične države.

Negativci na obisku v Sovi

»Kaj počnejo naši negativci? Njihov poglavar je ves užaljen, ker sem njegovo veličino užalil z nekaj kritičnimi pripombami. In zato se mora maščevati. Nagnal je vse svoje pomagače, da najdejo kaj slabega, kaj blata za metanje. In brskajo in iščejo, da bi le kaj našli, da bo gospodar zadovoljen. Pridni ter zastrašeni mediji bodo to že prenesli naprej. In nabirajo neresnice, polresnice, laži, vse jim pride prav, da je le blato za metanje.«
(Dr. Janez Drnovšek, odlomek iz »Negativci bruhajo blato: 2. del«)

MARKO KRULC

Imenovanje novega guvernerja BS se je sprevrglo v politično bitko med predsednikoma vlade in države, ki je dobro leto in pol pred državnoborskimi volitvami redefiniralo razmerje političnih sil v javnomnenjskem glasovalnem stroju. V lovu za političnimi točkami je Janša ubral premeteno, vendar škodoželjno in nezakonito strategijo. Na parlamentarnem političnem parketu in v medijih so se znašli tajni dokumenti in informacije, ki so v tesni povezavi s Slovensko varnostno-obveščevalno agencijo. Vsa namigovanja na nepravilnosti so imela skupni imenovalec: puhlo diskreditacijo Drnovška.

1. marca je poslanec SDS, Miro Petek, na vlado naslovil vprašanje, ali so seznanjeni z ugotovitvami, da naj bi podružnica LBS New York za potrebe nekdanjega predsednika vlade, Janeza Drnovška, septembra 1999 v Lenoxu v državi Massachusetts financirala najem razkošne vile. Tri tedne kasneje je prvak SNS v vsesplošni nestrpnosti povprašal vlado, ali drži informacija, da je bil nekaj časa v Sovi zaposlen nekdanji varnostnik Janeza Drnovška, katerega glavna naloga naj bi bila skrb za predsednikovega psa. Še več, član parlamentarne skupine za nadzor nad delom obveščevalnih služb, Janez Drobnič, je v javnosti namigoval,

da obstaja tesna vez med zlorabljanjem specialnega tajnega fonda Sove in predsednikom države. Naj za začetek odgovorim na vprašanje, ki se nanaša na nezakonito uhajanje informacij tajnega značaja. Skupina vladnih nadbudnežev je na začetku februarja ustanovila misteriozno komisijo za nadzor Sove, ki je na obveščevalni službi stikala po tajnih informacijah in jih nato poniglavo prepuščala poslancem iz lastnih vrst, čeprav je v prvem členu Zakona o tajnih podatkih jasno obelodanjeno, da so »... osebe, ki opravljajo funkcijo ali delajo v organih, dolžne varovati tajne podatke, ne glede na to, kako so zanje izvedele.« Jasno je torej, da je predsednik vlade in njegova nomenklatura zlorabila podatke obveščevalne službe za politične cilje in pri tem prekoračila zakonska pooblastila. »Vsebinskega nadzora nad Sovo ni, nima ga niti parlamentarna komisija, v nobenem primeru pa je ne more imeti vlada,« je bil oster poznavalec slovenskega prava dr. France Bučar.

Vladni nadzorniki so oblikovanje komisije opravičevali s preverjanjem finančnega poslovanja Sove, pri čemer so izpostavili, da naj bi bilo 1,25 milijona evrov iz tajnega fonda porabljeno nenamensko. Nekdanji

minister za splav, Janez Drobnič, je šel celo tako daleč, da je neljubo denarno peripetijo nartil predsedniku Drnovšku. Resnici na ljubo je pripomogel nekdanji direktor Sove, Iztok Podbregar, ki ga je vladna garnitura oktobra lani odstranila s položaja: »Vesel bi bil, da bi imel na letni ravni v denarnem skladu toliko denarja.« Za nenamensko porabo specialnega fonda je tako odgovoren edinole zdajšnji direktor Sove in član SDS, Matjaž Šinkovec. Odkar je vrh politične oblasti prevzela nebogljen Janševa stranka, se je v ospredje prirnila ideja o legitimnemu posegu v temelje demokracije, ustavnega prava in nedotakljivosti človekovih pravic. Novodobna politična logika se naslanja na zlorabo informacij tajnega značaja kot sredstvo političnega spotikanja, medlega kompromitiranja in iskanja »blata za metanje«.

Misteriozna komisija za nadzor Sove je na obveščevalni službi stikala po tajnih informacijah in jih nato poniglavo prepuščala poslancem iz lastnih vrst.

Sovin skovik močno odmeva

Češki pisatelj Karel Čapek je nekoč zapisal: »Ali si predstavljate tišino, ki bi nastala, če bi ljudje govorili samo tisto, kar vedo?« Prav zato so govornice o nepoznatih stvareh tako razburkane. Življenje funkcionira s kopico neznanih stvari, a se nanje ne oziramo. Besedica »obveščevalna« pa nosi v sebi zastrašujoč prizvok, kajti duh Udbe, nekdanje politične policije, ki je vzdrževala ideologijo totalitarnega sistema, je še močno prisoten.

JANUŠ RASIEWICZ

Slovenska obveščevalno-varnostna agencija (Sova) je osrednja civilna obveščevalno-varnostna služba, oblikovana po mednarodnem priznanju samostojne in suverene države Slovenije. Sova sledi načelu, da država potrebuje majhno, učinkovito in strokovno organizacijo, ki bo pristojnim organom na področjih, ki ne sodijo v delokrog drugih državnih ustanov, sposobna zagotavljati uporabne informacije iz tujine. Vključevanje Republike Slovenije v svetovne integracijske procese, njena aktivna vloga v mednarodnih organizacijah ter boj proti naraščajočim grožnjam mednarodni varnosti (mednarodni terorizem, mednarodni organizirani kriminal in druge oblike nadnacionalnih groženj) je utemeljen razlog za takšno institucijo. Agencija opravlja svoje delo pod nadzorom zakonodajne, sodne in izvršilne veje oblasti, kar je značilnost sodobno urejenih varnostno-obveščevalnih služb v demokratičnih državah. Ker je Sova del sloven-

skega demokratičnega sistema, deluje na podlagi Zakona o Sovi, kar seveda pomeni, da so njene naloge natančno opredeljene, prav tako pooblastila in način izvajanja le-teh, poleg tega pa je v 48. členu Zakona o Sovi določeno: Agencija vodi evidence svojega finančno-materialnega poslovanja v skladu s predpisi, ki veljajo za finančno poslovanje državnih organov. V 6. členu istega zakona je tudi predvideno, koga in o čem agencija obvešča, končno pa je v zakonu jasno opredeljeno razmerje med Sovo, vlado in državnim zborom. Sova pri njenem delu nadzorujejo: varuh človekovih pravic, pristojno okrožno sodišče, pristojna komisija državnega zbora, vlada, računsko sodišče in proračunska inšpekcija ter javnost. Poleg zunanjih oblik je v agenciji zagotovljen tudi notranji nadzor. V medijih smo priča pravi aferi ob nedavnem nadzoru Sove. Ta se je zgodil prvič, zato je prav, da nekatere stvari pogledamo podrobneje in jih seveda postavimo na pravo mesto. Zadeva sega vsaj leto dni v preteklost, ko je v DZ tekla razprava o noveliranju Zakona o Sovi, delno pa že v leto 1999. Popolnoma jasno je, da glede na status Slovenije in pozicijo v EU ni mogoče prepuščati stvari brez nadzora. Septembra lani je z mesta di-

rektorja odstopil Iztok Podbregar, na njegovo mesto pa je vlada imenovala Matjaža Šinkovca. Ker opozicija v svoji vlogi dobesedno ribari, je takoj poskočila s političnim imenovanjem, kar zanesljivo ni bilo nič produktivnega. Afera »ponarejene diplome« je takšne primere odkrila tudi v Sovi. Februarja letos je vlada ustanovila delovno skupino, ki naj pregleda poslovanje, saj so prišle v javnost stvari, ki niso ravno odraz dobrega in korektnega poslovanja. Na drugi strani pa je v DZ ustanovljena komisija za nadzor nad varnostnimi službami, ki želi nadzorovati nadzornike. Pojavili so se indici o črnem fondu, težkem kar 1,25 milijona. Sledi naj bi vodile k predsedniku države, ki se je na svoji spletni strani lotil predsednika vlade in »negativcev«, kar kaže na izjemno negativen odnos dr. Janeza Drnovška do vsega, kar ni po njegovi volji. Da se za črnim fondom skrivajo nekateri sumi, ki smo jih v medijih prebrali, potrjuje tudi dejstvo, da se je bivši direktor Sove, Iztok Podbregar, izognil odgovoru na vprašanje, ki se je nanašalo na zdravljenje predsednika Drnovška. Počakati bo pač potrebno na poročilo vladne komisije. Nedvomno pa bi bilo zelo prav, da poslovanje Sove pregleda tudi računsko sodišče.

Vsi dosjeji bi morali biti že davno v Arhivu RS, pa tam niso. Jih je kdo uničil in kateri so uničeni, če so? So za koga obremenjujoči, in predvsem, kdo se boji nočne ptice? Vprašanja, vprašanja ...

Rožnata vstaja kope

Kopenhagen je v začetku marca doživel enega od najbolj vročih koncev tedna. Še posebno v Noerrebroju, alternativni soseski, kjer je bil izseljen in zrušen mladinski dom Ungdomshuset. Izselitev in tridnevni hudi spopadi med mladimi in policijo so bili posledica enostranske politike lokalnih socialdemokratov, ki mesto vodijo že od leta 1900.

ALEX FOTI (ITALIJA); PREVOD: ANA BAČELIČ; UREDIL: JOSIP ROTAR

Grobo ravnanje s protestniki, Andersenova morsk deklica, ki je postala rožnata, in 600 aretacij aktivistov so sprožili val mednarodne solidarnosti med mladino s pozivi, akcijami, bojkoti in okupiranjem danskih konzulatov po vsej Evropi. Zakaj na Danskem? Zakaj tako nasilna vstaja v mestu nestrinjajoče se mladine, ki se ji je naglo pridružila priseljenska mladina? Kako se je lahko zgodil upor takšnih razsežnosti v mirni in premožni evropski prestolnici? Kako je lahko prišlo do upora z gorečimi barikadami in do spopadov s policijo, ki je morala za pomoč zaprositi policijo s Švedske, da je lahko prevzela kontrolo nad situacijo? Se potrošniška mladina ne zanima več samo za raziskovanje sveta in za letenje in klepetanje po nizkih cenah? Ni mlajša generacija domnevno nepreklicno post-ideološka in jo veliko manj pritegne radikalna politika?

Posebnosti danske politike

Danska je že od leta 1973 del EU, njeni ljudje pa nasprotujejo Maastrichtu z vso svojo voljo, z resnimi upori, ki so izbruhnili po referendumu leta 1993. Ti upori so v retrospektivi bili vsaj toliko pomembni kot francoske stavke s pospeševanjem gibanja za pravičnejšo globalizacijo v Evropi leta 1995. Veliko Dancev je bilo v Göteborgu, ki je bil odločilen dogodek v razvoju novega tipa demonstracij v Evropi, tik pred Genovo. Kot je italijanski desničarski voditelj in nekdanji fašist, Gianfranco Fini, izjavil za revijo Time: »Genova bo kot Göteborg, ali huje.« Potem ko je postal komandir policije za nemire v Genovi, je poskrbel, da je strašansko napoved tudi uresničil.

Posledica ostrega nasprotovanja Maastrichtu je, da Danska nima valute evro, je pa v veliki me-

ri podvržena evrokratski usmeritvi. Razlog: varna prožnost (flexicurity), trenutna rešitev, ki jo Evropska komisija najpogosteje uporablja za nadzorovanje katastrof (in omejevanje političnih stroškov), ki prinaša enostransko prožnost. Medtem pa je evropska mladina prisiljena opravljati poceni in začasna dela, da si zagotovijo osnovne dobrine. Čeprav je Danska nordijska dežela z dobrim sistemom socialne varnosti in močnimi sindikati, pa socialna demokracija ni imela lahkega obstoja. Neomajno zahodnjaška, neokonzervativna desnica je na oblasti od leta 2001. Ta nenavadna pristranskost do NATA in ZDA delajo dansko različico varne prožnosti še posebej všečno Barossovi komisiji.

Seveda dežela, ki je vodila prvo jakobinsko revolucijo izven Francije in izumila kvantno fiziko, ostaja dežela, ki je naklonjena svobodnim mislecom in hujskačem s političnimi nameni. Danci imajo oster smisel za humor, ki ga radi primerjajo s svojimi skandinavskimi sosedmi. Kopenhagen je mesto, ki je popolnoma preplavljeno z informacijskimi mrežami in dobavnimi kanali, ki hranijo globalno ekonomijo (pomislite na kontejnerskega giganta Maersk). Danski intelektualci so za razliko od britanskega in italijanskega kreativnega razreda le bolj radikalni in svobodoljubni. Anarhizem cveti že od zgodnjih 80. let, od anarhopunka do black bloca in naprej. Radikalizem z rdečimi in zelenimi barvami je prav tako v polnem razcvetu. Pravzaprav splošno zaupanje v sodelovanje med vrstniki in zastonj nalaganje z interneta podpira skupnost, kot je »piratgruppe«. Ideje za in aktivnosti proti eksistenci brez zagotovljene socialne varnosti tre-

nutno rastejo v skupinah, kot je Flexico. Spomnimo se tudi krasne reklamne parodije, kot je bila anti-pepsi Guarana Power.

Kreativci na pohodu

To je samo majhen del tega, kar kopenhagenski kreativni razred lahko doseže na področju politične dejavnosti in kulturne zavzetosti. Danska je tudi močno kmetijsko gospodarstvo, ki uspeva pod skupno agrikulturno politiko, zahvaljujoč njihovim prvovrstnim mlečnim izdelkom in izdelkom iz svinjine, ki osvajajo evropske in svetovne trge. Kmetje so enako verni in ozkogledni, čisto protestantski in patriotski, kot so lahko urbani prebivalci posvetni in širokomiselni. Prvi so pomembni pri rasti moči desnice, drugi pa so vedno manj zadovoljni s tradicionalno levico.

Dansko gibanje za globalno pravičnost je edino v Evropi, ki je razvilo svojo neodvisno politič-

no silo. Deli te sile so se pridružili rdeče-zelenemu zavezništvu, ki je v parlament lansiralo žensko poslanko, mlajšo od 30 let, in predstavilo rožnat seznam na kopenhagenskih občinskih volitvah (10-odstotni izid na ravni mesta). V alternativnih soseskah, kot je Noerrebro, so trdno v dvomestnih številkah. Ni čudno, da je bila Andersenova morska deklica prekrita z rožnato kot znak solidarnosti do protestnikov (znak 69 namesto barve pomeni številko ulice Ungdomshuset, ki jo uporabljajo kot nekakšen punk jing in jang na svojih posterjih). Osmoza aktivistov v lokalno politiko in kooperativne podvigi je ustvarila principe delovanja na več ravneh. V tem kontekstu radikalne sile vseh nazivov lahko delujejo v sinergiji, če situacija to zahteva – od ulic, mesta in parlamenta – z mirno razdelitvijo dela, ki spoštuje politično avtonomijo na vseh nivojih. Širjenje

nhagenske mladine

www.politiken.dk

avtonomnih prizadevanj in alternativne medijske mreže, združene z občinskimi predstavniki, je omogočila skupno politično razumevanje povezanosti različnih oblik nesoglasij in protesta in je spodbujala eksperimentiranje z možnostjo socialnega radikalizma v evropski prestolnici.

Noerrebro, kulturna soveska, je kljub nesoglasjem uspela premostiti vrzel med alternativno mladino in geto mladino ali, s sociološkega vidika, med večinoma belim kreativnim razredom in večinoma imigrantskim razredom. Ta soveska že dolgo vključuje prostor za mlade boheme in/ali imigrante; tam je veliko zbirališč za socialno interakcijo. Tako je v preteklosti prišlo do povezav in izmenjav med arabsko mladino in večinoma belimi aktivisti. Mladino arabskega rodu je bilo med nemiri slišati govoriti: »Vi ste pomagali nam, mi bomo pomagali vam.« Bojevit antira-

sizem je bil pomemben v rušenju zidu nezaupanja in izgrajevanja nekega vzajemnega spoštovanja v Kopenhagenu, čeprav med obema skupinama še vedno ostajajo globoke razlike.

Množični nemiri nastanejo spontano v odgovor na očitne kršitve individualnih svoboščin, skupnih pravic in predrznih zlorab državne in policijske moči. Pomislite na sojenje Rodneyju Kingu in nemire v Los Angelesu leta 1992 ali pa se spomnite najstnikov, ki so jih poškodovali s paralizatorji, ker so bežali pred policijo, kar je sprožilo upor pariških predmestij leta 2005. Razumeli boste, zakaj je bila racija danskih specialnih enot za izselitev Ungdomshusetu zgodaj zjutraj 1. marca kot vžigalica, vržena na izsušeno prerijsko. Nemiri so spontani procesi, ki nastanejo potem, ko je vso upanje v nenasilne oblike protesta in soočanja izčrpano zaradi gluhe oblasti.

Danska državna oblast je tako gluha, kot je nema. Takoj ko je oblast prevzela desnica, se je začela kulturna križarska vojna, da bi zahodne države zavarovali pred imigracijo muslimanov, ki so jo dojemali kot grožnjo danski kulturni identiteti. Razširjenost sovražnosti do migrantov na Danskem je postala jasna celemu svetu, ko so se napačno lotili krize s satiričnimi karikaturami preroka Mohameda.

Spodrsrljaj socialdemokratov, ki se je zgodil v Kopenhagenu s sumljivo prodajo socialnega mladinskega centra Ungdomshuset homofobični in islamofobični krščanski sekti, ki jo je poslabšala še nasilna izselitev, pojasni eno stvar: evropski politiki, socialdemokrati, liberalni ali konzervativni, so vedno bolj nerazpoznavni. Delijo si ustrežljivost finančnih trgov in velikih korporacij, imajo represivne in ksenofobične instinkte in zavajajo spoštovane interesne skupine in starejše generacije.

Nastavek za evroradikalno mladinsko kulturo

Razširjenost in trajanje nemirov bi bilo nesmiselno pripisati domnevni danski nenavadnosti. Zaradi zglad-

ne socialistične preteklosti in svobodoljubne sedanosti so danska gibanja v privilegiranem položaju za borbo proti socialnopolitičnim posledicam atlantističnega neokonzervativizma in evropskega liberalizma prostih trgov. Kopenhagenska rožnata vstaja bi lahko bila znanilka bolj splošnega mladinskega upora v Evropi, ki bi vključevala velik del »kreativnih razredov« mrežnih, fleksibilnih in začasnih (net/flex/temp) delavcev.

Pravzaprav je kopenhagenske nemire smiselno videti kot nadaljevanje francoskih protestov leta 2006 in oboje kot primer nove faze radikalnih gibanj po nazadovanju, ki je sledilo neuspelemu poskusu preprečevanja angloameri-

ške invazije na Irak. Še posebno zanimivo bi jih bilo videti kot slutnjo splošnega upora evropskega kreativnega razreda proti hinavščini, aroganci in korupciji elit, ki vodijo EU. Upor evropske mladine v Kopenhagenu, Parizu in drugod kaže na povečano politično zavedanje in radikalizacijo med mladimi, ki delajo v informacijski in kulturni industriji in v industriji znanja. Le kreativni razred lahko spremeni smer evropske zgodovine v stran od sedanje nazadnjaške poti proti socialni enakosti končne mešane evrogeneracije. Za radikalno Evropo moramo nastopiti zdaj, s povezovanjem in solidarnostjo, ki bosta ustvarila evropski prostor za radikalno mladinsko kulturo!

www.politiken.dk

Afrika – črni madež

Afrika je z izjemo njenih ljudi bogata celina, saj ima veliko naravnih bogastev: od naftnih polj v Nigeriji, diamantov v Angoli do zlata v Južnoafriški republiki. Države vzhodne Afrike pa so z razgibano pokrajino in bogatim živalskim svetom pravi turistični paradiz.

ALEŠ KUSTEC

Sami Afričani pa niso imeli veliko koristi od afriških naravnih bogastev, saj so si Afriko že od njenega odkritja podjarmili bogati belci. Že hitro po odkritju Afrike so se kolonialne sile navdušile nad brezplačno črnsko delovno silo. Predvideva se, da so iz Afrike na silo v suženjstvo odpeljali okoli 15 milijonov ljudi, ki so s svojim brezplačnim delom pomembno prispevali h gospodarskemu razvoju kolonialnih držav. V času industrijske revolucije, ko so države potrebovale surovine za svoj industrijski razvoj, je bilo afriško gospodarstvo usmerjeno predvsem v izvoz naravnih surovin tedanjim razvijajočim se industrijskim državam. Afriki še dandanes pripada ta vloga. Njeni naravni viri se še naprej izkoriščajo, ne da bi bistveno prispevali k razvoju same celine. Veliko multinacionalnih družb se danes v Afriki namreč obnaša povsem enako kot nekdanji kolonialni gospodarji. Prisivajajo si naravne vire posamezne države, izkoriščajo delovno silo, degradirajo okolje ter kršijo suverenost posamezne države. Te družbe bi naredile vse, da bi si zagotovile dostop do omenjenih virov. Tudi podpora represivnim afriškim voditeljem in upornim skupinam jim ni tuja. Tako afriške države še danes večinoma izvažajo naravne surovine in kmetijske izdelke ter uvažajo drage proizvodne dobrine iz razvitih držav. Povrh vsega pa se tržišče za afriške dobrine vztrajno krči, saj razvite države uporabljajo vse vrste ovir, tarif in subvencij, da bi zaščitile svoje proizvajalce doma. EU letno nameni 913 ameriških dolarjev mlekarskih subvencij na kravo, medtem ko njena pomoč Afriki znaša 8 ameriških dolarjev na Afričana letno. Afriški kmeti proti tako subvencioniranemu evropskemu kmetu ne more konkurirati, pa čeprav je njegov proizvod nekajkrat cenejši. Leta 1980 je ime-

la Afrika 6-odstotni delež v svetovni trgovini, medtem ko je leta 2002 ta delež padel zgolj na 2 %. Če bi Afrika lahko pridobila zgolj en odstotek v svetovni trgovini, bi s svojim izvozom zaslužila dodatnih 70 milijard ameriških dolarjev na leto, kar je veliko več, kot sedaj prejme kot pomoč od razvitih držav.

Zadolženost afriških držav

Zaradi nizkih cen afriških dobrin in vedno manjšega trga morajo afriške države jemati posojila, da lahko plačujejo uvoz dragih proizvodnih izdelkov iz razvitega sveta. Ta problem še dodatno zakomplicira dejstvo, da imajo afriške države velikanske dolgove bogatim državam že iz preteklosti. V večini primerov si tako morajo države sposojati denar, da lahko plačujejo že obstoječe dolgove. Afriške države tako v povprečju vsako leto porabijo 14 milijard ameriških dolarjev za odplačilo dolga najbogatejšim državam na svetu. Veliko držav v Afriki porabi na leto več denarja za odplačevanje dolgov kot za zdravstveno oskrbo in izobraževanje skupaj. Za vlaganje v gospodarski razvoj jim preprosto zmanjka sredstev. Zelo visoke obrestne mere in slabo gospodarsko poslovanje posameznih afriških držav so te dolgove še pomnožili. Tako je med leti 1970 in 2002 Afrika prejela 540 mili-

EU letno nameni 913 ameriških dolarjev mlekarskih subvencij na kravo, medtem ko njena pomoč Afriki znaša 8 ameriških dolarjev na Afričana letno.

jard ameriških dolarjev posojil. Kljub temu da so v enakem obdobju afriške države odplačale 550 milijard ameriških dolarjev, se pravi 10 milijard več kot prvotni dolg, so na kon-

cu leta 2002 bile še vedno dolžne 293 milijard ameriških dolarjev. Zaradi množičnih zborovanj in koncertov proti revščini v svetu pod imenom Live 8 so se voditelji najbolj bogatih držav na zasedanju G8 v Glenaelesu na Škotskem leta 2005 zavezali, da bodo državam, ki spoštu-

knadno so odpisali dolg tudi Nigeriji, ki je imela velikanski dolg 30 milijard ameriških dolarjev in je sama morala odplačati 40 % dolga. Veliko afriških držav, ki niso zadovoljila pogojev omenjenih voditeljev, pa še naprej ostaja zadolženih.

Hipokritska pomoč razvitega sveta

Afriške države so zaradi stoletij izkoriščanja s strani bogatih držav desetletja v zaostanku za njimi. Leta 2005 je bil povprečen BDP na prebivalca v Afriki 1.000 ameriških dolarjev, medtem ko so države, ki tvorijo G8, imele BDP 32.000 ameriških dolarjev na prebivalca. To pomeni, da so države G8 dobrih 32-krat bogatejše od afriških držav. S povprečno triodstotno gospodarsko rastjo bi Afrika potrebovala slabih 120 let,

človeštva

da bi dosegla stopnjo bogastva držav G8. Seveda pa omenjene države ne bodo mirno čakale, da jih Afrika dohiti. Afrika zaradi svoje majhne kapitalske moči nima nikakršnih možnosti v gospodarskem tekmovanju z ZDA ali EU. Brez pomoči razvitega sveta je dobesedno obsoje-

so leta 2004 v povprečju namenile zgolj 0,25 % svojega BDP-ja. Zgolj pet držav je doseglo zastavljeni cilj: Danska, Luksemburg, Nizozemska, Norveška in Švedska. ZDA kot najbogatejša država na svetu so namenile zgolj 0,16 % svojega BDP-ja, kar znaša slabih 20 milijard ameri-

S povprečno triodstotno gospodarsko rastjo bi Afrika potrebovala slabih 120 let, da bi dosegla stopnjo bogastva držav G8.

na na nadaljnje životarjenje. Že leta 1970 so se razvite države zavezale, da bodo 0,7 % svojega BDP-ja namenile pomoči manj razvitemu delu sveta, torej tudi Afriki. Vendar pa

ških dolarjev. To je sicer veliko denarja, a ZDA zgolj za svojo vojsko namenijo neverjetnih 450 milijard ameriških dolarjev. Leta 2000 so se voditelji pod okriljem ZN zavezali k

»Milenijskim razvojnim ciljem«: prepolovitev revščine v svetu, boj proti AIDS-u, dostop do čiste pitne vode za vse ljudi itd. Komisija za Afriko pri ZN je ocenila, da bi Afrika potrebovala dvakrat več pomoči, kot jo prejme danes, da bi izpolnila te razvojne cilje do leta 2010. Na ta način bi do leta 2010 vsako leto v Afriki rešili vsaj 4 milijone človeških življenj. Pomoč razvitih držav pa bi se morala tudi preoblikovati. Večino pomoči bogatih držav vsebuje namreč določene obveznosti do države prejemnice. Tako mora ta država porabiti določen del te finančne pomoči za nakup dobrin in storitev iz države darovalke, tudi če so le-te dražje kot drugje. Tako so bogate države od afriških držav na ta način skupaj z vračanjem dolgov dobile več denarja, kot so ga v obliki pomoči vložile v Afriko.

Vsi smo Afričani

Afrika je dejansko tretji svet, na katerega preostali svet velikokrat pozabi, da sploh obstaja. Tretji svet po gospodarski razvitosti, tretji svet po medijski pomembnosti, tretji svet po vrednosti človeških življenj ... V resnici pa obstaja samo en svet. Svet smo namreč začeli deliti, ker se nočemo počutiti odgovorne za ves svet. V Afriki se vsak dan zgodi »cunami«, saj dnevno umre tisoče ljudi zaradi lakote ter posledično boleznih. Tragedija je, da se to dogaja v svetu, ki ima 10-odstotni presežek hrane in pozna zdravila za večino teh boleznih. Spoznati moramo, da je Afrika del našega sveta. Če tega ne bomo spoznali zadosti hitro, nas bodo na to spomnili Afričani sami, ko se bodo znašli pred vrati Evrope z željo po takšnem življenju kot ga imamo mi. In do takšnega življenja imajo enako pravico kot mi. Vsi smo namreč ljudje in kot taki bratje in sestre. Bolečina afriške matere ob izgubi otroka se v ničemer ne razlikuje od matere, ki živi v Evropi. Tudi jok afriškega otroka ima enak zvok kot jok otroka v ZDA. Tudi znanost podpira takšno razlago. Genetski dokazi namreč zelo resno kažejo, da smo vsi Afričani. Vsi smo potomci iste vrste Homo sapiens, ki je zapustila Afriko pred okrog 70.000 leti. Naša genetska sestava je skupna, tako kot je skupna tudi naša človeška usoda. Vsi smo torej na nek način Afričani in hrepenimo, da bi našli pomen in srečo v naših življenjih.

PODLUPO

Afriški vsakdan skozi statistiko:

- Afrika ima 14 % svetovnega prebivalstva, a samo 2 % del svetovnega BDP.
- 315 milijonov ljudi v Afriki preživi z manj kot dolarjem na dan.
- 184 milijonov ljudi v Afriki trpi zaradi podhranjenosti.
- Četrtnina otrok v Afriki pod starostjo 5 let ima premajhno težo.
- Eden od šestih otrok v Afriki umre, preden dopolni 5 let.
- Povprečna življenjska doba v Afriki je 49 let.
- Za AIDS-om, tuberkulozo ali malarijo umre vsak dan najmanj 10.000 Afričanov.
- V podsaharski Afriki je 24,5 milijona ljudi okuženih z virusom HIV.
- Vsak dan se z virusom HIV okuži 7.700 Afričanov.
- V podsaharski Afriki je zaradi AIDS-a 12 milijonov otroških sirot.
- Manj kot polovica Afričanov ima dostop do zdravniške oskrbe.
- 300 milijonov Afričanov nima dostopa do čiste pitne vode.
- Samo 57 % otrok v Afriki obiskuje osnovno šolo.
- 49 % Afričanov ni pisмениh.
- Manj kot ena oseba od petih v Afriki ima elektriko.
- 15 od 1000 ljudi v Afriki ima telefon.
- 7,8 od 1000 ljudi v Afriki uporablja internet.

Metafizika looserstva

DR. SAMIR OSMANČEVIĆ, GRADEC
(PREVOD: DARINKO KORES JACKS)

Anno domini 1987; S. O., zaslanjani in nezainteresirani razvodnik straže v – še vedno odmirajoči – JLA, je bil nekje v okolici Zagreba, 10. aprila, okrog polnoči, priča ognjemeta, ki so ga bili utemeljeno paranoični oficirji s svojim obnašanjem že napovedovali. Verjetno prvič po drugi svetovni vojni se je na hribih okrog Zagreba slavilo dan Neodvisne države Hrvaške, srbski akademiki so iz Beograda prav v tistih letih razpošiljali v svet svoje megalomanske načrte in postopoma rehabilitirali »edine« resnične britanske zaveznike, Sarajevo je komajda okrevalo od islamskih deklaracij, v Sloveniji pa se je porajala in postopoma prevzemala oblast sicer – pa karkoli že vi mislite o tem – evropsko kultivirana, a vendarle desnica: Balkan se je svečano pripravljaj na demokracijo in pri tem polnil športne dvorane s strankarskimi shodi, pa tudi cerkve in džamije. In se pri tem, jasno, oboroževal. Takrat, torej leta gospodovega 1987, nisem niti slutil, da ti prostori prehajajo v neko povsem specifično historično fazo - mislil sem namreč, da bo vse to le še en ordinarni balkanski Sprachspiel (besedna igra, op. prev.) –, v neko karakteristično formo fašizma, ki ni utemeljen na nikakršni ideologiji in na nikakršni ideji, pravzaprav v neko vrsto tribalističnega fašizma, za katerim ne stojijo nobeni seriozni univerzitetni profesorji s svojimi kriptoführerjevskimi metaforami »čistosti« in nikakršni jüngerji s svojimi odpori do prodiranja liberalne demokracije anglosaksonskega tipa. Nič, razen neplemenito plemenskega, primitivnega, dezorientiranega, destruktivnega, razen monolitnih skupkov subjektivnih zavesti, hiberniranih v lastnih fiktivno-realnih strahovih.

Dvajset let je torej preteklo od tiste stražarske noči, med mano in njo stojijo stotine izpisanih tekstov, eksplanacij, hommageov, izrazov najevidentnejše teoretske in praktične nemoči, da bi se ljudem dalo razjasniti, da so talci tistega najslabšega, kar je lahko rodil prostor, kot je Bal-

kan, tistega, kar je, kot se temu lepo reče v jeziku, ki ga razumejo, »od slabega očeta in še slabše matere«. A zaman.

Zaman

V jenskih spisih Hagel, kot vemo, trdi, da »das Zeitungslesen des Morgens früh ... eine Art von realistischem Morgensegen. Man orientiert seine Haltung gegen die Welt an Gott oder an dem, was die Welt ist. Jenes gibt dieselbe Sicherheit wie hier, daß man wisse, wie man daran sei.« (»Jutranje branje časopisov ... neke vrste jutranji blagoslov. Človek usmeri svojo držo proti svetu po Bogu ali po tem, kar ta svet je. Oboje daje neko gotovost, da vemo, pričem smo.« – op. prev.) Saj tako tudi jaz dan za dnem iščem svoje realistične blagoslove na internetu in se poskušam po Bogu orientirati proti svetu. In tako sem prav to jutro prebral, da v Novem Sadu postavljajo spomenik generalu, ki je rušil Vukovar, da v Bijeljini slavijo kot dan osvoboditve prav tisti prekleti dan, ko so Arkanovi »tigri« vdrli v to majhno mesto na severu Bosne, ter da se kdo ve kakšni »vehabije« (radikalni islamisti, op. prev.) organizirajo po bosanskih vukojebinah, napadajo novinarje, grozijo oblastem in policiji.

Dvajset let že torej Balkan kontinuirano slavi demokracijo in ekonomsko liberalizacijo, svoj vstop v postmoderno; dvajset let že Balkan ne ve, ali se piše leto 1993 ali 2007, moja prva nedolžna intelektualna recepcija samoetablirajočega se fašizma (in povečevanje ustaštva to je, ali morda ne?) anno domini 1987 pa se je medtem transformirala v perpetuirani antifašistični Albtraum. Ampak ne zaradi tega, ker ljudem ne uspem dokazati, da na polotoku še naprej triumfira omenjeni tribalistični fašizem, ki je anahron in tako prazen ter brezidejen, da si skoraj ne zasluži, da bi se človek proti njemu boril. Pač pa zato, ker ljudi ne uspem prepričati, da je na Balkanu neka vrsta antifašistične fronte, neka vrsta antifašistične gverile, bolj potrebna kot kadarkoli doslej. Bolj potrebna kot leta 1943 ali 1993. In to ne zgolj intelektualne gverile, zbrane okoli nekaj pogumnih žensk v Srbiji ali tu

in tam kakšnega samozavestnega filozofa v Bosni ali na Hrvaškem.

Balkan je v zadnjih dvajsetih letih etabliral tribalistični fašizem kot absolutno legitimno formo političnega samoorganiziranja znotraj demokratičnih ureditev, torej je kot sui generis balkanska zloraba postmoderne, svobode mišljenja in akceptiranja tuje perspektive omogočil ali vsaj podprl podobne procese tudi v sami Evropi. Pišem vam iz soseščine, iz države, ki je na začetku tega tisočletja z legendarnimi 28 odstotki glasov pripeljala na oblast stranko, kot je Haiderjeva svobodnjaška. Ali ki ima še danes na čelu človeka, ki se je bil dal fotografirati v družbi kasneje obsojenih neonacistov, in to med nekakšno paramilitarno vajo v maskirnih uniformah. Stranko, ki je med predvolilno kampanjo odkrito zagovarjala versko segregacijo, konfesionalni apartheid, ki obljublja izselitev 300.000 neintegriranih tujcev. (Tako se zdi, da sem dvakratna žrtev Heglovega spoznanja: svojo množično-medijsko jutranjo molitev izrekam v dveh jezikih, torej je tudi moja mora dvojezična, tako rekoč interkulturalna. No, Albtraum je popoln šele takrat, ko upoštevamo še mojo naklonjenost proučevanju sodobne neoimperialistične ameriške filozofije zgodovine ter ruskih eshatoloških sistemov iz druge polovice 19. stoletja!) Kot marljivi raziskovalec jutranjih realističnih blagoslovov vas lahko obvestim, da niti situacija na Severu ni bistveno drugačna: kar je bilo po Auschwitzu vsaj politično neprimerno ali obsojeno na underground-eksistenco, se vse bolj spet približuje temu, da bi bilo kot izraz demokratične volje akceptirano v kancerskih foteljih in visokotehnologiziranih parlamentarnih salonih.

Balkanska trideseta

In zato si – če naj mi bo dovoljeno, da se poimenujem filozof zgodovine – drznem s filozofsko-zgodovinskega aspekta reči, da novinarski naslovi, ki sem jih danes prebral v internetnih izdajah balkanskih glasil, zares govorijo v prid moji hipotezi, da balkansko leto 2007 ni nemško leto 1957, ampak – dvanajst let po koncu neke vojne – pravzaprav kot nemško

leto 1930. Ne mislim, da s to hipotezo prispevam k širjenju nove panike, ker menim, da na polotoku nihče več ni sposoben za kakršnekoli radikalne rešitve. Menim pa, da ta hipoteza lahko prispeva k razumevanju današnjih novic, o katerih sem vam pripovedoval, in ki po svojem esencialnem sporočilu, po svoji tribalistični sintaksi, spadajo najkasneje v davno leto 1989. V socialnozgodovinskih razlagah nacističnega vzpona je namreč najpogosteje omenjena prav nemška politična in zgodovinska frustracija zaradi posledic izgub-

ali jutranja molitev

ljene prve svetovne vojne, predvsem pa sporazuma iz Versaillesa. Tako menim, da je balkansko leto 2007 pravzaprav nemško leto 1930, ker so frustrirani poraženci pravzaprav vsi. Brez izjeme.

To metafiziko looserstva bi se gotovo dalo razlagati na mnogo načinov in na mnogo večjem prostoru od tega, ki ga imam na razpolago. A v strnjeni obliki lahko rečemo, da Balkan izgublja svoje bitke preprosto zato, ker neprestano zanemarja svetovnopolične kontekste, v katerih se odvijajo njegovi lastni mikro-

procesu. Ker meni, da se svet pravzaprav boji njegovih lastnih kriz, kot da bi bile globalne, kot da bi šlo za makroprocese. Nekoč so trdili: Če se Slovenija odcepi, bodo razpadle vse federacije na zemeljski krogli. Danes: Če Kosovo dobi samostojnost, se bo odprla Pandorina skrinjica nespornega spreminjanja meja. Balkan neprestano kreira svoj fiktivni pomen skozi mitološke grožnje svetu. Kot Balkan preti, da bo postal šolski primer balkanizacije; in kot nezrel otrok ne dojame, da so za global world pomembni zgolj business as usual, naf-

ta in kitajsko tržišče, ne pa tribalistični habitus nekega ujetega prostora. Balkanske nacije se obračajo ene proti drugim zato, ker je s tribalističnega aspekta to za njih edini mogoči modus sodelovanja v svetovnem dogajanju, o katerem poročajo Heglovi jutranji časopisi – ki pa o Balkanu upravičeno poročajo vse manj in manj.

Tribalizem kot style of life

No, prav to pa je placenta, iz katere se s filozofsko-zgodovinsko preciznostjo porajajo sile, ki še nikdar v zgodovini niso delovale v prid na-

predku (joj, kako grozna beseda – a druge nimam) in nikoli v korist prav tistega Heglovega jutranjega bralstva (razen da so mu s kontinuirano produkcijo strahu pravzaprav nudile satisfakcijo – z obzirom na to, kako bi že lahko bilo – in tako podžgale molk, proti kateremu se bori to besedilo), v dobro človeka. »V dobro človeka« – takšni izrazi tudi meni samemu, multilingvalnemu albraum-dopisniku iz »zaigranega razsvetljenstva« Petra Strasserja, na trenutke zvenijo patetično in anahrono; vendar vem, da so sama substanca miselnih sistemov, kakršen je bil Adornov in kakršni bi, kot vidim sedaj, pravzaprav morali nastajati v času, kot je bil Adornov in kot je tale naš (dvajsetletni status quo, pa še balkanski povrhu!). Z vsakim svojim balkanskim dnevom namreč tribalistični fašizem, o katerem tukaj pripovedujem, postaja vse manj prepoznaven kot tak in vse manj nesprejemljiv; postaja style of life – pa smo spet pri Heglu: prehod iz kvantitete v kvaliteto. In zato smo vsi pozvani, da se povprašamo po lastnem slogu življenja, še posebno pa o oblikah odpora proti politično etabliranim tendencam, ki celo iz tistih, ki zaradi njih navidezno in začasno profitirajo, na koncu prav po balkanskem receptu najpogosteje naredijo poražence. Proti tendencam, ki jim velja nasprotovati že zgolj zato, ker so fašistične – ne glede na to, ali se jim zoperstavljate z desne ali leve, od spodaj ali zgoraj, iz mogočnega BMW-ja ali iz Greenpeaceovega čolnička. Samo na ta način je mogoče ustvariti kritično maso za gverilo, ki sem jo omenil, za gverilo, ki je ne bodo sestavljali le ena beograjska zagovornica človekovih pravic, en zagrebški in en banjaluški profesor filozofije.

Na koncu priznam, da je bila tema tega besedila povsem neplanirana. Toda nisem se mogel upreti skušnjavi, da ne bi obeležil dvajsete obletnice svojega opazovanja plemenskih ognjemetov, da vas ne bi obvestil, da v Novem Sadu postavljajo spomenik generalu, ki je rušil Vukovar, da je Bijeljina proslavila dan, ko jo je Arkan osvobodil, da vehabije grozijo novinarjem, policiji in oblasten. Joj, kako rad bi se zahvalil Heglu za to jutranjo molitev ...

Radioaktivno mrhovinarstvo i

Ne dolgo tega sem v tej reviji objavil dva članka, povezana s problematiko odlagališč radioaktivnih odpadkov (RO) in gradnjo novega bloka JE. Ker povsem varnih odlagališč za RO ni možno zgraditi, sem predlagal gradnjo bunkerjev 1500 m globoko.

DR. ANTON IVANČIČ

Nuklearni odpadki bodo ostali nevarni več deset tisočletij. Ljudje ob njih bodo obsojeni na biološko hiranje in postopno genetsko degeneracijo. Ne bi se razburjal, če bi načrtovali shranjevanje RO v centru Ljubljane. Takrat bi vedel, da jih bodo shranili pravilno in maksimalno varno.

NIMBY sindrom

»Not-In-My-Back-Yard« je na eni strani povsem razumljiva legalna pravica in reakcija vsakega posameznika in tudi skupnosti, da ne dovoli odlaganja RO in ostalih strupov na njegovem/njihovem območju, na drugi pa je lahko izraz velike hinavščine in nemorale, če se posameznik ali skupnost zavzema za odlagališče na »dvorišču« nekoga drugega (ki prav gotovo ni kakšen mogočen pravnik, politik ali celo minister).

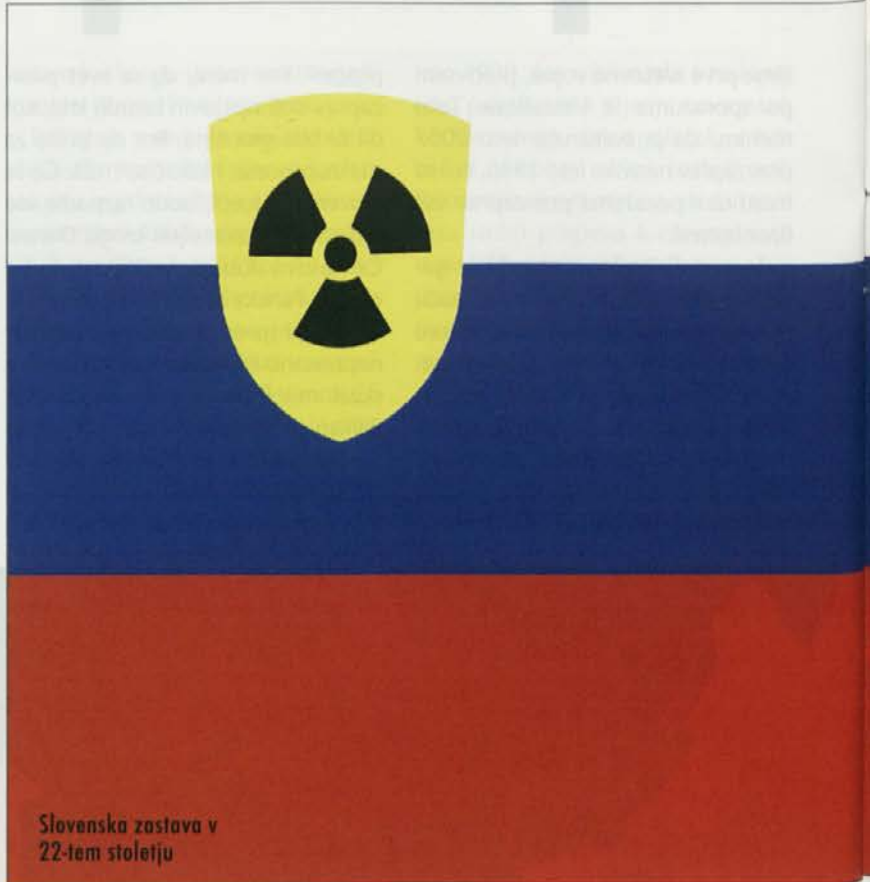
Po objavi člankov sem zvedel nekatere stvari, ki mi dolgo niso dale spati, toda tu o njih ne mislim razpravljati, saj bi verjetno končal na sodišču, tudi če bi jih le nedolžno omenil. Boriti se proti mednarodnim lobijem (oz. mednarodno legalizirani korupciji), ki so si izbrali Slovenijo za jedrski poligon, je nemogoče. Nimam nič proti temu, da je moja prihodnost v Božjih rokah, ne bi pa želel, da bi bila v rokah denarja željnih in podkupljivih nuklearnih oligarhov. Ti so kot neka imaginarna nad-personalna entiteta s černobilsko aureolo, ki straši po celi državi in zunaj nje in ne pozna nobenih moralnih ovir.

Kdo od politikov si upa odkrito nastopiti proti načinu, kako hočejo »zakopavati« RO, in proti zloglasni graditvi nove JE? Spominjam se, da sem že dolgo tega z navdušenjem poslušal enega od bradatih voditeljev, ki je (verjetno s figo v žepu) obljubil, da bo dal zapreti JE

v Krškem. Toda JE je ostala. Pustila je kup radioaktivne svinjarije in sedaj se pojavljajo mrhovinarji, ki jo na najbolj podli in demagoški način vsiljujejo nemočnim ljudem. Sindrom teksaške Sierra Blance. Toda tisti tam so imeli srečo.

Kot genetika me radioaktivnost zelo vznemirja

Griffiths in sod. (2005) na 88. strani knjige »Introduction to Genetic Analysis (Eighth Edition)« omenjajo nekaj dejstev, nad katerimi se lahko vsak zamisli. Človeška celica vsebuje približno 2 m DNK (1 m v vsakem kromosomskem kompletu). Človeško telo je sestavljeno iz približno 10^{13} celic in na ta način obsega 2×10^{13} m DNK. Predstavo o tej dolžini dobimo, če jo primerjamo z razdaljo od zemlje do sonca, ki znaša $1,5 \times 10^{11}$ m. Lahko zaključite, da bi lahko z DNK vašega telesa prišli do sonca in nazaj približno petdesetkrat. Ta DNK je »pakirana« v 46 kromosomih vsake celice, v jedrih premera 0,006 mm. Tu ne bi želel govoriti o zgradbi in replikaciji DNK, ki je nosilka dednih informacij. Lahko pa se vprašate, kako perfecten mora biti celoten sistem, da se toliko DNK »ustvari« v nekaj letih. Toda ta sistem je zelo »ranljiv«. Tudi zelo šibka radioaktivnost lahko napravi nepopravljivo škodo. Lahko se poškoduje le majhen segment DNK. Posledica je lahko okvara celotne celice. Napaka se lahko pojavi na delu nekega tkiva, na celem tkivu, posledice so lahko tudi na organizmu kot celoti. Še huje pa je, če se posledice pojavijo na potomcih. Včasih ima lahko pogubne posledice, če se »zbiže« le en vodikov atom iz neke nukleotidne baze. In če je radiaciji izpostavljeno celotno telo z 10^{13} celic oz. z 2×10^{13} m DNK? In če je človek izpostavljen cele dneve? In več let? Tu postane razumljivo,

Slovenska zastava v 22-tem stoletju

vo, zakaj nočejo takšnega odlagališča v kletih parlamenta ali pa v kletih politikov, ki zagovarjajo poceni odlagališča RO in novi blok JE. Mislim, da niso neumni in vedo, da ima tudi polletno izpostavljanje (tudi nizki) radioaktivnosti nepopravljive posledice za vsak organizem.

Nuklearni Auschwitz, ekološkirasizem in mojstri laži

Kdo se ozira na biološko ranljivost našega genetskega sistema? Še naprej se trdi, da bodo odlagališča RO varna. Še naprej se širi demagogija o varnosti plitvega »vkopa« RO. Planira se tudi na lokacijah, kjer je podlaga gramoz in kjer bodo slej kot prej radioaktivne snovi prišle v podtalnico. Lokacije so blizu hrvaške meje, blizu avstrijske se jih bojijo predvideti. Baje s Hrvati ne bo problema, čeprav jih čaka radioaktivno onesnaženje podtalnice vse do Srema, za večne čase. V že omenjenih člankih sem na osnovi mnogih konzultacij in proučevanja literature predlagal podzemne bunkerje, ki bi bili za nizko in srednje RO vsaj 1500 m globoko. Med te odpadke bodo prav gotovo »slučajno« zašli tudi ra-

dioaktivni polonij, stroncij, cezij, nikelj in še kaj, kot je to drugje po svetu. Zahteval sem tudi, da se na tistem območju zgradi sodobna bolnišnica za rakaste bolnike. Teh je že sedaj ogromno okoli JE in tajnih odlagališč, kljub statističnim manipulacijam. Zgodilo se ni nič. Še naprej se širijo iste floskule, obenem pa se (na žalost tudi mnogi ugledni novinarji) zgražajo nad nekooperativnostjo lokalnega prebivalstva, t.j. prebivalstva, ki naj bi bilo zapisano biološkemu hiranju.

Če je takšen ignorantski odnos do okolja na ministrstvu za gospodarstvo (tu nekaj stvari raje ne bi omenil), zakaj se ne zgane ministrstvo za okolje in prostor? Pa ministrstvo za zdravstvo, pa finance? Ali je res denar vse? Morda se bojijo, da bo tista vojska birokratov, ki so jih zadnje čase po rodovniškem principu zaposlili v palačah spodnje-posavskih občin, izgubila delo? Ali se bodo ustvarjala nova delovna mesta z RO? In z javnimi hišami, ki bodo služile za »relaksacijo« tujim inženirjem, zaposlenih pri gradnji novega bloka JE, kot je to že bilo enkrat v preteklosti? Oblast pa naj bi se med dru-

n grobarji slovenskega okolja

V Sloveniji je vse skupaj še bolj zavajajoče. Postavljena je kategorija »nizko in srednje radioaktivni odpadki«. Po običajni logiki bi morala biti nekje meja med srednjo in visoko radioaktivnostjo. Ta je lahko le teoretična. V praksi je delitev materialov na srednje in visoko radioaktivne nemogoča, kar so že pred več kot pol stoletja ugotovile združbe organiziranega kriminala. Prav gotovo to vedo tudi slovenski grobarji RO in planerji JE. Ko bo enkrat dovoljena lokacija, bo usoda žrtev zapečateni. Kdo bo vedel, kaj se bo notri odlagalo? Kdo bo kontroliral? Kdo si bo sploh upal kontrolirati? Ali je sploh možno kontrolirati? Ker bo od slovenskih radioaktivnih smeti le »uraden« zasluzek, bo potrebna tudi osebna iniciativa za boljše poslovanje oz. »neuraden uvoz« takšnih smeti iz drugih držav.

V eni od službenih publikacij ene zelo razvitih držav je bilo omenjeno, da je nerazumljivo, da so ljudje tako proti nizko radioaktivnim odpadkom. Naprej piše, da ti odpadki ne predstavljajo nobene nevarnosti za ljudi. Malo naprej piše, da je nujno pospešiti rešitev problema teh odpad-

kov. Še malo naprej pa je navedeno, da je to vendar nesprejemljivo, da se ti odpadki sedaj nahajajo celo v nekaterih velikih mestih. Kakšna logika, saj vendar niso nevarni! Morda pa so nevarni le za mestne ljudi?

Znanost v službi nuklearnih mrhovinarjev

Nuklearni mrhovinarji in grobarji niso neumni. Tudi na znanost niso pozabili. Pri svojem raziskovanju problematike odlagališč RO in gradnje novih JE sem naletel na neverjetno dodelane sociološko-antropološko-psihološke študije, na katere bi bil ponosen celo tisti rabelj človeštva, ki je nosil kvadratne brke. Prav gotovo bi bile zanj zelo uporabne. Nekateri »plemeniti« znanstveniki se z neverjetnimi detajli spuščajo v psihologijo posameznikov in skupnosti, ki se soočajo z biološkim hiranjem oz. odlagališči RO in jedrskimi objekti, s ciljem, da odgovorijo na vprašanje, kako prevladati proteste, oz. odkrito povedano – najti načine, kako ljudi »nafarbati«, da »utihnejo«. Najbolj »genialna« se mi je zdela misel, da je treba vedeti, da je v skupnostih veliko energije, ki pa jo je treba pravilno ka-

nalizirati. Pri tem so združili Einsteina s Freudom in Stalinom. Z lepimi besedami je bilo povedano naslednje: ljudem je potrebno vnaprej dati »kosti«, da se med seboj zgrabijo, si polomijo zobe in se med seboj sprejo ter na ta način spremenijo svojo potencialno zelo nevarno energijo v nenevaren »dim«. Našel sem tudi sugestijo, da je treba paziti na povezavo med protesti proti gradnjam odlagališč ter JE objektov in terorizmom. Verjetno bo treba pri tem vključiti tudi usposobljene provokatorje, ki bodo znali »pravilno usmerjati« tok dogodkov. Časopisi pa bodo o tem »pravilno« poročali.

Slovenski nuklearni grobarji pri vsem tem nič ne zaostajajo. S pomočjo medijev, v kritičnih obdobjih, servirajo ljudem razne teme, da se zamotijo. Novinarji, ki jih zelo »skrbijo« mednacionalni odnosi, napihujejo slovensko-hrvaške obmejne nesporazume, novinarji – mežnarji (ti so zadnje čase zelo popularni) pa se ukvarjajo na ...jevski način z imovino cerkve. Človek bi se smejal, če pri tem ne bi šlo za onesnaženje, ki ga ne bo mogoče sanirati do konca človeške zgodovine.

gim opirala celo na krščanska načela! Naj se zaradi pohlepnosti in pokvarjenosti nekaterih politikov žrtvuje okolje in zdravje ljudi tretjine Slovenije, in to za več 10 tisočletij naprej? Nuklearni Auschwitz! Iz njega ne bo nihče odšel nepohabljen. In mi s svojimi davki podpiramo in celo volimo svoje grobarje!

Manipulacija s stopnjo radioaktivnosti

Zvezna vlada ZDA klasificira radioaktivne odpadke na nizko radioaktivne in visoko radioaktivne. Nizko radioaktivni materiali (po definiciji) izvirajo iz zdravstvenih in akademskih inštitucij. Toda ta pojem »odpadki z nizko stopnjo radioaktivnosti« je zavajajoč, saj 85 % teh odpadkov prihaja iz nuklearnih obratov. V to kategorijo odpadkov vključujejo tudi kontrolne in druge elemente/dele reaktorjev, ki lahko obsegajo tudi nevarne elemente, kot so plutonij, jod-129, nikelj-59 in stroncij-90. Ti radioaktivni izotopi bodo ostali »hazardous for thousands, even millions of years« (<http://www.umich.edu/~snre492/blanca.html>, 24.03.2007).

PODLUPO

Zakaj je potrebno zavrniti planirani način odlaganja RO?

- Ker planerji ignorirajo škodljivost RO za zdravje in ne mislijo investirati v zdravljenje rakastih bolnikov v žrtvovanih skupnostih.
- Ker nimajo niti namena razpravljati o gradnji bolj varnih odlagališč – vsaj 1500 m globoko.
- Ker nimajo izdelanega sistema kontrole in sankcioniranja zlorab v odlagališčih.
- Ker ni nobene osebe, ki bi hotela ali bila sposobna sprejeti osebno odgovornost za morebitne napake.
- Ker v radiusu 10–15 km ne bo možno proizvajati zdrave hrane. Tudi eko-turizem ne bo možen.
- Ker za žrtev izbirajo šibke in neorganizirane skupnosti, v katerih s plačanci netijo razdor.
- Ker izkoriščajo nevednost ljudi in jim servirajo pol-resnice, pomembna dejstva pa zamolčijo.
- Ker imajo 'najete' vse pomembne medije. Naj poskusi nekdo objaviti daljši in argumentiran članek proti odlagališčem RO!
- Ker ignorirajo nevladne organizacije za varstvo zdravja in okolja.
- Ker tajijo o problemih in napakah, ki se pojavljajo v svetu.
- Ker ne upoštevajo dejstva, da bodo odlagališča RO nevarna več deset tisočletij. Vedeti je treba, da bo to najbolj destruktiven poseg v slovensko okolje v vsej dosednji zgodovini.
- Ker obstaja resna nevarnost, da bodo odlagališča zelo hitro del organiziranega kriminala (v nekaterih državah so že).
- Ker tajijo, kaj se je dogajalo z odlaganjem RO v preteklosti. Nihče noče ali ni sposoben verodostojno odgovoriti, ali so se radioaktivni odpadki v preteklosti tudi tajno uvažali in kdo je »pobiral« tisti denar.
- Ker vlada (tudi prejšnja ni bila nič boljša) in lokalni župani niso nevtralni; odkrito so se postavili na stran gradnje poceni odlagališč in zloglasnega novega bloka JE.

Teorija katastrof post

Vse do danes še nihče ni zadovoljivo pojasnil nenadnih pojavov ledenih dob na našem planetu, ki so nastopile v različnih obdobjih njegove preteklosti. Tudi razlogi za skoraj nenadno izumrtje dinosavrov kljub številnim teorijam še vedno ostajajo nepojasneni.

DARIO SVETEJ

Evolucija se je odvijala pod vplivom številnih katastrof, ki so doletele naš planet v času njegove dolge zgodovine – tako je že leta 1950 v svoji knjižni uspešnici *Trk svetov (Worlds in Collision)* zapisal učenjak ruskega in judovskega porekla Immanuel Velikovsky ter s svojimi teorijami v znanstvenem svetu sprožil burne razprave. Knjiga, ki jo je objavil tedaj, mu ni prinesla le izjemne publicitete, temveč tudi naziv velikega fantasta. Njegove teorije, do katerih se je dokopal s pomočjo komparativnega preučevanja mitov in starodavnih literarnih virov (*Biblija, Vedski spisi ...*), so bile za tiste čase namreč izjemno nenavadne, drzne in provokativne, zato ni čudno, da jih je znanstveni svet večinoma zavračal ter proglasil za neke vrste znanstveno herezijo. Toda teorije Immanuela Velikovskega, pisca številnih knjižnih uspešnic – po osnovni izobrazbi je bil psihiater in psihoterapevt –, ki velja za enega najkontroverznejših učenjakov 20. stoletja, so preživele vse do danes.

Še več: njegova teorija katastrof postaja v zadnjem času vse aktualnejša, pa naj gre za nevarnosti, ki Zemlji pretijo zaradi možnega trka velikega meteorita ali katastrofe, ki jo utegnejo povzročiti vse bolj zaskrbljujoče podnebne spremembe.

Kljub temu je treba priznati, da teze Immanuela Velikovskega v *Trku svetov* na prvi pogled res ne delujejo kaj prida prepričljivo. Izjemno podkovan v poznavanju mitov in tekstov starodavnih ljudstev je Velikovsky na primer izhajal iz domneve, da naš solarni sistem z devetimi planeti ni bil vedno takšen, kot ga vidimo danes, in da naj bi imela Zemlja v preteklosti katastrofična bližnja srečanja z drugimi planeti (*Venera, Mars*). Kot je pisal v omenjeni knjigi, svojevrstni interpretaciji pravadnih tekstov, naj bi se pred približno 3500 leti od planeta Jupitra odtrgal velik komet, ki se je nato nevarno bližal Zemlji, ta pojav pa naj bi izkoristil Mojzes, da je nagovoril egipčanskega faraona, da izpusti Izraelce iz ujetništva. Po pisanju Veli-

kovskega so namreč stari Egipci prav v času, ko je rep kometa s strupenimi plini oplazil Zemljino atmosfero, zadele številne nesreče in epidemije, in prav takrat naj bi se, kot še poroča biblijski tekst, tudi voda spremenila v kri. Ko se je komet približeval Zemlji, naj bi njegova gravitacija spremenila njeno rotacijo, kar naj bi povzročilo številne potrese, ogromni valovi pa naj bi potem pogoltnili velike dele kopnega. A to še ni bilo vse: Velikovsky je v svoji knjigi prav tako špekuliral, da je prav v tem času morda potonila tudi legendarna Atlantida, ter dokazoval, da je sprememba Zemljine rotacije med drugim povzročila tudi pojav podaljšane noči in dneva. V podkrepitev svojih tez je še odkril, da so o tem fenomenu poročali stari iranski učenjaki, ki so menda zabeležili tri dni trajajočo noč in tri dni sledeči ji dan, o tem pa naj bi prav tako poročali tudi stari Kitajci ...

Najbrž ni čudno, da so takšni in podobni »dokazi« Velikovskega nalleteli na srdito nasprotovanje astrofizikov in odločne kritike ostalih predstavnikov uradne znanosti. Ti so mu vsi po vrsti očitali, da je šel pri svoji teoriji katastrof mnogo predaleč in da se je njej v prid oprijel vsake, še tako drobne in nepomembne bilke, zanemari pa vse očitne argumente, ki so ji nasprotovali. Toda od znanstvenega sveta prezirani Velikovsky se ni dal. Opogumljen s simpatijami laične javnosti in naraščajočo popularnostjo svojih vendarle izvirnih in sugestivnih idej je še naprej preučeval vse, kar je imelo kakršnokoli zvezo s pretresi, ki so se zgodili na našem planetu skozi vso njegovo zgodovino. Pri tem je prišel do novih dokazov v prid svojim tezam, njegova teorija katastrof pa je dobila v času njegovih raziskav nove potrditve. Teorija katastrof je na primer zelo dobro pojasnjevala nenadno in skrivnostno izumrtje dinosavrov.

V takšnih poskusih pojasnitve nenadnega izumrtja nekaterih živalskih vrst na Zemlji Velikovsky seveda ni (bil) osamljen. Ugledni znanstveniki, kot je bil to denimo Georges Cuvier (1769–1832), so prav tako trdili, da je veliko število živalskih vrst na našem planetu izginilo zaradi

hudih katastrof, ki so ga doletele. Na ta način naj bi bila narava prisiljena, da »rojeva« oziroma ustvarja nova bitja. Toda knjigi *Principi geologije* učenjaka Charlesa Lyella in *Poreklo vrst* Charlesa Darwina sta opravili s teorijo katastrof Cuvierja in Velikovskega. Po teorijah obeh znanstvenikov in njunih somišljenikov je bil proces izumiranja dinosavrov dolgo trajen, na koncu tega procesa pa dinosavri niti naj ne bi povsem izumrli. Toda ali je res bilo tako, kot tačas trdi znanost?

PODLUPO

Učenjaki pred svojim časom

Ko je pred več kot petnajstimi leti geolog dr. Wallace S. Broecker, tedaj raziskovalec Geološkega observatorija Kolumbija, napovedal, da se bo klima na našem planetu kmalu dodobra spremenila, ga mnogi niso jemali resno. Broecker je tedaj govoril o nevarnosti učinka tople grede, o povečanju povprečnih temperatur in segrevanju Zemlje in njene atmosfere ter opozarjal, da bo to na globalno klimo vplivalo bolj kot karkoli v zadnjih tisoč letih. Posledice velike vsebnosti ogljikovega dioksida v ozračju bo človeštvu prineslo »klimatsko presenečenje«, je trdil Broecker in razvijal svoje teorije še naprej. Nastale bi lahko zelo dramatične situacije, lahko bi se pričel tajati led na Arktiki in Antarktiki, z dvigom morske gladine in spremembo morskih tokov pa bi se lahko pojavile klimatske spremembe nepredvidljivih posledic, je svaril. Danes se zdijo Broeckerjeve besede prav preroške. Klimatska katastrofa postaja realnost. Če bo šlo tako naprej, pravijo klimatologi, se kaj lahko zgodi, da bodo izginila cela obalna področja in regije, kjer danes cveti življenje.

Teorija katastrof ostaja vse aktualnejša

Foto: Aleš Gjerkeš

Dejstvo je, da so zaradi še nepojasnjenih razlogov dinozavri, če to merimo z geološko časovno uro, izginili skoraj nenadoma. Po eni izmed teorij naj bi bil vzrok za tako nenadno in popolno izumrtje dinozavrov padec meteorita, po drugi pa ledene dobe, ki so nastopile tako rekoč čez noč. Toda doslej še nihče ni zadovoljivo pojasnil, zakaj in kako nastopijo tovrstne ledene dobe, čeprav se vsi strinjajo, da so posledice naglih sprememb klime katastrofalne.

V knjigi Trk svetov Velikovsky na primer piše o mamutu, ki so ga zamrznjenega v ledu našli v Sibiriji leta 1799, prav tako pa navaja mamuta, ki so ga v Sibiriji, natančneje v Beresovki, našli leta 1902. Mamutovo telo se je popolnoma ohranilo, v njegovem želodcu pa je bila najdena še neprebavljena sveža trava. Znanstveniki so pri strokovnjakih za globoko zamrzovanje poizvedeli, kako je mogoče zamrzniti celega mamuta, ne da bi propadlo njegovo meso. Z moderno tehniko globoke za-

mrznitve je namreč potrebno 30 minut, da bi se globoko zamrznilo meso polovice goveda. Ko gre za žival velikosti mamuta, bi bilo potrebno veliko več, da bi njegovo meso zamrznilo do stopnje, ki bi preprečila njegovo propadanje. Toda v tem času bi že nastopili procesi razpadanja hrane v želodcu, kar pa se pri mamutu, najdenem v Beresovki, ni zgodilo. Po mnenju Velikovskega so bili mamuti najverjetneje zadušeni v nevihti plinov, ki je povzročila naglo izgubo kisika. Povzročil naj bi jo velik ogenj, ki je besnel visoko v zemeljski atmosferi. Druga razlaga bi po njegovo lahko bila, da je prišlo do hitrega padca temperature zraka. Takšen padec lahko nastopi, ko vulkani v atmosfero izbruhajo velike količine vulkanskega pepela. Orkanski vetrovi lahko v tem primeru ustvarijo velike hladne fronte, ki prinašajo ogromne količine snega. Ko hladni oblak s snegom trči z mirno in toplo zračno maso nad dolino, lahko na tla padejo tone in tone snega, ki prekrije vse, pri tem pa snežna odeja ubije vse živo in to tudi globoko zmrzne.

Velikovsky je bil prepričan, da se je izumrtje številnih živalskih vrst zgodilo zaradi katastrof, ne pa postopoma, kot je to trdil Darwin. Darwinova teorija evolucije si zasluži velik vprašaj, je menil in namesto nje v pojasnitev nastanka vrst po temeljitem študiju ponudil svojo teorijo katastrof, ko skoraj še nihče ni dvomil o slovit Darwinovi teoriji. Glav-

na ideja teorije katastrof je, da nove vrste nastanejo z mutacijo genov, to pa se nekaterim današnjim znanstvenikom ne zdi več tako privlačno za lase. Še več: mnogo današnjih biologov meni, da Darwinova teorija evolucije pušča odprta številna vprašanja. Globoke in bistvene spremembe namreč lahko nastanejo v naglih skokih, genetiki pa se še zmeraj trudijo, da bi našli sprejemljivo pojasnilo za tako hitre spremembe. Morda bodo že kmalu našli odgovore na to temeljno vprašanje genetike, ki bo izključevalo zunanjo intervencijo, do tedaj pa teorija katastrof Immanuela Velikovskega ostaja veliko več kakor le nenavadna in domiselna konstrukcija. Če ne drugega, nas teorije omenjenega učenjaka opozarjajo na znanje, ki se skriva v pradavnih mitih, in na nekatere dogodke v preteklosti, ki so usodno krojili življenje na Zemlji. Prav v preučevanju preteklih katastrof se morda skriva ključ do razumevanja današnjih in napovedovanja novih. To je pomembno še toliko bolj, ker vizije prihodnosti na začetku tretjega tisočletja niso prav nič rožnate. Zlasti klimatske spremembe, ki smo jim že priča in katerih katastrofalnih posledic (izumrtje živalskih in rastlinskih vrst, suše, poplave ...) se največkrat niti ne zavedamo, bodo po mnenju strokovnjakov v prihodnje bistveno usodnejše krojile naša življenja, pa naj bodo zanje krivi človekovo neodgovorno ravnanje in nenasitna želja po materialnih dobrinah ali zgolj naravni cikli.

PODLUPO

Prastare katastrofe prihodnosti

Sprememba položaja zemeljske osi ni nikakršna novost. Znanstvene raziskave kažejo, da so se ledeniki na tečajih v pretekli milijardi let glede na sedanjí položaj premaknili najmanj 200-krat. Verjetno se tudi s tem lahko pojasni izumiranje nekaterih živalskih vrst v prazgodovini, najverjetneje pa se je z omenjenim dejstvom v času svoje zgodovine soočil tudi človek. Ameriški profesor naravoslovnih znanosti in avtor knjige *Earth's Shifting Crust* (Premikanje zemeljske skorje), Charles Hapgood, meni, da je v preteklih 100.000 letih Zemlja preživela tri premike tečajev. Severni tečaj naj bi se najprej »preselil« z območja Yukona v Kanadi v Grenlandsko morje. Nato naj bi »odplaval« v Hudsonov zaliv, sedanjí položaj pa naj bi zavzel pred približno 12.000 leti. Ta podatek, zanimivo, ustreza času potopa Atlantide, o kateri nas seznanja filozof Platon.

Are you really loving

Pitagora je rekel: »Dokler bo človek neusmiljen uničevalec nižjih bitij, tako dolgo ne bo poznal zdravja in miru. Dokler bodo ljudje pobijali živali, se bodo pobijali med seboj. Tisti, ki seje seme umora in bolečine, ne more žeti veselja in ljubezni.«

EDWIN MUNOZ (KOLUMBIJA)

Hamburger pri McDonald'su: 1,86 EUR. Hamburger pri Bobru: 0,65 EUR. Verjetnost, da se okužite ali celo dobite raka: nima cene. Ste se kdaj spraševali, zakaj je hitra hrana tako poceni? No, logičen odgovor bi lahko bil, da zaradi študentskih bonov, ki jih imamo v Sloveniji. Vsaj jaz sem razmišljal tako, zato sem se nekaj mesecev nazaj odločil poiskati razlago. Ugotovil sem, da sta vzreja govedi in predelava mesa industrijski panogi, ki sta v svetu dan za dnem bolj dobičkonosni. Vse to zaradi industrializacije in sistematizacije različnih procesov pri vzreji krav, svinj ali piščancev. Dodatno so tu še pomanjkanje strogih predpisov na sanitarnem področju in rednih kontrol na farmah in v klavnicah, kar jim daje možnost izvajanja ne-etičnih dejanj nad živalmi in s tem zmanjševanje stroškov.

Filozof Pitagora in njegovi nasledniki, pitagorejci (6. stoletje pr.n.št.), so sledili vegetarijanski prehrani iz hranilnih in etičnih razlogov. Pitagorejec je termin, ki se uporablja za ljudi, ki so pred nekaj stoletji imeli dober in zdrav način življenja. Sredi 19. stoletja je zapuščino grškega filozofa nadomestil termin vegetarijanec; začel se je uporabljati latinski izraz »vegetus«, kar pome-

ni živahen in ne zelenjava (angleško »vegetable«), kot bi marsikdo mislil. Temin so najprej uporabili v vegetarijanskem združenju Velike Britanije ob njihovi ustanovitvi leta 1847, s čimer so izrazili, kako se počutijo ob njihovem načinu prehranjevanja: živahno!

Po svetu je veliko ljudi postalo vegetarijancev zaradi verskih razlogov. Primer so nekatere indijske religije, kot sta hinduizem in budizem. Epska pesnitev Mahabharata navaja, da se morajo tisti, ki želijo imeti dober spomin, lepoto, dolgo življenje s popolnim zdravjem ter fizično, moralno in duševno moč vzdržati hrane živalskega izvora.

V jogi je prana naziv, ki se uporablja za univerzalno življenjsko energijo. Jogijski način življenja je vegetarijanski in prehranjevalne navade temeljijo na zdravi hrani, ki vsebuje prano: sveže sadje, žitarice, oreške in zelenjavo ter temelji na izogibanju uživanja mesa živali, ki so bile ubite.

Vegetarijanstvo izvajajo tudi v drugih veroizpovedih, med drugim adventisti, katerih vegetarijansko prehrano so celo proučevali zaradi ugodnega vpliva na zdravje. V krščanski tradiciji so med vegetarijanci tudi neki katoliški menihi in izgleda, da so bili tudi Jezus in njegovi zgodnji privrženci vegetarijanci, ravno tako kot Pitagora in njegovi. Druge tradicionalne kulture, npr. na srednjem Vzhodu ali v mediteranskih regijah, so med drugim razvile prehranjevalne navade, ki pogosto vključujejo brezmesno hrano.

Dandanes je dosti razlogov, ki govorijo v prid svetovnemu zanimanju za vegetarijanstvo. Nevar-

nost boleznih srca, raka, diabetesa in ostalih bolezni je narasla hkrati s porastom porabe mesa tekom preteklega stoletja. Izbru-

ktivov, kot so hormoni in zdravila v mesu, so napeljali kar nekaj ljudi, a tudi znanstvenikov, na vprašanje o varnosti mesa.

PODLUPO

Hamburger lahko vsebuje meso sto različnih krav iz štirih različnih držav. Samo ena z nevarno bakterijo okužena žival lahko kontaminira 16 ton govedine. (VivaVeggie Society)

Kmalu po našem rojstvu, še preden se naučimo govoriti in misliti o resničnosti, nas družine hranijo s kašicami za dojenčke, ki bazirajo na zmletih živalih.

hi zastripitev hrane z mesom, kot je bolezen norih krav ali zadnji H1N5 virus (bolj poznan kot ptičja gripa), skupaj s povečano zaskrbljenostjo zaradi raznih adi-

Združenje VivVeggie pravi o ravnanju z živalmi: »Menedžerji bi bili zaskrbljeni zaradi stroška inputa in količine outputa.« V večini primerov vzreja ne pote-

it? 0 naši prehrani

Foto: Aleš Gjerkeš

ka v prostornih prostorih, namesto tega se uporabljajo hormoni, kletke in verige, da živali rastejo hitreje.

Potrošnja mesa pa lahko z velikimi količinami fosilnih goriv, vode in energije, ki se porabi pri proizvodnji, prispeva tudi h globalnemu segrevanju. Na enem akru (40,468 ar) lahko zraste približno 18.000 kilogramov krompirja ali 113 kg govedi, za 0,45 kg govedi je potrebno 20.000 litrov vode v celotnem procesu, vendar pa je potrebno samo 100 litrov vode za pridelavo 0,45 kg pšenice.

Navada o uživanju živali je glo-

boko zakoreninjena v vsakem od nas. Odraščali smo v družbi, ki smatra ne-človeške živali (tudi mi smo živali) kot krožnik hrane, košček šunke ali pa kot kremni namaz za na kruh (npr. pašteta). Družba nas je naučila razlikovati med otrokom, psom in svinjo. Prav tako nas je naučila, da se s prvima dvema igra in tretjo poje. Ne opazimo pa, da je vsak od njih individualno bitje, ki bi lahko uživalo svoje življenje in si zaslužilo enako spoštovanje. Če ne, si zamislite, kako nagnusen bi bil piknik z domačim psom na žaru ali pa s priljubljenim mačkom Murijem kot glavno sestavino recepta.

**V središču Murske Sobote, oddamo
V NAJEM ali PRODAMO
proizvodno halo 700 m² in pisarne 130 m².**

Proizvodna hala je sestavljena iz dveh delov, nova elektroinstalacija, ogrevana, urejene sanitarije in garderobe.

Pisarne obnovljene, klimarizirane
**SREDIŠČE MURSKE SOBOTE, SONČNA LEGA,
MIRNA OKOLICA**

Primeren dostop, varovano dvorišče

Informacije:
031 703 612
02 41 837 785

Prektur d.o.o.,
Mikloša Kuzmiča 36
9000 Murska Sobota

Borneo, otok privlačnih

Kaj kmalu po obisku otoka sem uvidel, da to ni zgolj še ena turistična destinacija, ki je opevana v katalogih. Posebno doživetje je bilo srečati samo tukaj živeče dolgonose opice proboscis, orangutane, divje slone, videti raflesio – največjo rožo na svetu, endemične orhideje in velikanske »pitcher plants«, splezati na 4095 m visoki Kinabalu, žvižgati s hornbili, živeti v neokrnjenem deževnem pragozdu Kinabatangan, spoznavati bogastvo Brunejev in brezskrben način življenja njegovih prebivalcev in še oh in sploh, pa kaj bi sploh našteval.

SENAD OSMANAJ

Za sam otok v celoti je некоč veljalo, da lahko orangutan pride z vzhoda na zahod otoka, ne da bi sestopil z drevesa. Danes je situacija drugačna, pravzaprav obrnjena na glavo. Z množičnim izsekavanjem gostih gozdov za namene povečanja izvoza lesa in pridobivanja novih in vse večjih obdelovalnih kmetijskih površin so orangutani postali ogrožena bitja in njihov obstoj življenja vprašujoč. Novi življenjski prostor so jim ponudili rehabilitacijski centri po otoku, ki so tako zaščitili opice in povečali njihovo število v sodelovanju s poljedelci. Ali ste vedeli, da ga danes najdemo še samo na Sumatri in Borneu, da je petkrat močnejši od človeka, da ima roke najmanj dvakrat daljše od nog, da samec živi ločeno od družine kot samotar, da si vsak večer postelje na drugem drevesu in pri tem uniči veliko vejevja, da je zelo vedoželjen in če ti prilepi klofuto, ti glava z vrata odleti? Na otoku je некоč krožila živa legenda o orangutanih, ljudeh iz gozda, kot jim pravijo. Če si videl orangutana v gozdu in te je pogledal v oči, je to pomenilo, da se bo zgodil nek strašen dogodek v vasi. Ljudje so včasih mislili, da je orangutan resničen človek iz gozda in da se v njega zatekajo le duše umrlih. Največja zanimivost Bornea je vsekakor gora Kinabalu, ki se s svojimi 4095 m dviguje visoko nad oblake in nad sam otok. Z vrha je lep razgled po otoku, še lepši na sončni vzhod in ob dobri vidljivosti še na sosednje Filipine. Kinabalu je najvišja gora med Himalajo in Papuo Novo Gvinejo in leži v istoimenskem narodnem parku.

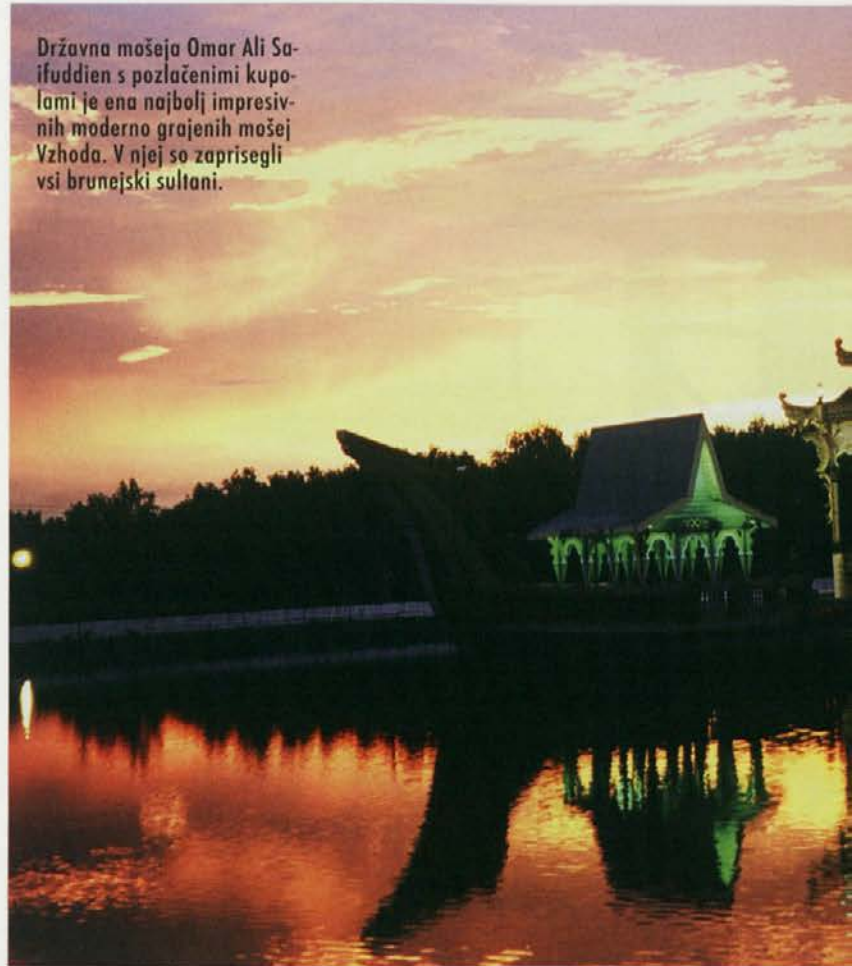
Zaradi kakršnega koli posega v naravo v zaščitenem parku si kaznovan s precej visoko denarno kaznijo, pa tudi z odvzemom svobode gibanja. Za lomljenje vej, trganje listov z dreves, dotikanje rastlin grozi najmanj 1.000 evrov denarne kazni in pet let zapora. Obstajajo tudi milejše kazni, če, na primer, s potke odmakneš mrtvo žival. Nad 900 m nadmorske višine je skoraj vsaka druga rastlina endemična. Treking do vrha traja dva dni in se prične na približno 1800 m nadmorske višine v zgodnjih jutranjih urah. Prvi dan se v dobrih 6 urah doseže prva postojanka na približno 3.000 metrov nadmorske višine, kjer se prenoči. S svetilkami na glavah se naslednje jutro ob približno 3. uri nadaljuje pot proti vrhu, kjer se pričeka sončni vzhod, zatem pa sledi spust nazaj v dolino.

Plemena, ki živijo v neposredni okolici, verujejo, da na vrhu gore prebivajo duše umrlih prednikov, ki jih ne smejo vznemirjati s svojim prihodom. Tako v začetku ni bilo nikakršne poti, ki bi vodila na vrh. Pionir osvajanja vrha je postal Britanec Low, ki je pred odhodom žrtvoval nekaj perjadi, kokošjih jajc in s streljanjem iz strelnega orožja opozarjal duše umrlih na njegov veličasten prihod. Najvišji vrh te granitne gmote se danes imenuje po njem, torej »Low's peak«.

Med živali po reki, polni življenja

Področje ob reki Kinabatangan je poznano predvsem med biologi, opazovalci ptic in ljubitelji narave. Deževni pragozd ob reki predstav-

Državna mošeja Omar Ali Saifuddien s pozlačenimi kupolami je ena najbolj impresivnih moderno grajenih mošej Vzhoda. V njej so zaprilegli vsi brunejski sultani.

lja žive zaklade Bornea. Na tem področju se nahajajo orangutani, za Borneo značilne proboscis opice in številne druge vrste opic, okoli 200 divjih slonov, tigri, strupenjače, zelo redki levi, številni krokodili in raznolike ptice na čelu s hornbili.

Proboscis opice so prepoznavne po dolgem nosu in rdečem obrazu, so zelo bojzljive in se zato raje zadržujejo bolj v ozadju, v varnem zavetju. Ob reki se po navadi pojavijo zgodaj zjutraj ali zvečer. Živijo zgolj na tem otoku in so edinstvene. Za razliko od njih so dolgorepe opice in giboni bolj agresivni in zelo vedoželjni. V reki plava na stotine krokodilov. Vaščani, približno 80 ljudi, se zato tuširajo zgodaj zvečer pri zadovoljivi dnevni svetlobi, še preden pade mrak. Lesene hiške v vasicah nimajo stranišč, le-ti so na reki, niti elektrike. Večer je čas, ko so krokodili najbolj aktivni, na srečo se izogibajo ljudi, a kljub temu včasih zaidejo v nepravo smer. Vedite, da se ljudje v tej isti reki tuširajo, opravljajo potrebo, pomivajo posodo in za-

jemajo vodo, ki jo s prekuhavanjem uporabijo za pitno, kadar zmanjka deževnice. Lepota te pokrajine je edinstvena in je ni mogoče opisati. Prav tako tudi ne doživetij iz čolna, ki ti nudijo blišč in lepoto te pokrajine brez kakršnega koli posebej pretegovanja. Redko kje vidi človek danes toliko raznovrstnega življenja na enem samem mestu. Zaradi vsega naštetega je območje ob reki Kinabatangan, kakor tudi sam Mt. Kinabalu, zaščiten in varovan s strani WWF.

Razvoj Brunejev in bogat sultan

Država Brunei Darussalam oz. zavetje miru v prevodu je prevzela islamsko vero v 15. stoletju, to je čas, ko je sultanat postal vodilna sila na širšem območju otoka. Nadzorovali so večji del Bornea in nekaj južnih Filipinskih otokov. Že v 16. stoletju je tukaj cvetela trgovina in okrepila gospodarstvo sultanata, nad katerim razvilstvo so bili prvi evropski pomorščaki zelo presenečeni. Nasledniki prvih

nasprotij

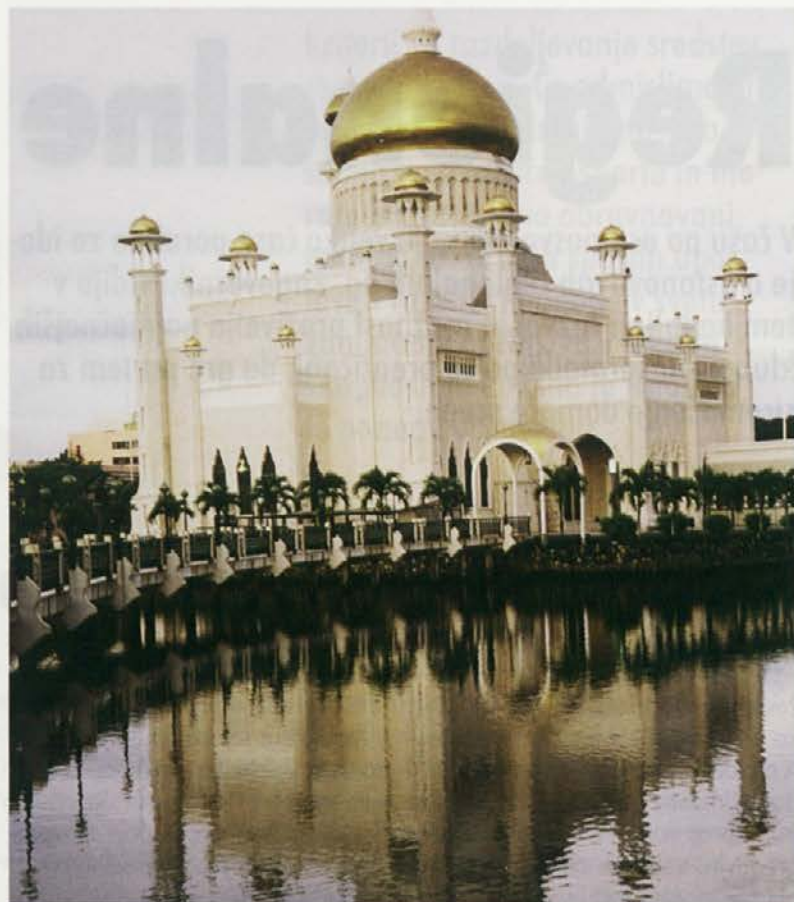
lja delo (čeprav se tukaj bore malo dela) in pokojnine, brezplačno šolstvo, državljani ne plačujejo davkov itd. Na ulicah glavnega mesta ni videti revežev, kaj šele da bi kdo prosil za denar. Sam sultan velja za enega najbogatejših ljudi na svetu, živi v palači, ki je večja od Vatikana. V njej je 1.788 sob in več kot 200 stranišč, v garažah so parkirani luksuzni avtomobili iz njegove osebne zbirke in podobno. Vrednost palače je ocenjena na 350 milijonov USD, sam sultan pa za izgradnjo ni porabil niti centa, zgradilo jo je ljudstvo njemu v čast.

No, čež približno 20 let bo nafte začelo primanjkovati in težko delo bo čakalo njegovega naslednika. Kakor koli že, vsi se moramo boriti za nepredvidljivo prihodnost in nič slabega ne vidim v tem, da tudi ti ljudje okusijo grenkobo življenja. Takrat šele bodo spoznali, kako kakovostno življenje živijo, saj se tega sedaj še niti približno ne zavedajo. Če bodo želeli nadaljevati s takšno kakovostjo življenja in standardom, bodo v prihodnosti morali razvijati tudi predelovalno industrijo, poljedelstvo, gozdarstvo, ribolov in turizem, katerega so ravnokar pričeli promovirati.

V glavnem mestu Bandar Seri Begawanu živi nekaj več kot 60 tisoč prebivalcev, okoli 25 % je Kitajcev, ki so po veroizpovedi kristjani in obvladujejo poslovno življenje v državi. Brezposelnost v državi je zelo majhna, lahko bi rekel, da je brezposelnost v bistvu prostovoljna, kajti delo v tej državi dobi vsak, nenazadnje, če nekdo samo sedi v muzeju, že opravlja delo. Zaposleni Brunejčani delajo zelo neučinkovito, morda največ 7 ur dnevno z vsaj dvournim premorom. Ob petkih odidejo prej domov, ob sobotah in nedeljah pa je vse zaprto. Ugodno živeti brez naporenega dela in odgovornosti, hkrati pa za to prejemati dovolj dober dohodek, ki omogoča kakovostno življenje, je cilj slehernega človeka na Zemlji, no, le redki so takšni, ki jim to uspeva. To so zagotovo Brunejčani! Naj bo vsaj njim dano človeka dostojno življenje, če smo ostali slabše sreče. Pa naj živi Brunej!!!

evropskih pomorščakov, Britanci, so se za razliko od njihovih predhodnikov morali bojevati proti piratom, ki so se začeli zadrževati ob obalah sultanata. Britanski pomorščak, pustolovec, James Brooke, je takrat izbral koncesijo, ki mu jo je zaupal sam sultan in zavzel ozemlje Sarawaka, za katerega se je oklical kot poglavar. Tako so Britanci kmalu začeli nadzorovati cel severni del otoka, območje sultanata pa se je zmanjšalo na današnjo velikost Brunejev in postalo britanski protektorat.

Ob sami obali Južnokitajskega morja leži zakladnica izvirov nafte in plina, skupaj predstavljata 95 % vsega prihodka v BDP. Sam sultan se zaveda tega naravnega bogastva, ki ni samo njegovo, ampak v lasti vseh državljanov. Kljub temu da je sam 50-odstotni lastnik Shella (druga polovica lastniškega deleža pripada Nizozemcem), deli denar med prebivalce. Ljudem gradi zlate mošeje, subvencionira nakupe avtomobilov, zagotavlja brezplačno zdravstveno oskrbo, vsem zagotav-

Replika stare Brunejske ladje iz 16. stoletja, iz katere so brali koranske sutre.

Utrinek ob obali Južnega Kitajskega morja.

Regionalne lige skrivajo

V času po osamosvojitvi se je veliko časa porabilo za ideje o ustanovitvah regionalnih lig. Zagovorniki vidijo v tem nadaljnji razvoj in možnost preživetja najmočnejših klubov, nasprotniki pa so prepričani, da gre pri tem za siromašenje domače scene.

MILAN LAZAREVIČ

Majhnost slovenskega trga sili športne kolektive in nekatere krovne organizacije, da razmišljajo o regionalnih ligah. Povezovanje s sosedami ali državami bivše Jugoslavije v lige lahko prinese več zanimanja za tekme. A regionalno povezovanje ima svoje dobre in slabe lastnosti. Zagovorniki in nasprotniki so še naprej na dveh bregovih. Veliko je odvisno od stanja v panogi, moči evropskih krovnih organizacij in predvsem denarja. V času, ko najmočnejša moštva igrajo v regionalnih ligah, je domača scena velik del sezone potisnjena v ozadje.

Beg čez Karavanke

Hokej na ledu je zgleden primer, kako je tekmovanje izven slovenskih meja vneslo dodatne težave v že tako neurejeno slovensko sceno. Kaos je edini primeren izraz za stanje v tej panogi. Najboljši slovenski klubi so nekaj časa igrali v interligi z Madžari, Hrvati in celo Poljaki, Bled pa se je odločil za tekmovanje v avstrijski koroški ligi. Pravi prebeg v tujino so uprizorili člani Jesenic. Ti so se preselili v avstrijsko ligo, doma pa igrali z drugim moštvom.

»Mi smo se na to pripravljali kar nekaj časa. V projekt smo vložili precej naporov in energije, sedaj pa smo enakopravni partnerji v avstrijski ligi. Več težav imamo doma kot pri naših sosedih, saj so bili slovenski interesi nekoliko drugačni, a se je na koncu izšlo v naš prid,« je prestop med Avstrijce komentiral predsednik Jesenic, kontroverzni Pavel Rutar. Ti so za enakovredno kosanje z avstrijskimi ligaši porabili 1,2 milijona evrov.

Prestop Jeseničanov je povsem osiromašil domačo sceno. Medtem ko so se tribune dvorane Podmežakla šibile pod navalom navijačev, je domača liga nazadovala. Jeseničani

se z zvezo, ki je že dalj časa v kaotičnem stanju, niso mogli dogovoriti o tekmovanju v domačem prvenstvu z najboljšim moštvom. Posledica nesoglasij so bile prazne tribune finala med Olimpijo in Slavijo. Če bo k Avstrijcem prestopila še Olimpija, bo za druge klube praktično zmanjkalo igralcev. Ker je izbor slovenskih hokejistov majhen, se pojavlja vprašanje, ali bo sploh smiselno igrati domače prvenstvo z moštvi, ki bodo zmogla zbrati hokejiste le za dobri dve peterki.

Odbojkarji so se odločili za sodelovanje s Hrvati, Madžari, Slovaki in Avstrijci. V interligi sta avstrijski moštvi člani lige prvakov, Bled je osvojil Top teams. Trener moštva z Bleda, Dragutin Baltić, je dejal, da so bile tekme v interligi koristne, ker so z močnimi tekmami držali visok ritem v pokalu Top teams. Tega so nazadnje osvojili. Njegove pripombe pa letijo na sistem državnega prvenstva. »Za razvoj odbojke bi morali narediti drugačen tekmovalni sistem. Ni dobro, če najboljše slovensko moštvo v sezoni gostuje le v ne-

Za razliko od drugih regionalnih povezav je jadranska liga v prednosti. Trije klubi se neposredno uvrstijo v pokal Uleb, kmalu pa naj bi zmagovalac lige dobil prosto mesto v prestižni evroligi.

kaj krajih. Namesto končnice bi moral biti drugi del prvenstva ligaški,« pravi Baltić.

To so Baltičeve želje, vprašanje pa je, kako dolgo se bo sploh interliga obdržala. Zmagovalac tega tekmovanja ne napreduje v noben evropski pokal, dobi le nekaj evrov, ki mu pokrijejo stroške potovanja. Tekme so bile večkrat preložene, pravega reda ni bilo. Pisarna ima sedež na Duna-

ju, informacije so bile skope. Če so to le rodni krči pri nastajanju ene izmed močnejših lig v Evropi, se bo morda iz tega kaj razvilo. Toda tekmovalni naboj mora biti v ospredju, veliko pa bo treba vložiti v promocijo tekmovanja.

Biznis na Balkanu

Pravi biznis je uspel podjetju Sidro, ki trži jadransko košarkarsko ligo. Na prelomu tisočletja je šest posa-

kavno igrati v tej ligi, saj s tekmovanjem sploh nimajo stroškov, za dosežke pa so še finančno nagradjeni.

Za razliko od drugih regionalnih povezav je jadranska liga v prednosti. Trije klubi se neposredno uvrstijo v pokal Uleb, kmalu pa naj bi zmagovalac lige dobil prosto mesto v prestižni evroligi. Veliko razlogov, da se klubi na državnih prvenstvih potegujejo za mesta, ki peljejo na Jadran. »Naši cilji in vizije so se v tem času nesluteno razvijali, tako da smo razvoj projekta stežka dohitevali celoma,« je zadovoljen izvršni direktor lige, Roman Lisac.

Torej se s podjetniško žilico in nekaj poguma da narediti veliko. Res, da ima liga še naprej veliko nasprotnikov in da nosi provokativno ime glavnega sponzorja Nove Ljubljanske banke, ki na Hrvaškem in v BiH ni priljubljena. A vodstvo lige pravi, da jih politika ne zanima. Zanima jih le kvaliteta košarke, razvoj mladih igralcev, saj je prostor bivše skupne države bogat z nadarjenimi igralci. Velik zaveznik lige je združenje Uleb, ki je od Fibe prevzelo klubska tekmovanja. Če bi Fiba še vedno nadzirala klubska sceno, bi do lige, ki je bila pred razpadom Jugoslavije ena najmočnejših v Evropi, težko prišli.

pasti

Za igranje v avstrijski ligi so Jeseničani porabili 1,2 milijona evrov.

V nogometu se pogosto pojavljajo različne ideje o ustanovitvi lige na prostorih bivše države. Nazadnje so omenjali, da bi se celo oba graška nogometna prvoligaša, katerima grozi izpad iz tamkajšnje lige, povezala s Slovenci. A to bo vse prej kot lahko. Najverjetneje bo vse skupaj ostalo na idejah, ker je evropska nogometna zveza Uefa najmočnejša krovna organizacija v Evropi in regionalnega združevanja ne podpira. Zanje štejejo le državna prvenstva, morebitno povezovanje pa bi bilo morda celo sankcionirano. Tega si nihče ne želi zaradi velikih vsot denarja, ki ga Uefa namenja za evropska klubska tekmovanja in razvoj nogometa v posameznih državah. Igranje Maribora v ligi z Dinamom, Crveno zvezdo in Hajdukom bo najverjetneje ostala le pobožna želja.

Enako velja za rokomet. Poskus regionalnega združevanja je pred leti propadel, saj najmočnejši slovenski klubi niso imeli interesa. To je povsem razumljivo, ker je rokometno državno prvenstvo v tem trenutku najbolj priljubljeno med športnimi navdušenci. Tekme so za naše razmere dobro obiskane, tekmovalni naboj je pravišnji, klubi so v Evropi konkurenčni.

MILAN Lazarevič

Živeti na občinskem denarju

Kako najti pravo mero, da nihče ne bo oškodovan, je vprašanje, ko se deli občinski denar za športne programe. Kateri šport ima prednost, kaj je v tem trenutku najbolj popularno in katera panoga ima perspektivo, da postane tržno zanimiva, je le nekaj vprašanj pri sestavljanju kriterijev.

Kriterij za razdeljevanje sredstev mora biti jasen. Če odmislimo atletiko, plavanje in gimnastiko, ki sodijo med bazične športe in morajo biti primerno obravnavani, je treba pri drugih športih upoštevati razvitost panoge v svetu, zanimanje občinstva v lokalni skupnosti in kakšna je tradicija te panoge v Sloveniji. Slovenci imajo nadvse radi igre z žogo in zimske športe. Vrhunske evropske tekme v košarki, nogometu, rokometu in zdaj še v odbojki so privlačne, enako velja, ko gre za Zlato lisico, pokal Vitranc ali Planico.

Občina Maribor bo po predlogu proračuna v športne programe letos razdelila skoraj 1,5 milijona evrov. Iz teh sredstev se bodo financirali programi športa mladih, selektivno-usmerjevalnega športa, športa invalidov in ljudi nad 63 let. Torej, široka paleta, kamor bo šel občinski denar. Mesto je po množičnosti društev posebnost v slovenskem prostoru. Več kot dvesto jih je včlanjenih v Športno zvezo Maribor. Množičnost je hvale vredna, ampak treba je podrobno pogledati, kakšne športne storitve nudijo ta društva. Prostor, ki ga je v tem komentarju namenil urednik, je premajhen, da bi naštel, s čim vse se ukvarjajo društva in kandidirajo za občinska sredstva.

Kriterij vrednotenja športnih programov je nastavljen še iz časov, ko so za šport skrbela velika mariborska podjetja. Podjetij več ni, kriterij pa drži kot pribit. Kot bi se zanj ustavil čas, olimpijski in neolimpijski športi pa so vrženi v skupen koš.

Zanimiva je bila zgodba pred dnevi na hrvaški televiziji, ko je prekaljeni reporterski maček Boris Mutić iz »naftalina« potegnil 35 let staro anketo. Takrat je kegljač Nikola Dragaš osvojil naslov svetovnega prvaka. Novinar se je z njim napotil po zagrebških ulicah in spraševal mimoidoče, če ga poznajo. Velika večina sploh ni vedela, kdo je. Nekateri so menili, da je pevec, le eden je pravilno ugotovil, da je kegljač, a se njegovega imena ni spom-

Kriterij za razdeljevanje sredstev mora biti jasen. Če odmislimo atletiko, plavanje in gimnastiko, ki sodijo med bazične športe in morajo biti primerno obravnavani, je treba pri drugih športih upoštevati razvitost panoge v svetu, zanimanje občinstva v lokalni skupnosti in kakšna je tradicija te panoge v Sloveniji.

nil. Najverjetneje bi se enako zgodilo s slovenskimi svetovnimi prvaki v kegljanju, namiznem tenisu, taekwondoju in raznih drugih adrenalinskih športih, ko bi se sprehodili po naših ulicah. A skoraj vsak Slovenec bi vedel za Zahovića, Daneua, Zdovca, Rutenko, da o Bojanu Križaju sploh ne govorimo. Žal kegljanje, namizni tenis in drugi športi sodijo na periferijo dogajanj. S tem se morajo sprijazniti tudi hokejistke, športni plezalci in drugi.

Majhen trg, kot je slovenski, prenese le tisto, kar bi se v optimalnih pogojih z vlaganjem sredstev lahko celo povrnilo. Prireditve, kjer je več tekmovalcev kot gledalcev, je sama sebi namen. Pomeni metanje denarja skozi okno. Res je, da športov z obrobja ni treba ukiniti z dekretom, ker bi s tem izločili eno ciljno populacijo. A merila morajo biti jasna.

Razpršenost sredstev se posledično odraža na uspehih. Nekoč v Mariboru ni bilo objektov, pa so bili rezultati, rojevale so se legende. Zdaj nastajajo objekti, a rezultatov ni. Nekaj je v športni politiki hudo narobe. Življenje na občinskih jaslih polni dejavnost društev, daje potuho tistim, ki menijo, da je njihovo delo najpomembnejše, hkrati pa kritizirajo darovalca, da jim je dal premalo denarja. Človeka je treba naučiti, kako uloviti ribo, pravi izrek. Nekateri pa se v teh vodah vseeno dobro znajdejo. Pobirajo visoke članarine za vadbo otrok, hkrati pa pričakujejo, da bodo dobili občinski denar. Nobenega programa ni, ki bi pritegnil vlagatelje.

V mestu že dalj časa pogrešamo športno strategijo, primerno trenutnim razmeram. Kot je šport dinamičen, se tudi politika mora prilagajati novim zahtevam. Ker upravni odbor Športne zveze Maribor tvorijo ljudje iz različnih športnih panog, vsak vleče voz na svojo stran. Prevetritev bi bila dobrodošla, saj politiko vodijo ljudje, ki jih je čas povozil že pred dobrim desetletjem.

Prevetritev vrst bi bila dobrodošla. In čeprav z županom Francom Kanglerjem, deklariranim športnikom, ni heca, bo njegova »horuk« politika reševanja problemov doživela kalvarijo tudi v športu, če reakcija ne bo pravočasna. Ljudje rabijo vrhunske športne prireditve. To je jasno že iz rimskih časov.

Don Pablo še ni pozabljen

Pablo Neruda je ime, mimo katerega v Čilu ne morete, ne da bi se vas dotaknilo. Čilski nobelovec, izredno ploden pesnik, je še vedno precej prisoten, predvsem v Santiagu in Valparaisu, kjer so njegove hiše, ki so jih spremenili v muzeje. Vsekakor so vredni ogleda, saj Neruda nikakor ni bil povsem navaden pesnik.

BORIS STRMŠEK

S pomnim se leta 1973, nisem še napolnil devet let, ko je bilo veliko govora v medijih o prيرvratu v Čilu. Vojska je prevzela oblast, med dramatičnimi novicami pa je najbolj odjeknila tista, da so ubili predsednika Allendeja. No, uradno naj bi naredil samomor, ko je predsedniško palačo zavzela vojska pod vodstvom generala Augusta Pinocheta. Takrat smo seveda na veliko simpatizirali s tamkajšnjim socialističnim režimom, na čelu katerega je bil Salvador Allende, saj je bilo takrat pri nas še tudi nekaj podobnega. Slaba dva tedna za Allendejem je odšla še druga velika čilska osebnost. Umril je namreč Pablo Neruda, pesnik, pisatelj in Nobelov nagrajenec. Iz tistih časov se nekako ne spomnim imena Neruda, ven-

dar mi je bilo ime zelo znano ob prvem obisku Čila. Verjetno mi je ostalo nekje v spominu iz let na začetku sedemdesetih. Vsekakor je njegova smrt odjeknila tudi pri nas, saj je bil izredno znana in multiaktivna oseba, ki nam je zapustila precej obsežno dediščino. Dva meseca pred smrtjo je še izročil založbi Losada iz Buenos Airesa materiale za sedem še neizdanih knjig, dva meseca po njegovi smrti pa je izšla prva od tistih knjig. Za njim je ostalo skoraj petdeset izdanih knjig, predvsem pa trije čudoviti muzeji, njegove nekdanje hiše, ki jih vsekakor morate obiskati, če se po kakšnem naključju kdaj znajdete v Čilu.

Po dveh obiskih Čila, ko sem velikokrat zasledil ime Pabla Nerude, sem se lani odločil, da obiščem

eno od njegovih hiš, ki jih je Fundacija Pablo Neruda spremenila v muzeje. Obisk je bil namenjen La Sebastiani, ki se nahaja v Valparaisu, mestu na obali Pacifika in najpomembnejšem čilskem pristanišču. Sicer je že samo mesto nekaj posebnega, saj je pod zaščito UNESCO, predvsem zaradi slikovitih hišk, številnih vzpenjač (razprostira se namreč čez številne griče nad obalo Pacifika), starih Pulmanovih trolejbusov in še česa. Neruda je zelo prefinjeno izbral prostor za enega svojih domov, saj je iz njegove dnevne oziroma delovne sobe odličen razgled na pristanišče in na plaže bližnjega turističnega mesta Viña del Mar. Takoj sem dobil občutek, da je bil nekakšen boem. Nekoliko sem ga sicer primerjal s Hemingwayem, čeprav je bil ta bolj pustolovec, kar Neruda vsekakor ni bil, čeprav je veliko potoval. A imel je odličen okus za lepo in znal je uživati svoje življenje.

Neruda se je rodil leta 1904 v Parralu, majhnem mestu, okoli 350 km južno od Santiaga. Mama mu je že kmalu umrla za tuberkulozo, oče pa se je preselil v Temuco, ko je imel Pablo dve leti. Njegovo pravo ime je bilo sicer Ricardo Eliecer Neftali Reyes Basoalto (uf, nikar si ne poskušajte zapomniti), psevdonom Pablo Neruda pa je pričel uporabljati pri šestnajstih letih. Vsekakor je bil velik talent, saj je že s trinajstimi leti pričel objavljati članke in poezijo. In ko se sprehodiš skozi njegove nekdanje domove, opaziš še druge talente, ki jih je imel poleg pisanja. Vsekakor bi bil dober arhitekt, saj si je vse tri hiše, pravzaprav štiri, vendar zadnje ni dokončal, sam zamislil in naredil načrte. Izražajo njegovo misel: »Poet ni niti buržuj niti skromen.« Že La Sebastiana izraža tudi kakšno od njegovih skritih in nepotešenih želja, kot na primer biti pomorec. Nekaj okroglih ladijskih oken, admiralski razgled (iz sobe na vrhu je namreč videl kar 360 stopinj naokoli), strme stopnice, kot na ladjah ... Vsekakor pa je bil Valparaiso ena od njegovih velikih ljubezni.

Sprehajal sem se skozi številne prostore, ki jih je skrivala hiša in

se čudil domiselni namembnosti in izrabljenosti prostora. Stene so odražale njegovo širino, saj je bilo povsod polno slik, zemljevidov, knjig, bil pa je tudi strasten zbiratelj vsega mogočega.

Isla Negra na obali Pacifika okoli 50 km južneje od Valparaisa je hiša, iz katere lahko gledate bučanje oceana in se čudite moči njegovih valov. Prav gotovo je Don Pablo tukaj velikokrat opazoval morske širjave, sedeč v njegovem čolnu, ki ga je »zasidral« na vrtu hiše, da je bil občutek toliko pristnejši. Tukaj je pogosto iskal zavetje, ko je s svojimi političnimi prijatelji doživljal poraze, preden je komunizem končno zmagal tudi v Čilu. Bil je zelo predan politiki, saj je že leta 1920 njegova protestna pesnitev našla pot na letake, ki so jih delili med nemiri v Santiagu. In mogoče je prav zaradi tega tako dolgo čakal na Nobelovo nagrado. A sam je dejal, da pomeni v Latinski Ameriki pisati in protestirati isto. Nekoč je rekel: »Poezija mora kot kruh pripadati vsem.« O svoji poeziji pa je dejal: »Če me vprašate, kaj je moja poezija, moram odgovoriti – ne vem. Toda, če vprašate mojo poezijo, vam bo povedala, kdo sem jaz.« Imenovali so ga pesnik ljubezni in trpljenja. Njegova poezija je vselej odražala tragedijo dežele, ki jo je ljubil, čeprav je moral nekoč za vrsto let pobegniti in tavati po svetu, preden se je lahko spet vrnil domov.

Sicer pa je Neruda že zelo hitro začel potovati. Vendar je bil seveda prereven, da bi si to lahko privoščil kar tako, po svetu ga je najprej zanesla službena pot. Pri štiriindvajsetih je namreč postal čilski konzul v Burmi, kasneje je bil tudi konzul v Španiji, kjer so med državljansko vojno ubili njegovega velikega prijatelja, Garcio Lorco. V zadnjih letih življenja je bil veleposlanik v Franciji, nato pa ga je zdravje premagalo in se je vrnil v domovino.

Isla Negra nam pričara del njegove zbirateljske žilice, saj je tam prav neverjetna zbirka školjk, metuljev, zbiral je tudi steklenice, med katerimi je večina izredno

PODLUPO

S hišami Pabla Nerude upravlja »Fundacija Pablo Neruda« (www.fundacionneruda.org), ki jih je spremenila v muzeje. Vsi trije so odprti od torka do nedelje med 10. in 18. uro.

La Chascona se nahaja v Santiagu pod hribom San Cristobal (Fernand Marquez de La Plata 0192), vstopnina je 3.500 čilskih pesov (1 euro = 700 pesov) z angleško govorečim vodnikom, 2.500 s španskim vodnikom, za študente pa je vstopnina 1.000 pesov.

La Sebastiani je v Valparaisu na hribu nad pristaniščem (Ferrari 692), do tja je najbolj enostavno priti z avtobusom. Vstopnina je 2.500 pesov, 1.000 pesov za študente. Isla Negra se nahaja ob morju med San Antoniom in Valparaisom (Camino Vecinal S/N). Iz Valparaisa je okoli 50 km, iz Santiaga je okoli 100 km. Vstopnina je 3.500 pesov z angleško govorečim vodnikom, 3.000 pesov s španskim, 1.500 pesov za študente. V bližini je vreden ogleda tudi rt Punta de Tralca.

Sicer pa je Čile izredno slikovita in precej dolga država med Andi in Pacifikom oziroma Tihim oceanom. Ostala dejstva: 4.500 km dolžine, 700.000 kvadratnih km površine, glavno mesto Santiago ima čez 6 milijonov prebivalcev, sever predstavljajo puščavska področja (Atacama), osrednji del Čila je vinogradniški, jug pa predstavljajo fjordi, Patagonija in Ognjena zemlja. Skratka, izredno pestra in slikovita država, kjer vam ne bo dolgčas.

Dobrih trideset let po svoji smrti je Pablo Neruda še vedno živ.

nenavadnih. S potovanj je prinesel domov vse mogoče, kar mu je bilo všeč, skratka bil je zares človek užitka. Ko je imel priložnost, je užil svoje življenje z veliko žlico, saj ga je vse prevečkrat prekinilo trpljenje. To seveda odražajo njegove pesniške zbirke, ki jih je čez 30, vse skupaj pa je izšlo njegovih knjig kar 55, če prištejemo še nekaj biografij, ki so izšle po njegovi smrti. Prva – *Crepusculario* je izšla že leta 1923 v Santiagu, kasneje pa je doživela še nekaj izdaj. Do leta 1926 je izdal še štiri, kasneje pa je precej izdajal tudi v tujini. Čeprav je bil predlagan že

prej za Nobelovo nagrado, jo je dobil šele leta 1971, dve leti pred svojo smrtjo. Sicer ni bil prvi čilski nobelovec, pred njim jo je leta 1945 dobila pesnica Gabriela Mistral, ki je vplivala tudi na Nerudo. Ko je po državnem udaru v Čilu leta 1948 moral pobegniti v tujino, je izdal tudi eno njegovih najpomembnejših del – *Vse-plošni spev (Canto general)*, ki je bil preveden v vrsto jezikov. Sicer pa je bil Neruda tudi hudomušen, med drugim se je v eni svojih pesmi na veliko ponorčeval iz samega sebe.

Ko sem letos obiskal La Chas-

cono v Santiagu (to pomeni »skuštrana«), mi je bil nato tudi veliko bolj jasen lik Matilde Urrutia, njegove druge žene in največje ljubezni, ki ji je posvetil kar lepo zbirko pesmi. Hiša je bila namreč poimenovana po njej, saj je imela košate lase, njena frizura pa je nekoliko dajala videz skuštranosti. Matilde je odšla za svojim Pablom leta 1985, imetje pa je zapustila Fundaciji, ki sedaj odlično skrbi za vse tri hiše in vrsto zbirk.

Čeprav je bil tudi preganjan iz svoje domovine, je dejal: »Vendar ljubim celo korenine svoje hladne dežele. Četudi bi mo-

ral tisočkrat umreti, vedno bi hotel umreti tam.« Čile je 34 let po smrti Dona Pabla seveda nekaj povsem drugega, revna dežela se je spremenila v nekakšno južno-ameriško Švico, Santaigo je moderno in urejeno mesto ter najpomembnejše poslovno mesto v Južni Ameriki, Pinocheta ni več, v deželi se je zasedrila demokracija, a na velikega poeta vsekakor niso pozabili. In kdor obišče eno najdaljših držav na svetu, naj kakšen trenutek nameni tudi eni najpomembnejših čilskih osebnosti prejšnjega stoletja. In v Čilu Pabla Nerudo vsekakor še niso pozabili.

Behind The iron Curtain

(Subkulturni azil, 2006)

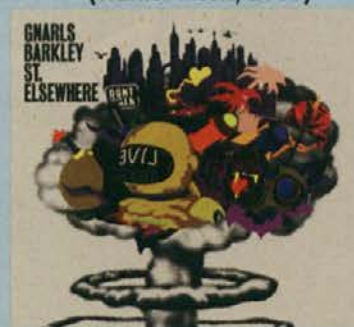

PANKRTI

Pankrti so bili za železno zaveso detonatorji punka in novega vala. Posnetka prvega koncerta še anonimne skupine iz leta 1977 in koncerta že uveljavljene zasedbe iz 1982 si delita strani vinilne plošče, ki je sodeč po naslovu namenjena globalnemu undergroundu, kjer se še cenijo raritetni posnetki, sploh iz zgodnejših obdobj. Zgodovinsko vredna plošča mora najti mesto na polici vsakega zbiratelja.

St. Elsewhere

(Warner Music, 2006)

GNARLS BARKLEY

Tandem producenta Danger Mousa in vokalista Cee-Lo Greena melje koščke iz popularnoglasbenega mozaika. Razbija predvidljive forme sladkastega hip hopa in zavrže R&B sluzavost. Zabavno, provokativno, iznajdljivo se zažira v okostje mainstreaama s subverzivnimi potezami, ki ostajajo v krogotoku aktualne pop produkcije. Z brskanjem po zakladnici ne prestopi meje slabega okusa. To ga loči od večine.

Panta Rhei

(Samozaložba, 2006)

AVVEN

Apokalipsa sodobnega slovenskega rocka se ni zgodila s Siddhartho, ampak z njihovimi posnemovalci. Med nje sodi tudi zasedba Avven, ki ne more skriti, ob čem je rasla. Prežetost s Siddhartino karmo se utaplja v gotiki patetičnih besedil, newagerskem pretapljanju spiritualizma s trdimi kitarami oziroma v šablonskem prelivanju melanholije in surovosti. Pri vsem skupaj pa ji manjka bistvena reč – obraz!

Pull the Strings

(One Little Indian, 2006)

SANDY DILLON

Tom Waits je dobil ženski odgovor. Naravnost iz kanalizacije se vleče s Salvadorjem Dalijem inspirirana Sandy Dillon. Z žlahtno zamaščeno in umazano godbo grotesknega naboja se nam zareže globoko v ponosne in junaške prsi. Pretresljivo in opojno draži z zoprnim glasom Babe Jage, ki se podi na metli okoli naših ušes. Urbano barski in ruralno močvirnat smrad se vpije v vse naše pore in nas začara.

Išče se izg najbolj be

Če dovolj dolgo želiš, se skozi čarobno zrcalce stopi direktno na oder. Bučen aplavz zaniha v neizmerno milino. Kaj eno sonce! Brez števila reflektorjev daje življenjsko svetlobo koprnečemu egu. Celo bitje zažari v moči priljubljenosti, odpira se drhteča srčna čakra, razpira v en sam: »Vsi me imajo radi! Prav vsi!« In je vse tako, kot mora biti.

DANICA GREGORČIČ

Zrcalce, zrcalce, na steni povej, katera/i najlepša/i v baraki je tejl! Zrcalce je po pretirani uporabi samo še nemočno vzdihovalo: »Ti si, ti ...« Ker zrcalce, naslednik vodne gladine, več ne služi verno svojemu namenu, ga zamenja optična priprava, ki sliko predmeta prenaša med publiko (op. kamera) in omogoči rojstvo novega narcisa, ki ga polno zadovoljuje prazen odsev v publikli.

V obsedenosti, kjer je manira ekshibicionizma odrešujoča vizija, s katero se preide v drugačen, lepši tok, moraš res postati odmaknjen samotar, da ne treskajo vate takšni in drugačni popadki priljubljenosti. Praktično nemogoče je dopovedati tistim, ki so padli noter, da ti je vseeno ali še kaj več.

Komur postane slabo že ob tem, ko vidi izklopljeno, kaj šele vklopljeno, televizijo, se lahko spametuje in jo prestavi v omaro na tla – naj verodostojno pričam, da tam manj moti – en sam v redu odklop povzroči vklop. Druga možnost je, da jo dobrodelno podari kakšni ustanovi, kamor se zatekajo brezdomci ali drugi, odrinjeni iz vsakdanjega življenjskega toka, mogoče tam še lahko ponudi komu utrinek poživljajočih sanj.

Pa pride konec aprila in nas razveseli s svojimi tradicionalnimi dnevi knjige. »Pero je orožje,« je še ostal v spominu rek, pa se ne morem spomniti, čemu. Koga pa še lahko zadene kaj napisanega in kaj naj bi se spremenilo? In kaj bi moralo biti napisano? Eh, spet depro stanje, mogoče bi bilo res tre-

ba malo več na pomladno sonce, mogoče pa to res pomaga ...

Vendar je res, da je pri vseh medijih, ki so na voljo, knjiga ostala in bo obstala. Nič je ne more ustrezno zamenjati. Tišina, ki ob branju dobre poezije dovoli, da znotraj zazveni, vedno znova, ko so verzi uglašeni na najgloblje strune, se razkrivajo intimnimi občutki, ki so

ublijene sede

bili še malo prej neznani.

Mallarme je v svojih Umetniških herezijah zapisal: »... in nezadržno, kakor vse, kar poučujemo mnoge, bo poezija ponižana na raven znanosti.« Ko bi le vedel, kako smo se že zdavnaj oddaljili od vseh idealov, ki so zanj svetinja. Vztrajno gremo stran od tega, kar on imenuje »absolutno lepo, zavito v skrivnost, ki navdaja z občudovanjem«, kjer se mu vsako p(r)oučevanje zdi nezaslišano, ker s tem uničimo pristen stik z umetnino. Na koncu sestavka skoraj zaprosi: »Ravnajte tako, da če se že bo kaj razširilo, se naj dobrine, ne pa umetnost ...«

Tako, pred nekaj več kot sto leti je bilo nerazumljivo, da bi se umetnost spustila na raven ana-

litično-konkretnega razpredanja, kaj šele med široke množice. Danes pa je to zgolj potrošno blago, ki se še celo trudi loviti korak z najbolj komercialnimi tokovi.

Ko se zdi, da literatura nima več nobenega libida, se ne morem izviti iz dvomečega: »Komu služi poezija?« Beremo jo verjetno samo tisti, ki jo tudi kdaj pa kdaj pišemo. Pa še tu se vedno bolj obrača, da tisti, ki piše, ne bere drugih, sem slišala utemeljitev: »Da se ne kontaminiram.«

Po takšnem ostanejo le še grafiti, kot trenutni navdih mimoidočega, ki ima slučajno sprej v roki. Nekoč je bil v nekem podhodu naslednji: »Z jezikom lahko storimo tudi to, da molčimo.« Ta grafit sicer ni ravno poezija, se pa v meni začne prelivati v prav poetične navdihe.

Tako se zdi čisto dopustno, da postaja popularna poezija vedno bolj rezervirana za raperske kroge. Verbalno-rimarske spretnosti imajo, pa še instrumentalna opora pri izvajanju naredi svoje. Vse, kar je potrebno za dobro predstavitev. Samo packanja se človek hitro naveliča, dobro, da so tiskani v avdio variantah, se jim ne da niti prav slediti.

Se kdaj zgodi, da se prerine med naključne poslušalce kakšen težji tekst, pa se že zasliši: »To pa nič ne razumem. In temu pravijo umetnost!« Svet se zazdi platinasto blond. Edini privilegij, ki bi se ga lahko poslužili vsi, je uporaba lastnega uma. Ampak ni nič kaj dobro izkoriščen, kot da bi se vsi bali kazni.

V življenju je v glavnem tako – večina ostaja v vlogi statistov za bolj ali manj ustrezno ozadje. Ko se kdo prerine do glavnih igralcev, pa ugotovi, da tudi ti dobijo vnaprej napisano vlogo.

Le nekaj je takih, ki so dovolj pogumni, da si postavijo jasno vizijo in p-ostanejo samosvoji, tu bi se lahko začela umetnost.

Mariama Ba Dolgo dolgo pismo

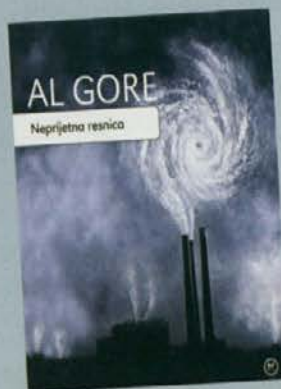
/* cf., 2004

Philip Roth Človeški madež

Založba Meander, 2005

Al Gore Neprijetna resnica

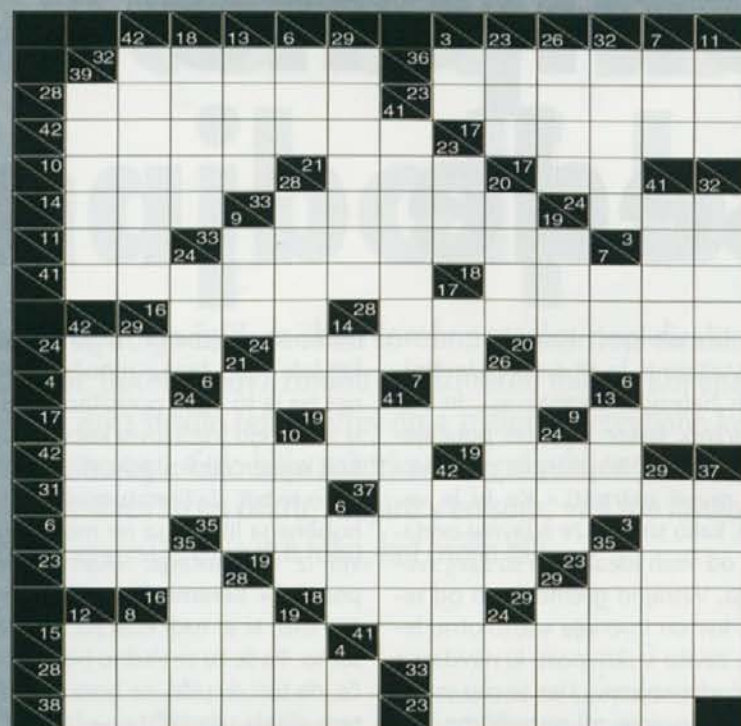
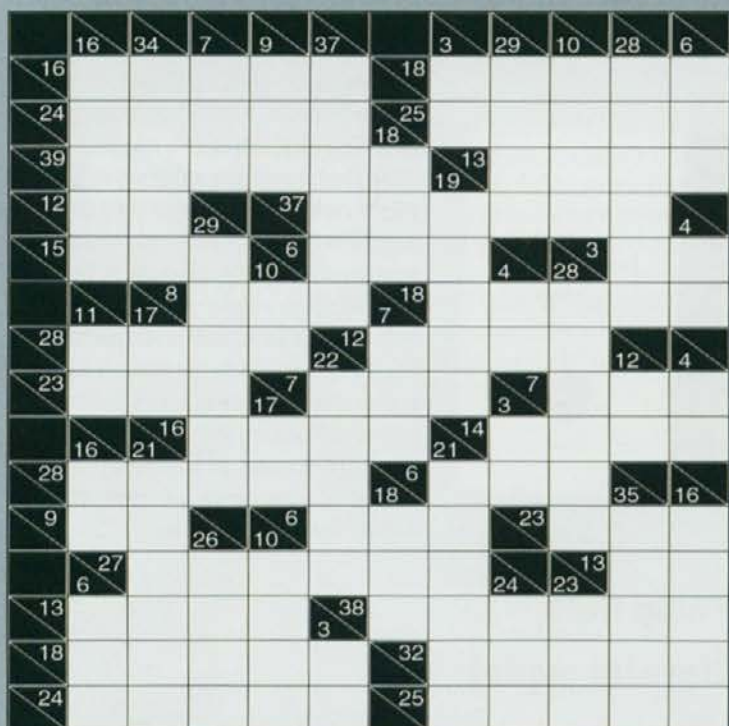
Mladinska knjiga, 2007

Avtorica je senegalska učiteljica, ki je živel in študirala v tradicionalnem muslimanskem okolju in se že v mladosti ukvarjala s pisateljevanjem političnih in feminističnih vsebin. Ta roman govori o dveh senegalskih ženskah s podobno usodo, saj se njuna moža glede na islamsko tradicijo poročita znova in tako postaneta »le« prvi ženi. Med njima se razvija razmišljanje ali ostati v taki družinski ureditvi, ali pobrati kopico otrok, zbežati in začeti znova. Za ta roman je Mariama leta 1980 dobila ugledno afriško nagrado za književnost Noma, žirija iz 13 držav pa ga je uvrstila med 12 najboljših afriških romanov.

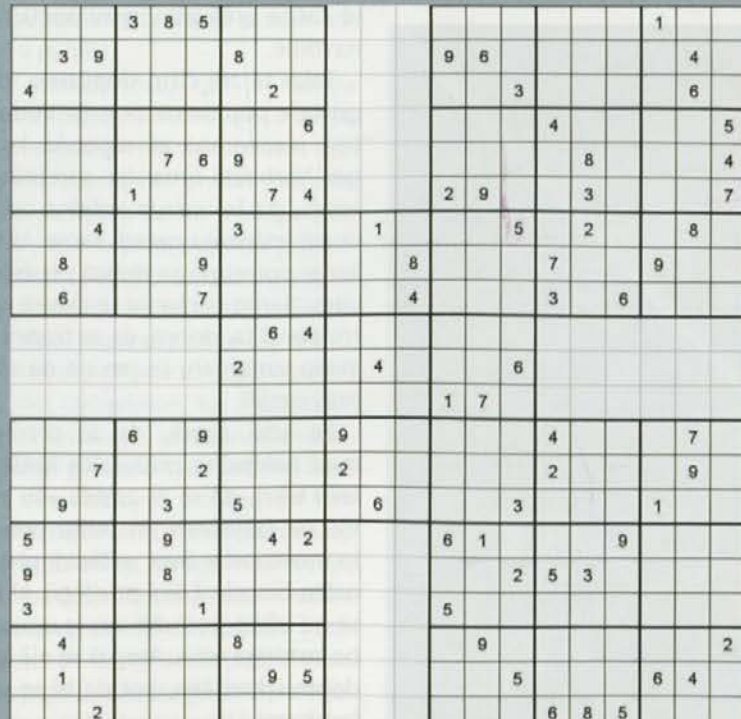
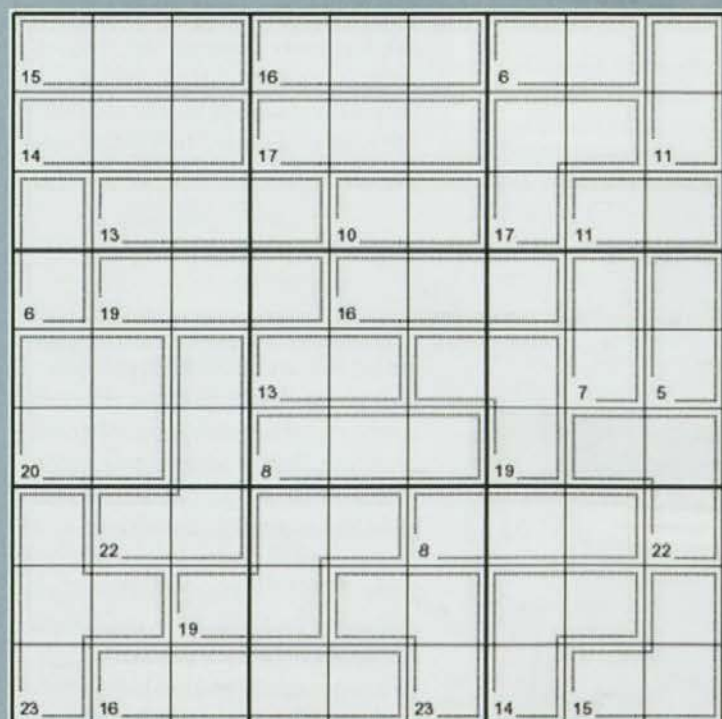
Ameriški pisatelj, sicer judovskega rodu, Philip Roth, opazuje in zapisuje življenje v Ameriki po vojni in je eden izmed najbolj znanih ameriških avtorjev. Glavni junak v romanu Človeški madež je ugledni univerzitetni profesor Coleman Smith, kateremu ena sama »napačna« beseda spodnese celotno blestečo kariero na univerzi. Kot da to ne bi bilo zadoosti boleče in moreče, mu v istem času na rokah umre še njegova žena. Njegovo življenje izgubi smisel vse dokler na univerzi ne sreča mlade in lepe snazilke... Po romanu so posneli tudi film, v katerem igrata A. Hopkins in N. Kidman.

Več kot 900 strokovnih študij je Al Gore, bivši podpredsednik ZDA, uporabil za nazoren pregled naravnih katastrof v današnjem času. Opisuje poplave, suše, epidemije in umiranje človeštva, ki so posledica globalnega ogrevanja zemeljskega ozračja. Z grozljivimi slikami in opisi naravnih katastrof, ki jih je s svojim nepremišljenim ravnanjem povzročil človek, nas Al Gore želi opozoriti na ogroženost našega planeta in nas ozavestiti kako bi naj v bodoče ukrepali in tako skušali ohraniti mater zemljo pred izginotjem. Kot pravi avtor, so trenutne okoliščine primerljive s tistimi, ki so pred 65 milijoni let pokopale dinosavre.

V križanko naj bi vpisali števila, podobno kot besede pri navadni križanki v vsako polje po eno števkko, in sicer tako, da opis števila navaja skupno vsoto števk tega števila. Naj spomnimo: skupna vsota števk je vsota vseh števk tega števila. Primer: 21 je skupna vsota števk števila 17364, kajti $1 + 7 + 3 + 6 + 4 = 21$. Poleg tega morate upoštevati še dveje: prvič, 0 se ne sme pojaviti nikjer, drugič, znotraj števila se ne sme nobena števkka ponoviti. Če je torej, tako kot pri zgornjem primeru, opis število 21, števili 17094 ali 27363 ne bi bili dovoljeni rešitvi, ker prvo vsebuje 0, pri drugem pa se dvakrat pojavi 3.

PTICA, KI LEŽE
NAJVEČJA JAJCA

E

POMOŽNI
GLAGOL

6

STVARNIK

~~4~~

~~2~~

34

12

134

MREŽNI PODJETNIŠKI INKUBATOR SAVINJSKE REGIJE

Mrežni podjetniški inkubator savinjske regije je bil ustanovljen z namenom, da na regionalnem nivoju pospeši vpeljavo podjetniških idej ter jih pripelje na tržišče.

Kot pomoč oživitvi idej vam nudimo:

- vzpodbudno okolje za oživitev idej,
- finančno pomoč pri plačah in stroških razvoja ideje,
- strokovno pomoč pri prijavi na slovenske in evropske razpise,
- najnovejšo video-konferenčno sejo sobo,
- kompletno IT infrastrukturo,
- telefonijo in faks,
- računovodske in tajniške storitve,
- fotokopiranje, skeniranje, tiskanje,
- arhiviranje vaših podatkov,
- čez 1.000 m² ugledno opremljenih pisarniških in proizvodnih prostorov,
- popolno podporo, ki ga podjetje potrebuje,
- izurjeno ekipo, ki vam stoji ob strani.

Mrežni podjetniški inkubator savinjske regije vodi tri glavne programe:

- podjetniški inkubator,
- spin – off inkubator Univerze v Mariboru,
- mednarodni program.

Podjetniški inkubator pripravlja ugodno okolje za ideje, ki so sedaj samo v glavah in jih je potrebno oživiti in pripeljati v življenje.

Spin – off inkubator Univerze v Mariboru je usmerjen v akademske in študentske projekte, ter jim nudi vso pomoč in motivacijo za oživitev njihove ideje.

Mednarodni program je novost v našem inkubatorju in ponuja zamenjavo kadrov in idej z državami tretjega sveta in razvitimi evropskimi državami.

Še januarja bomo v Mariboru organizirali delavnice za vzpodbujanje podjetništva in razvoja idej. Bodite pozorni.

Naj vaša ideja dobi podjetniški potencial!

Kontakt:

Mrežni podjetniški inkubator
Savinjske regije
Kidričeva ulica 25, 3000 Celje

Tel.: 03/42 44 134

Fax.: 03/42 44 194

info@mpi-savinjskeregije.si

P 6710/2, 2007

120700477, 3

COBISS 0

Z·R

PRIREDITVE

www.regio.si

info@regio.si

07 49 02 400

priprava in organizacija zabavnih, poslovnih dogodkov, družabnih srečanj, konferenc, koncertov in festivalov različnih zvrsti

PUBLIKA

POSAVSKI INFORMATIVNI ČASOPIS ZA MLADE

Posavski informativni časopis
za mlade Publika

»Kaj dogaja za mlade v Posavju«

publika@regio.si

Klub posavskih študentov

16. Kifl fešta na Štuku v Mariboru,
torek, 24.4.2007

www.kps-on.net

SKUPINJAN·R·REGIO

www.regio.si